

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİMDALI

ZORUNLU GÖÇ VE KENTLEŞME
“SİİRT ÖRNEĞİ”

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
ÖZCAN SAL

TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Ünal BOZYER

EKİM, 2015
MUĞLA

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

ZORUNLU GÖÇ VE KENTLEŞME
“SİİRT ÖRNEĞİ”

HAZIRLAYAN
ÖZCAN SAL

Sosyal Bilimler Enstitüsünce
“Yüksek Lisans”
Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 02/12/2015

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 23/10/2015

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Ünal BOZYER

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Cevdet YILMAZ

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Savaş ÇAĞLAYAN

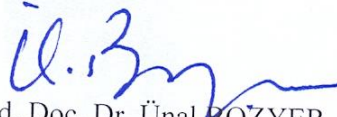
Enstitü Müdürü : Prof. Dr. MEHMET MARANGOZ

EKİM, 2015
MUĞLA

TUTANAK

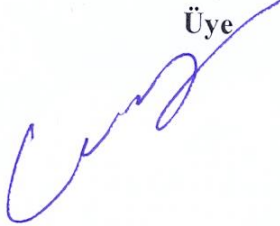
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 16/09/2015 tarih ve 698/28 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 24/6 maddesine göre, Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek lisans öğrencisi Özcan SAL'ın "**Zorunlu Göç ve Kentleşme "Siirt Örneği"**" adlı tezini incelemiş ve aday 23/10/2015 tarihinde saat 14:00'de jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 75 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin **kabul** edildiğine Oybirliği ile karar verildi.

Yrd. Doç. Dr. Ünal BOZYER
Tez Danışmanı

Doç. Dr. Cevdet YILMAZ
Üye

Yrd. Doç. Dr. Savaş ÇAĞLAYAN
Üye

YEMİN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Zorunlu Göç ve Ketleşme; Siirt Örneği” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

23.10.2015

Özcan SAL

**YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU**

YAZARIN

Soyadı : SAL
Adı : Özcan

Kayıt No:10094787

TEZİN ADI

Türkçe: Zorunlu Göç ve Kentleşme; "Siirt Örneği"
Y. Dil : Forced Migration and Urbanization, "Siirt Case"

TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans
X

Doktora

Sanatta Yeterlilik

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Fakülte : Edebiyat Fakültesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Diğer Kuruluşlar :
Tarih : 23.10.2015

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayınlayan :
Basım Yeri :
Basım Tarihi :
ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı : BOZYER, Ünal
Ünvanı : Yrd. Doç Dr.

TEZİN YAZILDIĞI DİL: Türkçe

TEZİN SAYFA SAYISI: 140

TEZİN KONUSU (KONULARI) :

- 1.Sosyoloji
- 2.Kentleşme
- 3.Zorunlu Göç

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER:

- 1.Zorunlu Göç
- 2.Kentleşme
- 3.İç Göç
- 4.Sosyal Uyum

Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER: Konunuzla ilgili yabancı indeks, abstract ve thesaurus'u kullanınız.

- 1.Urbanization
- 2.Forced Migration
- 3.Social Adaptation

Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.

- 1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum
- 2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir
- 3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir

Yazarın İmzası :

Tarih : 23/10/2015

ÖZET

Göç insanların bir yaşam alanından başka bir yaşam alanına doğru yapmış oldukları harekettir. İnsanlar tarih boyunca ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel nedenlerden dolayı ülke sınırları içerisinde veya bir ülkeden başka bir ülkeye yer değiştirmek suretiyle hareket etmektedirler. Göç toplumsal yapıda önemli değişiklikler yaptığı gibi; göç alan ve göç veren yerleri de doğrudan etkilemektedir. Türkiye’de göç olgusu genelde doğudan-batıya, köyden-kente doğru bir yol izlemektedir. Göç ile birlikte ortaya çıkan nüfus hareketliliği bazı kentleri göç merkezleri haline getirmiştir.

Türkiye’de 1950’li yıllardan önce iç göç hareketlerinin hızı düşüktü, 1950’li yıllardan sonra tarımsal alandan sanayiye doğru yapılan geçiş, teknolojik gelişmelerin ve iletişimin yaygınlaşması gibi nedenlerden dolayı iç göç hareketleri büyük bir hız kazanmıştır. 1950’li yıllarda iç göç hareketlerinin hız kazanmasının nedenlerine, 1990 yılında Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde ortaya çıkan silahlı çatışmaların eklenmesi ile de bu durum, köyden-kente göçün biraz daha hızlanmasına neden olmuştur.

Türkiye’nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde 1990 yılında ortaya çıkan ve 2000’li yıllara kadar yoğun bir şekilde devam eden çatışmalar sonucunda gerek devlet eli ile ve gerekse de insanların kendi istekleri (zorunlu bir istek) ile kitlesel göçler meydana gelmiştir. Yaşanan kitlesel göçlerin önemli adreslerinden bir tanesi Siirt kentidir. Genel itibari ile plansız ve hazırlıksız bir şekilde yer değiştiren bu insanlar yerleşmiş oldukları kentte barınma, yoksulluk, işsizlik, kültürel uyum, eğitim, sağlık gibi birçok konuda büyük sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır. Kentin değişik mahallelerine yerleşen ve kendilerine küçük yerleşim alanları oluşturan insanların bir kısmı izinsiz ve ruhsatsız yapılan evlerde yerleşmiş oldukları yere uyum sağlamaya çalışmışlardır. Sosyal, kültürel ve ekonomik olarak kentin toplumsal yapısına uyum sağlamakta güçlük çeken insanların bir kısmı kırsal alandaki yaşayış tarzlarını yerleşmiş oldukları kentte sürdürmeye çalışmaktadırlar. Göç olgusu ile ortaya çıkan yer değiştirme hareketi göçenler ile kent sakinleri arasında sosyo-kültürel ve ekonomik olarak büyük farklar ortaya çıkarmıştır. Bu

durum halen devam etmekte olup, kentte yaşamaya gelen pek çok ailenin günümüzde kentleşme sürecine uyum sağlayamadığı sonucunu da ortaya çıkarmıştır.

Bu çalışmada, 1990'lı yıllarda başlayan ve 2000'li yıllara kadar Siirt'te çeşitli nedenlerden ötürü bilhassa güvenlik ile ilgili sorunlardan dolayı zorunlu olarak göç eden veya göç ettirilen insanların, göç etmiş oldukları kentte yaşadıkları uyum süreci araştırılmıştır. Bu süreç çevresinde kentleşme, toplumsal uyum, konut sorunu, eğitim, işsizlik, yoksulluk ve sağlık gibi konularda saptamalarda bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Göç, Zorunlu göç, Kent, Kentleşme, Toplumsal uyum, Yoksulluk, Toplumsal ayrışma, Siirt.

ABSTRACT

Migration is the movement of people living area they have done right to another living space. People, through history because of economic, social, political and cultural reasons, are moving in order to change in the country's borders from one country to another place. Immigration also affects directly immigration and emigration places as the social structure made significant changes. Generally phenomenon of the migration in Turkey follows a way from east to west or from village to city. Population mobility occurring with migration has made migration center some cities.

In Turkey before 1950's, Rate of internal migration mobility was low. After 1950's, the transition made from the agricultural area to the industrial area, internal migration mobility for reasons such as technological developments and expansion of communication has gained a great rate. In 1950's, the causes of the acceleration of the internal migration movements village with the addition of the armed conflict occurring in the East and the Southeastern Anatolia Region in 1990, this situation has led to further acceleration migration from village to city.

The mass migrations occurred both by forcing government and the people by their own Turkey's in Eastern and Southeastern Anatolia Region emerging in 1989 and until 2000's in the result of the ongoing conflict intensively. One of the important places of the acts of mass immigration is the Siirt city. These people, settled in the city and displaced in an unplanned and unprepared in general terms, faced with major challenges in many aspects such as poverty, unemployment, cultural adaptation, education, health. A part of the migrants, settled in the city's various neighborhoods and forming small residential areas themselves are trying to adapt to where they are located in the unauthorized and unlicensed home made. Some of the immigrants who are attracting difficulties to maintain their way of living in the city as a social, cultural and economic are trying to maintain their way of living in the city they are located in rural areas. Displacement movement brought about by the migration phenomenon between urban residents and immigrants has emerged major differences as a social, cultural and economic. This situation which is

continuing in 2014 has revealed the results cannot adapt to the current urbanization of many immigrants.

In this survey; At the beginning of 1990's and until the 2000's, People who are migrating or are migrated necessarily various reasons in Siirt city and in particular due to terrorism problem were investigated adaptation process they have lived in the city where they immigrated. Around this adaptation process were carried out investigations on issues such as urbanization, social adaptation, housing problems, education, unemployment, poverty and health.

Key Words: Migration, forced migration, urbanization, social adaptation, poverty, social disintegration, Siirt.

ÖNSÖZ

Bu çalışmada desteklerini ve katkılarını hiç esirgemeyen danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Ünal BOZYER'e, görüş ve önerileri ile yol gösteren Yrd. Doç. Dr. Koşar HIZ'a, saha çalışmasında sürekli yanımda olan, mülakat çalışmalarının başarıya ulaşmasında önemli katkılar sunan, çalışmayı birkaç defa baştan sona okuyup önerileriyle bana rehberlik eden tez hazırlama süresi boyunca desteklerini benden esirgemeyen arkadaşlarıma teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	II
TABLO LİSTESİ	V
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: GÖÇ KAVRAMI VE ZORUNLU GÖÇ	6
1.1. Göç Kavramı ve Sosyolojik Olarak Göç	6
1.2. Göç Tipleri	8
1.2.1. İçgöç	10
1.2.2. Dışgöç	10
1.2.3. Mevsimlik Göç	10
1.2.4. Daimi Göç.....	11
1.2.5. İradi Göç	11
1.2.6. Zorunlu Göç.....	11
1.2.7. Kitle Göçü, Katkısız Göç ve Seçimli Göç	11
1.3. Göç Kuramları	12
1.3.1. İtme-Çekme Kuramı	13
1.3.2. Merkez-Çevre Kuramı	14
1.3.3. Göç Sistemleri Kuramı	14
1.3.4. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı	15
1.4. Türkiye’de Göç Hareketleri.....	15
1.5. Zorunlu Göç	18
1.5.1. Yerinden Edilme ve Yerinden Olma Kavramı	19
1.6. Zorunlu Göç Çeşitleri	20

1.6.1. Doğal Afetlerden Ötürü Yapılan Zorunlu Göçler.....	20
1.6.2. Kalkınma Projelerinden Dolayı Yapılan Zorunlu Göçler.....	21
1.6.3. Savaşlar Nedeni İle Yapılan Zorunlu Göçler.....	21
1.6.4. Güvenlik Problemlerinden Kaynaklı Zorunlu Göçler	22
1.7. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde Köyden Kente Taşınma Sorunu	22
2. BÖLÜM: KIR, KENT ve KENTLEŞME.....	29
2.1. Kırsal Alan	29
2.2. Kent	30
2.3. Kentleşme	32
2.4. Kentlileşme.....	33
2.5. Kent Çeşitleri.....	34
2.5.1. Tarım kentleri	34
2.5.2. Ticaret ve liman kentleri	35
2.5.3. Turizm kentleri	35
2.5.4. Sanayi kentleri	36
2.6. Kent ve Kentleşmenin Tarihsel Gelişimi.....	36
2.7. Kentleşmeyi Etkileyen Faktörler	39
2.7.1. İtici Faktörler	39
2.7.2. Çekici Faktörler	41
2.7.3. Siyasi ve İletici Nedenler.....	41
2.8. Türkiye’de Kentleşme Çabaları.....	42
2.9. Göç ve Kentleşme ilişkisi.....	49
3. BÖLÜM:.....	52
ARAŞTIRMA ALANI ve ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	52
3.1. Siirt İlinin Tarihsel Gelişimi.....	52

3.2. Siirt Kentinin Coğrafi Konumu	54
3.3. Siirt Kentinin Mahallelerinin Demografik Göstergeleri	54
3.4. Siirt Kentinde Gelir Durumu ve Konut İlişkisi	56
3.5. Siirt Kentinin Sosyo-Kültürel Yapısı	57
3.6. Siirt Kentinin Şehir Dokusu	58
3.7. Araştırmanın Konusu	62
3.8. Araştırmanın Amacı	63
3.9. Araştırmanın Önemi	63
3.10. Araştırmanın Temel Varsayımı	64
3.11. Araştırmanın Evreni, Örneklemi ve Yöntemi	66
4. BÖLÜM: ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME	68
4.1. Demografik Özellikler İle İlgili Bulgular	68
4.2. Göç Öncesi Yaşam İle İlgili Bulgular	76
4.3. Göç İle İlgili Bulgular	78
4.4. Genel Yaşam İle İlgili Bulgular	87
4.5. İhtiyaç ve Yardımlar İle İlgili Bulgular	91
4.6. Yönetmel Memnuniyet İle İlgili Bulgular	93
4.7. Veriler Arasında Anlamlılık İlişkisi İle İlgili Bulgular	99
SONUÇ VE ÖNERİLER	108
KAYNAKÇA	113
EK1. Anket Soru Formu	116
ÖZGEÇMİŞ	

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Olağanüstü Hal Bölgesi illerinde boşalmış/boşaltılmış köyler (1990-2000).	24
Tablo 2: Siirt Kentinin İl ve İlçeleri Bazında Kadın ve Erkek Nüfus Dağılımı.....	55
Tablo 3: Siirt Kentinin Mahallelerinin Nüfus Dağılımı.....	56
Tablo 4: Yıllara Göre Siirt İli ve Köyleri Nüfus Dağılımı.....	60
Tablo 5: Yıllara Göre Siirt İlinin Nüfus Dağılımı.....	61
Tablo 6: Mahalle Dağılımı.....	68
Tablo 7: Cinsiyet Dağılımı.....	69
Tablo 8: Yaş Dağılımı.....	69
Tablo 9: Hanede Yaşayan Kişi Sayısı Dağılımı.....	70
Tablo 10: Medeni Durum Dağılımı.....	70
Tablo 11: Evlenen Kişiye Karar Verme Dağılımı.....	71
Tablo 12: Çocuk Sayısının Dağılımı.....	71
Tablo 13: Eğitim Durumu Dağılımı.....	72
Tablo 14: Mesleki Durum Dağılımı.....	73
Tablo 15: Sağlık Güvencesi Dağılımı.....	73
Tablo 16: Aylık Gelir Dağılımı.....	74
Tablo 17: Çalışan Çocuk Sayısı Dağılımı.....	75
Tablo 18: Çocukların Çalıştığı İş Dağılımı.....	75
Tablo 19: Göç Öncesi Yapılan İş Dağılımı.....	76
Tablo 20: Göçün Yaşanmaması Halinde Yapılacak İş Dağılımı.....	77
Tablo 21: Göç Öncesi Konut Türü Dağılımı.....	77
Tablo 22: Göç Öncesi Oturulan Eve Sahip Olma Durumu.....	78
Tablo 23: Göç Edilen Yer Dağılımı.....	78

Tablo 24: Göç Öncesi Hayatın Şimdiki Hayata Göre Durumu.....	79
Tablo 25: Göç Edilen Yerde Kalanların Dağılımı	80
Tablo 26: Göç Edilen Yıl Dağılımı.....	80
Tablo 27: Beraber Göç Edilen Kişi Dağılımı.....	81
Tablo 28: Kendi İsteğiyle Göç Etmiş Olma Durum Dağılımı	81
Tablo 29: Göç Etme Nedeni Dağılımı	82
Tablo 30: Siirt Şehrini Seçme Nedeni Dağılımı	82
Tablo 31: Göç Etmede Koruculuk Sisteminin Etkisinin Dağılımı.....	83
Tablo 32: Göç Etmemde Koruculuk Sisteminin Etkisi Var Diyenlerin Dağılımı	83
Tablo 33: Göç Edenlerin Görüştükleri Kişi Dağılımı	84
Tablo 34: Göç Edenlerin Kendilerini Yabancı Hissetme Dağılımı	84
Tablo 35: Göç Sonrası Dışlanma Dağılımı	85
Tablo 36: Göç Edenlerin Geldikleri Yere Geri Dönmeyi İsteme Durumu	85
Tablo 37: Gelenek Göreneklerin Göç Sonrası Yaşatılma Durumu.....	86
Tablo 38: İletişim Kurulan Dil Dağılımı.....	87
Tablo 39: Oturulan Konut Türü Dağılımı	87
Tablo 40: Konut Sahibi Olma Durum Dağılımı.....	88
Tablo 41: Konut Sorunları Dağılımı	89
Tablo 42: Uydu Anten Sahibi Olma Dağılımı	89
Tablo 43: Alışveriş Yapılan Yer Dağılımı	90
Tablo 44: Günlük Ekmek İhtiyacını Karşılama Durumu Dağılımı.....	90
Tablo 45: En Öncelikli İhtiyaç Dağılımı.....	91
Tablo 46: Yardım Sağlayan Kuruluş Dağılımı	92
Tablo 47: Devletten Alınan Yardım Türü Dağılımı.....	92
Tablo 48: Belediye Memnuniyet Durumu Dağılımı	93

Tablo 49: Belediye Seçimlerinde Oy kullanma Durum Dağılımı.....	94
Tablo 50: Yerel Seçimde Oy Verme Dağılımı.....	94
Tablo 51: Oy Vermedeki Neden Dağılımı	95
Tablo 52: Siirt Şehrinin Birinci Sorun Dağılımı	95
Tablo 53: Siirt Şehrinin İkinci Sorun Dağılımı.....	96
Tablo 54: Siirt Şehrinin Üçüncü Sorun Dağılımı.....	97
Tablo 55: Siirt Kentinde En Çok Yapılması İstenilenlerin Dağılımı.....	98
Tablo 56: Göç Etme Yılı İle Çocuk Sayısı Arasındaki Anlamlılık İlişkisi Dağılımı.	99
Tablo 57: Göç Etme Yılı İle Mesleki Durum Arasındaki Anlamlılık İlişkisi Dağılımı	100
Tablo 58: Göç Etme Yılı İle Aylık Gelir Arasındaki Anlamlılık İlişkisi Dağılımı .	101
Tablo 59: Göç Etme Yılı İle Kendi İsteği İle Göç Etme Arasındaki Anlamlılık İlişkisi Dağılımı	102
Tablo 60: Göç Etme Yılı İle Göç Etme Nedeni Arasındaki Anlamlılık İlişkisi Dağılımı	103
Tablo 61: Göç Etme Yılı İle Geri Dönme İsteği Arasındaki Anlamlılık İlişkisi Dağılımı	104
Tablo 62: İkamet Edilen Mahalle İle Beraber Yaşanılan Kişi Sayısı Arasındaki Anlamlılık İlişkisi Dağılımı	105
Tablo 63: İkamet Edilen Mahalle İle Çocuk Sayısı Arasındaki Anlamlılık İlişkisi Dağılımı	106
Tablo 64: İkamet Edilen Mahalle İle Geri Dönme İsteği Arasındaki Anlamlılık İlişkisi Dağılımı.....	107

GİRİŞ

Toplumsal değişme insanlık tarihi boyunca süre gelen bir olgudur. Toplum devingen bir yapıda olup zamandan zamana şartların getirmiş olduğu yükümlülükler ve kazanımlar çerçevesinde sürekli bir değişim içerisinde. Değişimin içsel ve dışsal dinamikleri vardır. Bu içsel ve dışsal dinamikler etrafında toplumda değişir. Toplumsal değişim bir bütün olarak yaşanmaktadır. Toplumdaki her dinamik bir birini etkilemekte olup bir bütün olarak değişimi tetiklemektedir. Dolayısıyla toplum bir bütündür, bu bütün sürekli değişim halindedir ve değişirken de kendini yeniden düzenlemekte, yeniden bir bütün halini almaktadır (Kıray, 1999: 313).

Beşeri bilimler alanında yapılan çalışmalar; barınılan yer ile toplumun sosyo-ekonomik yapısı arasında önemli bağlantılar olduğunu göstermiştir. Yerleşim alanlarının şekillenmesinde o bölgede yaşayan insan topluluklarının refah seviyesi önemli bir gösterge olmaktadır. Tarihi dönemlerle ilgili yapılan kazı çalışmalarında elde edilen bulgular, toplumsal eşitsizliklerin yerleşilen mekân üzerinde önemli etkiler oluşturduğunu göstermiştir. Bu etkiler konut boyutundaki farklılıklar, konut yapımında kullanılan malzemenin cinsi, konut içerisindeki eşyaların ve yaşam tarzlarındaki farklılıklar olarak sıralanabilir. Sıralanan bu farklılıkların toplumsal eşitsizliklerin şehirlerin doğasında var olduğunu tespitini ortaya koymaktadır. Fakat kapitalist toplumdan önce, şehirlerdeki mekânsal ayrışmayı belirleyen temel faktör, belli bir ölçüde toplumsal eşitsizliklerin kaynağını da oluşturan dinsel ve etnik kimlikler olmuştur. Yani kapitalist kente kadar, mekânsal ayrışma, gelir ve sınıfa göre değil dine, cemaate ve etnik kimliğe göre olmuştur. Dolayısıyla zenginler ve fakirler, farklı büyüklük ve konfordaki konutlarında birbirlerini dışlamadan, aynı mekânda yan yana yaşayabilmektedirler (Kurtuluş, 2003: 77).

Tarih boyunca kentleşme süreci içerisinde toplumlar çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Kentleşme sürecinin ortaya çıkarmış olduğu sorunlar bazen toplumun edinmiş olduğu tecrübeler ile çözülmüş bazen de sorunlara biçimsel olarak çözüm getirilmeye çalışılmıştır. Türkiye'nin kentleşme sürecinde de çeşitli sorunlar yaşanmıştır. Türkiye yarım yüzyılı aşkın kentleşme deneyiminde çeşitli dönüşümler yaşamıştır. Bu dönüşümlerin en belirgin kanıtı nüfus verilerindeki harekettir.

Kentleşme evresinde Türkiye, yapısal dönüşümleri tamamlamaya çalışmakla birlikte büyük çaplı uyum sorunlarının da üstesinden gelmeyi kısmen başarmıştır.

Türkiye'nin kentleşme evresindeki uyum sorunlarının üstesinden gelmesini sağlayan esas öge farklı toplum kesimlerinin kendiliğinden geliştirdiği mekanizmalar olmuştur. Türkiye son 50 yılda yaşadığı büyük alt-üst oluşları, enformel kurum ve mekanizmalar sayesinde görece daha kolay atlatabilmiştir.

Türkiye'de yaşanan kentleşme süreci genel itibari ile ağ türü ilişkiler içerisinde gerçekleşmiştir. Bu ilişkiler sayesinde kente gelen göçmenler, yabancı oldukları kentte kendilerine korunaklı sayılabilecek ortamlar oluşturmuşlardır. Söz konusu ilişkiler kentte göçmenlerin refah seviyelerinin artmasında, konut piyasasında tutunmalarında ve kentte var olabilmelerinde önemli artılar sağlamıştır.

Kentleşme sürecinde yaşanan göç olgusu tabii ki bu artışların yanında çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir. Göç ile birlikte kentleşme sürecinde yaşanan sorunlara değinmeden önce göç çeşitlerine ve göçü oluşturan nedenler arasındaki ilişkiye değinmek faydalı olacaktır. Göç çeşitleri ve göçü oluşturan nedenler genel olarak benzerlik göstermektedir. Temel olarak ekonomik yoksunluk, geçim problemleri veya isteğe bağlı yer değiştirme gibi nedenler ülkemizde göçün gerekçelerini oluştururken bunların yanında da kimi zaman insanların yaşamış olduğu yerden başka bir yere doğru zorunlu olarak yer değiştirmesi de bir göç gerekçesi olabilmektedir. Bu tür gerekçeler göç çeşitlerini de oluşturmaktadır. Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu bölgesinde yaşanan güvenlik problemlerinden dolayı 1990'lı yıllarda başlamak üzere 2000'li yıllara kadar devam eden zorunlu olarak yer değiştirme olayı, birçok insanı köyünden etmiştir. Söz konusu güvenlik problemlerinden dolayı zorunlu olarak yer değiştiren insanların yapmış olduğu değişimin adı zorunlu göç olarak ifade edilmiştir.

Göç ile birlikte yer değiştiren insanlar gitmiş oldukları kentlerde çeşitli sorunlarla baş başa kalmışlardır. Göç eden insanlar başta ekonomik sorunlar olmak üzere barınma, eğitim, sağlık, sosyal uyum gibi problemlerle karşı karşıya kalmışlardır. Ayrıca söz konusu sorunlarla yüz yüze kalan insanların bir kısmı da

kentin gelişim ve değişimine ayak uydurmak yerine kendini bu tür değişimlerden soyutlayarak kırsal kesimdeki yaşam deneyimlerini kentte de sürdürmeye çalışmıştır.

Göç olgusu tarihsel olarak farklı karakteristik özellikler göstermektedir. Bazı dönemlerde savaş ve kuraklık gibi nedenler, bazı dönemlerde yoksulluk, sanayileşme, tarımda makineleşme ve sağlık, eğitim gibi nedenler ve bazı dönemler de ise güvenlik zafiyeti göçü tetikleyen nedenlerden olmuştur.

Doğu illerinde 1990'lı yıllarda güvenlik zafiyeti nedeniyle zorunlu olarak yer değiştirme yoğun bir şekilde yaşanmıştır. Bu yer değiştirme hareketleri genel itibari ile köylerden şehirlere doğru yapılmaktadır. 90'lı yıllarda yoğun olarak çevre köylerden göç alan illerden bir tanesi de Siirt'tir. Bu dönemde zorunlu olarak yer değiştiren göç mağdurları kendilerine en yakın yerleri tercih etmişlerdir. Söz konusu göç süreci uzun yıllara yayılmakla birlikte Siirt ilinde sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik ve fiziki olarak önemli değişiklikler meydana getirmiştir.

Göç etmek zorunda kalan ailelerin birçoğunun yaşamış olduğu ekonomik yoksunluk yaşamlarının tamamına yansımış ve beraberinde, yaşamış oldukları kentin de olumsuz bir biçimde etkilenmesine sebep olmuştur. Siirt kentinin Barış, Çal, Keşkol, Alan, Tınaztepe, Afetevler gibi mahalleler, zorunlu olarak göç eden ailelerin yoğun olarak yaşamış olduğu yerler olmuştur. Buralara yerleşen aileler genel olarak gecekondular tarzı yapılan müstakil bahçeli evlerde yaşamlarını devam ettirmek zorunda kalmışlardır. Daha önceki yaşam tarzlarından tamamen kopamamış, gelmiş oldukları köylerinin, tarlalarının ve bağ-bahçelerinin özlemi ile yaşamlarını sürdürmeye çalışmışlardır.

1990'lı ve 2000 yılları arasında Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşanan çatışmalar nedeniyle Siirt kentine zorunlu olarak göç eden insanların büyük bir kısmı bu kente hazırlıksız olarak yerleşmek zorunda kalmışlardır. Bunun sonucunda kent yaşamına tutunmaya çalışan bu insanlar, genel olarak konut ihtiyaçlarını gecekondular bölgelerine yerleşerek gidermeye çalışmıştır. Ayrıca köyden kente gelen bu insanların temel geçim kaynakları tarım ve hayvancılık olduğu için, kentin formel işgücü sektöründe de kendilerine yer bulamamışlardır. Enformel sektörün de çok yaygın olmadığı Siirt kentinde, yoğun bir işsizlik ve beraberinde getirdiği yoksulluk

birçok kişinin yaşamını tahammül edilemez hale getirmiştir. Genel olarak inşaat işçiliği, hamallık, seyyar satıcılık, işportacılık, boyacılık gibi “marjinal prodüktivitesi düşük olan işlerde” çalışan bu insanlar, bazı dönemlerde de işsiz kalmışlardır.

Ailelerin yaşadıkları ekonomik sorunlar, çocukların eğitimlerini sekteye uğratmış; barınma, beslenme gibi temel ihtiyaçların yeteri kadar karşılanamaması da ciddi sağlık sorunlarını ortaya çıkarmıştır. Genel olarak göçmenler, kente uyum sağlama noktasında sıkıntı yaşamış, kendilerini uzunca bir süre kent yaşamından soyutlamışlardır. Bir yandan ekonomik açıdan tutunabilmek için kent yaşamının dayatmalarına göz yuman ve kayıt dışı alanlarda hiçbir güvencesi olmadan yaşama tutunan, öte yandan psikolojik olarak geldikleri yerden bağlarını koparamayan bu insanların, yaşadıkları köy-kent ikilemi uzun yıllardan bu yana sürüp gitmektedir.

Göç ile beraber gelen olumsuzluklar bugün bile Siirt kentinin yaşamında etkisini sürdürmektedir. Ekonomik olarak kısıtlı imkânlarla sahip göçmenlerin kent ile uyum süreci uzun yıllar sürmektedir. Ekonomik olarak kısıtlı imkânlarla sahip aileler kentin çevre semtlerinde müstakil ve bahçeli evlerde yaşamlarını sürdürmekte; sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik olarak da kent ve köy kültürü arasında bocalamaktadırlar.

Yukarıda bahsedilen konular çerçevesinde şekillenen bu çalışmamızda; 1990’lı yıllardan günümüze kadar uzanan Siirt iline zorunlu ve isteğe bağlı olarak göç etmiş olan ailelerin yaşamış oldukları sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik sorunlar incelenmiş, incelenen bu sorunlar etrafında söz konusu ailelerin uyum süreçleri ve kentleşme sorunları ele alınmıştır.

Bu çalışmamız beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sosyolojik olarak göç, göç tipleri, Türkiye’de göç hareketleri, zorunlu göç, kentleşme ve göç hareketleri gibi konular üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde kent, kentleşme, kentlileşme, kırsal alan kavramları açıklanmış ve bu kavramların tarihsel geçmişine değinilerek aralarındaki fark belirtilmiştir. Üçüncü bölümde Siirt ilinin tarihi, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapısı ve göç ile birlikte kentleşme eğilimleri, araştırmanın konusu, amacı, önemi, varsayımı ve yöntemi üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde araştırma bulguları incelenmiş ve değerlendirme yapılmıştır.

Beşinci bölümde ise sonuç kısmı, göçün oluşturmuş olduğu olumsuzlukların çözümü ile ilgili neler yapılabileceği konusunda bilgiler verilmiştir.

1. BÖLÜM: GÖÇ KAVRAMI VE ZORUNLU GÖÇ

1.1. Göç Kavramı ve Sosyolojik Olarak Göç

Göç, bireylerin yaşamlarının bir kısmını veya tamamını geçirmek üzere bir yerden başka bir yere bir süreliğine veya süresiz olarak yapmış oldukları yer değiştirme hareketidir (Akkayan, 1979: 20). Yapılan bu yer değiştirme hareketi toplumun sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik durumu ile yakından ilişkili olmak ile birlikte onu etkileyen sosyal bir olaydır.

Bireylerin belli sebeplere dayanarak yapmış olduğu yer değiştirme hareketi olan göç, ülke içerisinde bölgeden bölgeye, ülke dışında ise ülkeden ülkeye yapılan nüfus hareketidir. Süreklilik arz eden bu nüfus hareketi ülkelerin nüfusunda değişimlere sebebiyet vermekle birlikte nüfusta yaş ve cinsiyet yapısına da etki etmektedir. Oluşan bu değişimler göç alan ve veren bölgeler açısından zıtlıklara neden olmakta, göç alan yerin nüfusu artmakta iken göç veren yerin nüfusu azalmaktadır (Ozankaya, 1986: 202).

Göç, sosyologlar tarafından yoğun bir şekilde irdelenen bir kavramdır. Sosyologlar, toplumu incelerken göç kavramı kapsamında bireylerin doğup büyümüş oldukları yerlerden siyasi, ekonomik, kültürel v.b. sebeplerden dolayı yer değiştirmelerini, bu yer değiştirmelerin çeşitlerini ve etkilerini, bu etkilerin sebebiyet vermiş olduğu sosyal değişimi saptamak amacı ile çeşitli çalışmalar yapmaktadırlar. Bu kapsamda sosyolojinin yanında diğer bazı bilimlerde bu konuda yoğun araştırma içerisine girmişlerdir (Erkal, 1996: 223).

Sosyal hareketlilik kavramı sosyoloji biliminin göç konusundaki yaklaşımını ifade etmektedir. Bu kavram kişilerin, ailelerin ve farklı nitelikteki grupların toplumda sahip olmuş oldukları statüden bir başka statüye doğru yapmış oldukları hareketi ifade etmektedir. Bu bağlamda göç olgusu da farklı sebepler çerçevesinde belli sayıdaki bir gurubun veya bireylerin farklı bir yere doğru yapmış oldukları sosyal hareketin adıdır (Erkal, 1996: 223). Göç kavramı sosyal bir hareketliliği ifade etmiş olmasından ötürü hem sosyal süreçlerin bileşkesi hem de kültürel değişikliklere yol açan bir yer değiştirme hareketi olarak ifade edilebilmektedir.

Toplum, bulunmuş olduğu ortamın şartlarının değişmesi ile veya ortaya çıkan yeni gereksinimleri temin etmek için farklı arayışlara girmektedir. Söz konusu arayış sebebi ile yaşanan mekânın, kültürel değerlerin, yaşam koşullarının, tutum ve davranışların değişmesi kaçınılmaz olmaktadır. Yaşanılan bu değişimlerin oluşturmuş olduğu yer değiştirme hareketi göç ile ifade edilmekte iken yeni yerleşim yerine alışma süreci ve etkileri ise sosyal değişme kavramı ile ifade edilmektedir (Erkal, 1996: 223).

Göç oluşum bakımında bir yer değiştirme hareketi olması sebebi ile farklı sonuçları da beraberinde getirmektedir. Bu hareket farklı değişikliklere sebebiyet verdiğinde dolayı sosyolojik bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Bireyin veya toplumun bir yerden farklı bir yere yapmış olduğu mekânsal değişiklik pek çok değişimi de beraberinde getirmektedir. Yapılan bu yer değiştirme hareketi kültürel değişimlere, farklı yaşam tarzlarının ortaya çıkmasına, kültürel çatışmalara neden olmaktadır. Bireyin veya bir gurubun göç etmesi ile birlikte geline yer ile göç edilen yerin şartlarının farklı olması yaşam koşullarını olumlu etkileyeceği gibi olumsuz da etkileme durumu da söz konusu olmaktadır. Geline yeni ortam kişinin farklılaşmasına sebebiyet vermektedir. Göç sebebi ile bireyler yeni ortama ayak uydurmak zorunda kalmakla, göç edilen yer ile yeni geline yerin kültürünü harmanlayanlar olmakta ya da bu değişime ayak uydurmayıp bu şekilde kültürel bir uyumsuzluk durumunu yaşayanlara da rastlamak mümkündür. Bu durumlar tek başına, bir grup olarak veya kitle halinde yapılan göçler çerçevesinde farklılıklar sergilemektedir. Toplumsal dayanışma ve kaynaşmada insan sayısı etkili bir faktör olduğundan ötürü söz konusu farklılıklar yaşanmaktadır (Güvenç, 1997: 95).

Yer değiştirme hareketi kapsamında en çok etkiye sahip ve en çok gerçekleştirilen göç tipi iç göçlerdir. Bu göçler bir ülkenin iç dinamiklerini değiştirme bakımında en fazla etkiye sahip olmakla birlikte önemli sosyal değişimleri de beraberinde getirmektedirler. Ülkemize baktığımızda bu yer değiştirme hareketini kırdan kente yapılan göçler olarak ifade edebiliriz (Doğan, 1998: 269). Yapılan bu göçler kitlesel olarak yapılan toplumsal bir hareketliliğin örneğidir. Bu hareketliliğin küçük bir kısmı yatay ölçüde gerçekleştirildiği

söylenbilir. Gerçekleştirilen bu yer değiştirme hareketi ile bireyler veya gruplar şehirlere yerleşmekte olup şehirlerdeki nüfusun artmasına neden olmaktadır.

Sonuç olarak göçün sosyolojik olarak, sosyal değişimlere neden olan ve değişimin hızlı olmasına sebebiyet veren sosyo-ekonomik ve kültürel yönleri olan sosyolojik bir olgu olduğu söylenilebilir. Göç ile birlikte göç eden birey ya da gruplar sosyo-kültürel değişimlere sebep olmakta ve bu değişimle birlikte kendileri de değişmektedir (Erkal, 1996: 223). şunu diyebiliriz ki yer değişikliği yapılan ve yerleşilen her yeni ortam hem bireyi değiştirmekte hem de sosyal değişmeye neden olmaktadır. Bu sebepten dolayı söz konusu farklılıklar sosyal değişmenin unsurları arasında sayılabilir.

1.2. Göç Tipleri

Göçlerin tür olarak sınıflandırılması yapılmadan önce göçlerin oluşma nedenleri üzerinde durmak gerekir. Göçlerin oluşma sebebi temelde iki faktör olarak ele alınmaktadır. Bunların birincisi itici faktörler, ikincisi ise çekici faktörlerdir (Özkalp, 1992: 209).

İtici faktörler; toprağın verim düşüklüğü, iş olanaklarının sınırlı olması, ücret düşüklüğü, eğitim, sağlık gibi imkânların yetersiz olması kıtlık, toplumsal çatışma ve terör gibi durumların var olması gibi durumlardır (Özkalp, 1992: 209).

Çekici faktörler; göç etmek istenilen yerdeki eğitim ve sağlık gibi olanakların iyi olması, yüksek ücret, iş olanakların fazlalığı, verimli topraklar, güven ve huzur ortamının olması gibi durumlardır (Özkalp, 1992: 210).

Bu iki faktörün yanında bir diğer faktörde ele alınmaktadır. İletici faktör denilen bu faktör göç veren ile göç alan yerler arasında bir köprü hizmeti görevi görmektedir. İletici faktörler; yolların yapılması, kitle iletişim araçlarının yaygın olması, göç etmeyi özendirme söylemleri ve çabaları, taşıt sayısının artması gibi faktörlerdir.

Göçlerin oluşma nedenlerini açıkladıktan sonra göç tiplerini tanımlarken kullanılan kriterlerinde açıklanması gerekmektedir. Bu kriterler aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır (Gezgin, 1991: 32).

- ❖ Mesafe kriteri; yapılan yer değiştirme hareketinin uzaklığı esas alınmak sureti ile oluşturulan tanımlarda kullanılmaktadır. Bu kritere göre yer değiştirme hareketi yer değiştirilen yerin uzağına ya da yakınına yapılabilmektedir. Ülke içerisinde yapılan yer değiştirme hareketi veya ülkeler arası yapılan yer değiştirme hareketi bu kriter içerisine girmektedir.
- ❖ İrade kriteri; yer değiştirme hareketinin bir zorlama sebebe binaen ya da kendi iradesi ile yapılıp yapılması hususunda değerlendirmeye tutulması durumudur. Bu kritere göre göçler zorunlu veya gönüllü olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Zorunlu olan göçler devlet politikası gereği tehcir, sürgün vb. gibi sebeplere dayanan göçler olarak ifade edilmektedir. İradi göçler ise ekonomik kaygılar, istihdam edilme isteği, iş bulma ve çalışıp geçimini temin etme isteği gibi durumlardan dolayı yapılan göçlerdir.
- ❖ Siyasi sınır kriteri; bu kriterde göçlerde milli sınırın aşılp aşılmaması gibi durumlar incelenmektedir. Ülke dışı göçler bu kapsamda değerlendirilmektedir. Devlet politikası gereği yapılan tehcir gibi ülkeler arası göçler bu kritere örnek gösterilebilir.
- ❖ Zaman kriteri; yer değiştirme hareketi belli bir süreliğine mi veya süresiz bir şekilde daima olmak üzere yapılıp yapılmadığı gibi durumları değerlendiren ve bu ayrıma yapan kriterdir. Mevsimlik işçi göçleri bu kritere örnek gösterilebilir.

Yukarıda ifade edilen kriterler kapsamında ve verilen tanımlar çerçevesinde göç tipleri şu şekilde tanımlanabilir.

1.2.1. İçgöç

Bir ülkenin kendi sınırları içerisinde yaşanmış olan yer değiştirme hareketidir. Bu yer değiştirme hareketi köy, kasaba, il veya bölgeler arasında yapılmaktadır. Dünyada ve ülkemizde en çok gerçekleşen göç türüdür. İç göçler arasında kırdan kente yapılan göçler önemli bir yer tutmaktadır.

Ülkemizde şehirlerin gelişimi ile birlikte ortaya çıkan çekici faktörler, kırsal alanda itici faktörlerin negatif etkilerinin de ortaya çıkması ile birlikte iletici nedenlerinde köprü vazifesi görmesi ile birlikte oluşan yer değiştirme hareketine sıklıkla rastlanmaktadır (Ünder, 1972: 77). Kırdan kente doğru oluşan bu yer değiştirme hareketi ile kent nüfusu artmakta, kentlerde bazı sosyal ve ekonomik değişimlere neden olmaktadır. Bu durum plansız kentleşmeye, altyapı ve konut sorunu gibi problemleri beraberinde getirmektedir.

1.2.2. Dışgöç

Bu göç türü içgöçe oranla uzun bir zaman dilimini kapsayan gidilecek olan yere yerleşme veya iş gücü piyasasına katılma amacı taşıyan kendi ülke sınırlarını terk ederek başka bir ülkenin sınırları içerisinde ikamet etmeyi amaç edinen yer değiştirme hareketidir.

Bu tür göçler göç edilen ülkenin nüfusunu arttırmakta göç veren ülkenin nüfusunu azaltmaktadır. Yapılan bu göçlerde ülkeler arası kültürel değerlerin tanıtılması, dayanışma ve kaynaşma, döviz girdisi gibi sebepler etrafında değerlendirildiğinde olumlu, kültürel asimilasyon, yabancılaşma gibi durumlar etrafında değerlendirildiğinde ise olumsuz etkilere sahip olmaktadır (Ünder, 1972: 77).

1.2.3. Mevsimlik Göç

Bir yılın belli bir döneminde turistik amaçlı veya ekonomik sebeplere dayalı bir bölgeden başka bir bölgeye veya bir ilden başka bir ile yapılan yer değiştirme hareketidir. Bu göç hareketi genellikle bahar ve yaz aylarında yoğunluk göstermektedir (Sağlam, 2006: 74).

Ülkemizde pamuk işçiliği, fındık işçiliği, yaz aylarında turistik otellerde çalışmak için yapılan yer değiştirme hareketi veya turistik amaçlı yapılan tatiller bu göç tipine örnek olarak gösterilebilir. Bu göçler nüfus üzerinde bir değişime neden olamamakla birlikte göç süresinin kısalığı sosyal değişime önemli bir etkide bulunmaz.

1.2.4. Daimi Göç

Göç edilen yere temelli olarak yerleşmek amaçlı yapılan yer değişikliği hareketidir. Bu göç tipinde gidilen yere daima yerleşme amacı güttüğünden dolayı terk etmiş olduğu yere senenin bazı dönemlerinde ziyaret amaçlı geziler yapmaktadır. Göç edenler yerleşilen yerin kültürel ve sosyal durumlarına uyum sağlamak ve bir kültürel uyum problemi ile yüz yüze kalma durumuna maruz kalmaktadırlar (Koçak, Terzi, 2012: 170).

1.2.5. İradi Göç

Yapılan yer değiştirme hareketinin baskı veya zorlama olmadan bireyin kendi isteği ve iradesi ile yapılma durumunu ifade etmektedir. Bu göç tipinde devletin ya da başka bir gurubun herhangi bir baskısı ya da yönlendirmesi bulunmamaktadır (İşçi, 1998: 72). Kırdan gelişmiş sanayi şehirlerine yapılan göç hareketleri bu göç tipine örnek olarak gösterilebilir.

1.2.6. Zorunlu Göç

Bu göç tipi belli bir otoritenin veya gurubun zoru ile yapılan yer değiştirtme hareketini ifade etmektedir. Bu yer değiştirmede baskı ve zor kullanılmakta olup yasal zorlamayla insanlar yerleşim yerlerinden edilmektedir (Koçak, Terzi, 2012: 171).

1.2.7. Kitle Göçü, Katkısız Göç ve Seçimli Göç

Kitle göçü; bir topluluğun veya bir kitlenin bir anda göç etme durumudur. Doğal afet ve savaşlar gibi nedenlerden dolayı bu yer değiştirme hareketi yapılmaktadır.

Katkısız göç; bir ülkenin belli bir zamanda ve belli bir dönemde almış olduğu ve vermiş olduğu göç oranının arasındaki farktır. Göç alma ve verme arasındaki bu farkın artması ile ortaya çıkan duruma net giriş, farkın azalması ile ortaya çıkan duruma ise net çıkış adı verilmektedir.

Seçimli göç; ülkelerin kendi topraklarında yerleşmek isteyen insanları seçme durumudur. Bu durum ülkelerin belli nitelikleri araması ve belli kriterlere göre nüfusu kendi topraklarında barındırma isteğinden kaynaklanmaktadır.

1.3. Göç Kuramları

Göç ile ilgili yapılan çalışmalar çerçevesinde uluslararası göç ile ilgili bazı kuram ve yöntemler geliştirilmiştir. Yakın zamanda yapılan çalışmalar neticesinde günümüzde yaşanan göç olgusunun tek bir kuram ile izah edilemeyeceği kanısına varılmıştır (Aksoy, 2012: 295). Günümüzde göç ile ilgili yapılan çalışmalar neticesinde birçok kuramdan söz edilebilmektedir. Fakat göç ile ilgili yapılan ilk bilimsel ve detaylı çalışma Ravenstein'in "Göç Kanunları" makalesidir. Bu makalede 7 adet göç tespiti yaptığını ifade edilmektedir. Bu tespitler;

1. Göçmenler genel olarak kısa mesafeli mekânlara göç etmektedirler. Yaşanan bu hareket bir nüfus dalgalanmasını beraberinde getirmekte olup bu dalgalanmanın yönü büyük ticaret ve endüstri merkezlerine doğru olmaktadır.
2. Kette oluşan ekonomik gelişimler kent etrafında yaşayan bireyleri kentin içine göç etmesine neden olmaktadır. Dolayısı ile kırsal alanın boşalması ile oluşan boşluk ve iş gücü açığı yine o kırsal alana yakın yerlerdeki göç dalgası ile kapanacak bu şekilde tüm ülkenin etkilenmiş olduğu bir göç dalgalanması yaşanacaktır. Bu durum hem kentte oluşan iş gücü piyasası açığını kapatacak hem de kırdaki oluşan iş gücü fazlalığını azaltacaktır.
3. Göç ve göçü yutan süreç birbirinden farklıdır. Tek benzer yönleri onların ulaşmak istemiş olduğu amaçlarıdır. Göç tek başına amaç değildir. Dolayısı ile bireyler göç etmek amacı ile yer değiştirmezler.

4. Oluşan her göç hareketi ve buna bağlı olarak ortaya çıkan göç dalgası karşı bir dalga oluşturmaktadır.
5. Büyük ticaret merkezleri ve endüstri merkezlerini tercih eden göçmenler uzun mesafeleri kat etmek zorunda kalmaktadırlar.
6. Kırsal kesimde yaşayan bireyler kentte yaşan bireylere göre daha fazla göç etme eğilimi içerisindedirler.
7. Erkek ve kadınların göç eğilimi karşılaştırıldığında kadınların daha çok göç etme eğiliminde oldukları saptanmıştır şeklinde ifade edilmektedir (Yalçın, 2004: 26).

Ravenstein tarafından göç ile ilgili ilk teorinin ortaya konulması ile birlikte günümüz toplumlarında değişen ve gelişen dünyada, küreselleşme ile birlikte ülkeler arasında yapılan göçler ve yapılan göçler kapsamında oluşan bu göç ilişkileri farklı bir boyutta kazanmış olup bu kazanılan boyut çerçevesinde yeni göç teorileri ile değerlendirilmesi gereken bir hal almıştır. İş bu sebepten ötürü günümüz göç araştırmalarında bazı kuramlar geliştirilmiştir. Geliştirilen bu kuramlar aşağıdaki şekilde ifade edilebilir.

1.3.1. İtme-Çekme Kuramı

Bu kurama göre göçün oluşmasına sebebiyet veren 4 etmenden bahsedilebilir. Bu etmenler Everett Lee'nin 1966 tarihli A Theory of Migration adlı makalesinde ortaya konmuştur. Buna göre söz konusu etmenler yaşanılan yerle ilgili etmenler, gidilmesi düşünülen yerle ilgili etmenler, engeller, bireysel etmenlerdir (Çağlayan, 2006: 6). Kuram çerçevesinde yaşanılan yer ve gidilen yer arasında itici ve çekici etmenlerin olduğu ifade edilmektedir. Göç kararında etkili olan şeyin bu unsurlar arasında bireysel koşullar ile bir seçimin yapılmasıdır.

İtme – çekme kuramı, endüstrileşen ve gelir düzeyi yüksek olan ülkelerin çekici unsurlar etrafında iş gücü piyasası kapsamında göçmen işçilere çekici geldiği ve bu durumun ülkelerin kendi ekonomik durumlarını ilerletmeye yönelik bir amaçlarının olduğunu kabul etmektedir (Aksoy, 2012: 295). Kuramda gelişmiş, refah

düzeyi yüksek ve endüstrileşmiş ülkelerin; kendi ülkelerinde düşük bir ücret karşılığı çalışan veya iş bulamayan sosyal güvenlikten yoksun işçilere çekici geldiği fikri kabul edilmektedir. İşgücü göçü açısından bakıldığında, yaşanılan ülkenin çalışma koşulları itici etmenleri, göç edilecek ülkenin vaat ettiği çalışma koşulları çekici etmenleri oluşturmaktadır.

1.3.2. Merkez-Çevre Kuramı

Bu kuramın savunucuları, Immanuel Wallerstein'in 1974 tarihli *The Modern World System* adlı eserini referans almakta olup kuramı açıklarken bu eseri dayanak noktası olarak kullanmaktadırlar. Buna göre 16. Yüzyıldan sonra dünyanın değişim ve gelişimi ve buna bağlı olarak yaygın bir hal alan dünya pazarının yapısı uluslararası göçün kökenini belirleyen asıl unsur olduğu ifade edilmektedir.

Bu kuramın bir diğer adı da dünya sistemleri kuramı olarak ifade edilmektedir. Kuram genel olarak göçü sömürgecilik ile ilişkilendirmekte olup göçü sosyalist bir bakış açısı ile bir irdelemektedir (Aksoy, 2012: 295). Dünyanın büyük bir pazar olduğunu düşündüğümüzde 16. Yüzyılda hakim bir unsur olarak karşımıza çıkan sömürgecilik anlayışının bugünde devam ettiğini görmekteyiz. Küresel çağda ve bu çağın yaşanmış olduğu süreçte gelişmiş olan ülkeler sermaye, teknoloji, hammadde ve üretim açısından üstün bir konumda olduğu bilinmektedir. İşte bu durumun bir sonucu olarak iş gücü piyasasının çevre ülkelere yani gelişmemiş olan ülkelere merkez ülkelere yani gelişmiş olan ülkelere doğru bir yer değiştirme eylemi içinde olduğu ileri sürülmektedir.

1.3.3. Göç Sistemleri Kuramı

Bu kuram tarihsel olarak aralarında bir bağ olan birden fazla ülkenin belirli nedenler ile kendi aralarında bir protokol kapsamında bir göç sistemi oluşturma durumunu ifade etmektedir. Göç sistemleri kuramı uluslararası ilişkiler kapsamında, ekonomik ve siyasal temelli olarak geliştirilmiş kuramsal bir çerçevedir (Çağlayan, 2006: 16).

Bu kuramda önemli olan nokta iki ülke arasında göç süreci öncesinde siyasal, kültürel, ekonomik veya askeri bir ilişkinin olması gerekliliğidir (Aksoy, 2012: 295).

Bu kapsamda birinci dünya savaşında aynı safta savaşan, müttefik olan Türkiye ve Almanya arasında daha sonra hayata geçirilmiş olan göç sistemi bu kurama örnek olarak gösterilebilir.

1.3.4. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı

Bu kuram göçün tek başına nedensellik ilkesi ile açıklanamayacağı savını kabul etmekte olup bu sebepten ötürü göç aynı zamanda göçmenler arasında bulunan ilişki kapsamında da değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Dolayısı ile bu kurama göre göçmenler arasında bir bağın olduğu varsayılmakta olup bu bağ çerçevesinde bir göç hareketi yaşandığı savı kabul edilmektedir. Bir ülkeden başka bir ülkeye göç edip o ülkeye yerleşenler ile göç etmeyi düşünenler arasında bir ilişkinin bir bağın olduğu söz konusudur. Bu ilişki ağında dostlar, hemşehriler ve akrabalar bir dayanışma eğilimi içerisine girmekte olup söz konusu bu dayanışma durumu göçü özendiren bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır (Aksoy, 2012: 295).

Küreselleşme ile birlikte gelişen ve değişen imkân ve olanaklar göç olgusunu hızlandırmaktadır. Siyasal, ekonomik ve sosyal anlamda ortaya çıkan göç sebepleri, gelişimini tamamlamamış toplumlarda yaşayan bireyleri gelişimini tamamlamış, refah seviyesi yüksek ülkelere doğru göç ettirme eğilimini tetikleyen en önemli nedenler olarak sayılmaktadır. Fakat 20. Yüzyıla baktığımızda küreselleşme ile birlikte gelişen ulaşım ve iletişim ağları insanların daha fazla hareketlilik alanı elde etmesine ve daha çok yer değiştirmesi yolunu açmıştır. Ortaya çıkan bu durumu gelişmiş ve refah seviyesi yüksek olan ülkelerde yaşayan bireylerin de farklı sebeplerden dolayı göç etmelerine, farklı kültür ve iklime sahip ülkelere yerleşmelerine olanak vermiştir.

1.4. Türkiye’de Göç Hareketleri

Türkiye’de göç hareketi Cumhuriyetin kuruluşundan buyana denetim altında tutulmuştur. Göç hareketi Cumhuriyetin kuruluşunda sonraki dönemde yani 1950 yıllar ve sonrasında önemli değişimlerle birlikte yoğunluk kazanmıştır (Kaygalak, 1999: 75). Bu durumun oluşmasındaki başlıca nedenler arasında dışa açılım politikası ve tarımda makineleşme sayılmaktadır.

Cumhuriyetin kurulmasından sonraki dönemde göç politikasının denetim altında tutulması kent nüfusunun düşük olmasına ve kırdan kente göçün ise oldukça yavaş olmasına sebebiyet vermiştir. Bu durum 1950’li yıllara kadar sürmüştür. 1950’lili yıllardan sonra sanayileşme ve tarımda makineleşme, dışa açılım politikaları, bilim ve sanayideki gelişmeler ile birlikte iç göçün artması hem devletin göçler üzerindeki denetimini yitirmesine neden olmuş hem de kentlere yapılan göçler artmış ve bu şekilde kır nüfusu azalırken kentlerde yoğun bir nüfus artışı yaşanmıştır (Kaygalak, 1999: 75).

Osmanlı imparatorluğunun son döneminden günümüze kadar yapılacak olan bir incelemede dört tane göç hareketinden bahsedilebileceği görülecektir. Bunlardan birincisi Ermeni ve Rumların Anadolu topraklarından dışarıya doğru yapmış oldukları göç hareketi ve Osmanlının toprak kaybetmesi ile birlikte ortaya çıkan Müslüman Türklerin Anadolu topraklarına geri dönmesiyle oluşan göç hareketidir. Osmanlı imparatorluğunun gerileme döneminden Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş dönemine kadar toplamda sekiz milyon insanın yer değiştirmek sureti ile göç ettiği ifade edilmektedir. Ayrıca Türkiye’nin inşası sürecinde Yunanistan ile yapılan mübadele ve Ermenilerin Anadolu topraklarından dışarı çıkması da bu göç dalgasında önemli etkiler oluşturmuştur. Yaşanan bu göç dalgaları Anadolu topraklarında nüfusun sosyal ve rakamsal yapısında, bölgenin ekonomik ve kültürel dokusunda bazı farklılıklara neden olmuş, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş safhasında da bu değişiklikler etkili olmuştur (Kaygalak, 1999: 75).

İkinci göç hareketi; Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan sonra kendi sınırları içerisinde yapılan yer değiştirme hareketi olarak ifade edilebilir. 1935 yılında yapılan genel nüfus sayımı bu noktada ikinci göç hareketinin başlangıcı olarak ifade edilmektedir. Bu nüfus sayımı ile birlikte yapılan hesaplamalara göre 1935 yılı ve 1997 yılları arasında her beş yılda bir üç milyon insanın yer değişikliği yaptığı tespit edilmiştir. Tarımsal alandan sanayiye doğru yapılan hızlı geçiş dönemi olarak ifade edilen 1950’li yılları ve sonrasında yaşanan teknolojik ilerlemeler, iletişim ağının gelişmesi, kent yaşamının çok daha cazip gelmesi ve yaşam olanaklarının kır yaşamına göre çok daha iyi olması gibi durumlardan ötürü kırdan kente doğru yoğun bir göç hareketi yaşanmıştır (Barut, 1999: 4). Bu durum çarpık

kentleşme, dengesiz bir nüfus artışının yaşanması, kentsel bazı sorunların ortaya çıkmasına ve bazı kentlerin aşırı nüfus artışı yaşamasına neden olmuştur.

Üçüncü göç hareketi; dünyanın çeşitli yerlerinde bilim ve sanayinin gelişmesi, değişim ve dönüşümün hızlı bir şekilde olması insanların yaşam standartlarını arttırmak ve iyi koşullarda yaşamlarını sürdürmek amacı ile gelişmiş olan yerlere doğru, ülkeden başka bir ülkeye doğru yapmış oldukları yer değiştirme hareketidir. Söz konusu bu yer değiştirme hareketi insanları başka ülkelerde yaşamını sürdürmesine, dünyanın gelişmiş ülkelerine göç etmesine sebebiyet vermiştir. Yapılan bu dış göçler kültürel sorunları beraberinde getirmiş insanlar yabancılaşma sorunu ile karşı karşıya kalmıştır (Barut, 1999: 4).

Dördüncü göç hareketi; bu göç hareketi özellikle 1990'lı yıllarda başlayıp günümüzde de hale etkisini sürdüren kitlesel bir yer değiştirme hareketidir. Bu hareket Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde güvenlik problemleri nedeni ile kitlesel olarak köyden kente doğru zorunlu bir şekilde yapılan göç hareketidir. Bu hareket Türkiye'nin birçok ilinde kültürel, ekonomik, psikolojik etkilere neden olmakla birlikte kentlerde çeşitli sorunları da beraberinde getirmiştir. Yapılan göçler başta İstanbul, İzmir, Mersin, Adana, Ankara, Diyarbakır olmak üzere Güneydoğu Anadolu bölgesinde Siirt, Batman, Van ve çevre illerde yoğun bir şekilde yaşanmıştır. Göç eden insanlar kentsel uyum sorunu yaşamakla birlikte geçim problemi ile de baş başa kalmışlardır (Barut, 1999: 4).

Türkiye'de cumhuriyetin kuruluşundan 1950'li yıllara kadar önemli bir yer değiştirme hareketi yaşanmamıştır. Genel olarak 1920'li yıllarda kent nüfusunun önemli bir kısmı İstanbul'da yaşamaktaydı. İkinci büyük kent İzmir ve ondan sonraki kent ise Ankara olarak tespit edilmiştir. Bu tarihlerde kent nüfusunun genel nüfusa oranı %12 iken kır nüfusunun genel nüfusa oranı ise %39 dur (Kaygalak, 1999: 76).

Göç süreci modernite kavramı olarak değerlendirilmekte olup bu süreç Osmanlı'da 19. yüzyılın ortalarına kadar götürülebilmektedir. Söz konusu bu süreç dört kategoride incelenebilmektedir. Birinci kategori; Balkanlaşma göçü olarak ifade edilebilir. 1860 ve 1927 yılları arasındaki bu süreçte sanayi öncesi ulus-devletlere ayrılmış olan imparatorlukta siyasi nedenlerden kaynaklanan yoğun yer değiştirme

hareketleri olarak ifade edilmektedir. Bu süreçte kaybedebilen topraklarda kendi hayatlarını devam ettiremeyen Müslüman nüfusun Anadolu topraklarına yerleşmeleridir. İkinci kategori; Türkiye'deki kentleşme sürecidir. Bu süreç kırdan kente doğru yapılan ve 1945-1980 yılları arasını kapsayan yer değiştirme hareketi olarak ifade edilebilir. Üçüncü kategori; kentler arasında yapılan ve 1975 yılı sonrasında gerçekleşen göç hareketidir. Dördüncü kategori ise içinde yaşamış olduğumuz yüzyılda yaşanan göç hareketlerini kapsamaktadır (Tekeli, 2010: 43-44). Bu göç hareketi insanların belirlemiş olduğu, dönemsel olarak farklılaşan, mekân seçiminden kaynaklanan, belirlenmiş olan bir mekâna doğru yapılan yer değiştirme hareketi olarak ifade edilebilir.

1.5. Zorunlu Göç

Bireyin kendi yaşam alanından kendi iradesi dışında zorunlu bir şekilde ayrılma durumunda bırakılması olayına zorunlu göç denir (Gürel, 2001: 141). Dolayısı ile zorunlu göç, göç edenin iradesi dışında başka kuvvet veya iradelerin etkisi ile zorla yerinden edilme durumunu ifade etmektedir.

Zorunlu göç insanlık tarihinin başlangıcından buyana var olan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu olgu çağdan çağa farklılıklar arz ederek günümüze kadar gelmiştir. Dünya üzerinde yaşanan gelişmeler ve bu gelişmelere bağlı değişimler zorunlu göç olgusuna her dönemde kendine has bir özellik kazandırmıştır. Dolayısı ile zorunlu göç olgusu, ilkçağ toplumlarında doğa olaylarından kaynaklı, kolonyal toplumlarda sömürü ve sınıfsal ayırım kaynaklı, imparatorluğun egemen olduğu toplumlarda imar ve iskân politikaları kaynaklı, ulus devletler döneminde nüfus politikaları ve milliyetçilik akımları kaynaklı, dünya savaşlarının yaşandığı dönemde ise iç ve dış savaş kaynaklı bir yer değiştirme hareketi yaşanmıştır. İçinde yaşamış olduğumuz yüzyılda yaşanan zorunlu göçler ise küreselleşme ile birlikte değişen ve dönüşen dünyada kalkınma politikaları, eşit olmayan bir büyüme, bölgesel savaşlar, iç savaşlar, doğa olayları, terör gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır (Tuzcu, 2008: 41).

Zorunlu göç kavramı insanlık tarihinden buyana olan bir olgu olmasına rağmen Sovyet bloğunun yıkılması ve soğuk savaşın sona ermesinden sonra ortaya

çıkan iç savaşlar, etnik ve dini savaşlar ve politik baskıların artması sonucunda tartışılan ve önem atfedilen bir konu olmaya başlamıştır. Zorunlu göç kavramına bu dönemde tartışılması ve bu kavrama atfedilen önemin artmasının altında yatan nedenler kitle iletişim ağlarının gelişmesi ve insan haklarını savunan sosyal hareketlerin artması gösterilebilir. Görüldüğü üzere zorunlu göç olgusu eski olmasına rağmen kavramın kullanım alanı henüz çok yenidir.

Zorunlu göç kavramı Birleşmiş Milletlerin hukuksal yapı içerisinde yapmış olduğu en eski tanımda “mültecilik” olarak ifade edilirken yapılan yeni tanımlamaya göre ise “yerinden edilme” olarak ifade edilmektedir.

1.5.1. Yerinden Edilme ve Yerinden Olma Kavramı

İnsanlar kendi iradesi dışında göç etmelerinin üç farklı nedeni vardır. Bu nedenler; savaşların yaşanması, devlet politikası, doğa olaylarıdır. Bu üç farklı nedenin ilk ikisi devlet kaynaklı olmakta olup diğer neden ise devlet kaynaklı olmamakla birlikte devlet tarafından çözülmesi gereken bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Tekeli, 2010: 141). Dolayısı ile zorunlu olarak yer değiştirme hareketinin bir tarafında devlet öbür tarafında birey bulunmaktadır. Bu sebepten ötürü yerinden olma ve yerinden edilme kavramının kökenlerine bakmamız için iki temel unsurun incelenmesi gerekmektedir. Bunların birincisi devlet olarak karşımıza çıkmaktadır. Devlet yerinden olma ve yerinden edilmeyi nasıl meşrulaştırmaktadır ve bunun dayanakları nedir bu konu üzerinden birinci husus aydınlatılmalıdır. Devlet sürekli bir devinim ve dönüşüm içerisinde olduğundan ve toplumdan topluma farklılıklar arz ettiğinden ötürü zorunlu yer değiştirmeleri meşrulaştırma kaynağı da farklı olmaktadır. İkinci unsur ise bireydir. Bireyin toplumda karşılık görmüş olduğu hakları nelerdir. Bu haklar çerçevesinde ikinci unsur aydınlatılabilir. Bireylerin bulunmuş olduğu yere bağlılığını ifade eden bir sürü unsur vardır. Bu unsurlar mülkiyet hakkı, özgür yaşama hakkı, akrabalık ve bireylerle kurulmuş olan bağlar, gelenek ve görenekler vb. olarak ifade edilebilir. Dolayısı ile bireyin bu unsurlardan zorunlu bir şekilde kişisel iradesi dışında koparılması bir hak mahrumiyetine neden olmaktadır. Bu mahrumiyetin öneminin belirlenmesi o ülkedeki insan haklarının gelişim seyri ile doğrudan ilintilidir. İnsan haklarının gelişimi zaman içerisinde değişmekte olup bu değişimde toplumdan topluma farklılık arz etmektedir. Bu durum

farklı toplumlarda yaşanan zorunlu yer değiştirme hareketini belirleyen unsur ile o toplumdaki insan hakları ve devlet anlayışı arasındaki bağın belirlediğini söyleyebiliriz.

Yerinden olma veya yerinden edilme kavramları esas olarak iki temel üzerinde kurulmuştur. Bu temellerden birincisi bu yer değiştirme hareketinin gönülsüzce ve zora dayalı olması, ikincisi ise yaşanan yer değişikliğinin ülke sınırları içerisinde olmasıdır. lke sınırları içerisinde yer değişikliğine maruz kalan kişiler; sürekli yaşamakta oldukları yerlerden zorla ve baskı yapılarak, silahlı çatışmaların, şiddet olaylarının, insan hakları ihlallerinin veya doğa olaylarından kaynaklı sorunlardan ötürü kendi devlet sınırı içerisinde yer değiştiren birey ya da gruplar olarak tanımlanmaktadır (TESEV, 2006: 14-15).

Birleşmiş Milletler tarafından 1998’de kabul edilen “lke İçinde Yerinden Olma Konusunda Yol Gösterici İlkeler” metninde yerinden edilme ve yerinden olma kavramı ile ilgili tanımlamalar yapılmıştır. Bu tanımlamaya göre yerinden olma kavramı; savaş ve çatışmaların, doğal afetlerin ve kalkınma planlarının sonucunda gerçekleşen yer değiştirmeler olarak ifade edilirken, yerinden edilme kavramı ise sadece iç savaş ve çatışmalardan doğan ve kişilerin neden olduğu istem dışı güç olarak tanımlanmıştır (Erkan ve Aydın, 2010: 34). Dolayısı ile bu tanımlamalara göre yerinden edilme ve yerinden olma kavramlarını yapmış olduğumuz araştırma kapsamında değerlendirilecek olursak araştırmamız güvenlik problemlerinden dolayı yaşanmış olan g hareketleri ve bu süreçte ortaya çıkan sonuçları olduğu için kullanacağımız asıl kavram yerinden edilme kavramı olacaktır.

1.6. Zorunlu Göç eşitleri

Zorunlu göç eşitleri, kalkınma projeleri, savaşlar ve güvenlik problemleri yüzünden yerinden olmuş kişiler olarak dört temel gruba ayırmak mümkündür. Bunları aşağıdaki şekilde açıklayabiliriz.

1.6.1. Doğal Afetlerden tr Yapılan Zorunlu Göçler

Zorunlu olarak yapılan bu g eşitleri doğal afetlerden dolayı yaşanmaktadır. Deprem, heyelan, kuraklık ve lleşme, taşkın, sel, çığ, volkanik püskürmeler gibi

doğal yıkımlar birçok sosyal ve ekonomik sorunların yanı sıra zorunlu göçlere de neden olmaktadır. Doğal yıkımlardan ötürü zarar gören insanlar buldukları yerleri terk ederek koşulları daha iyi olan yerlere göç ederler (Biçim, 2012: 52).

Zorunlu olarak yapılan bu göç çeşidine; ülkemizde 1998'de Adana'da meydana gelen depremde zarar gören birçok kişi başka kentlere göç etmişlerdir. Yine 1998'de Bartın'da meydana gelen sel felaketi ise ilçeyi yaşanamaz hale getirmiş ve göçe neden olmuştur. 1999 depremi ile de birçok insanımız başka bölgelere göç etmek zorunda kalması örnek gösterilebilir.

1.6.2. Kalkınma Projelerinden Dolayı Yapılan Zorunlu Göçler

Devlet tarafından desteklenen ve uygulanan kalkınma projelerinden dolayı yaşanan zorunlu göç çeşididir. Artan nüfusun, değişen yaşam koşullarının ve küreselleşmenin beraberinde getirdiği ulaşım, su, elektrik gibi gereksinimler büyük çaplı altyapı ve kalkınma projelerini de beraberlerinde getirmektedir. Bu ihtiyaçları karşılamak için yapılan yol, baraj, fabrika, maden gibi projeler hem çevreyi, hem de toplumları doğrudan ve dolaylı olarak etkilemekte ve insanların bulunmuş olduğu yerden zorunlu olarak göç etmelerine neden olmaktadır (Biçim, 2012: 54).

Kalkınma projelerinden dolayı ülkemizde zorunlu olarak yer değiştirme durumuna örnek Ilısu barajı gösterilebilir. Ilısu barajı yapımı ve istimlâk alanı çerçevesinde bir sürü köy boşaltılmış ve yeni yerleşim alanları oluşturulmuştur.

1.6.3. Savaşlar Nedeni İle Yapılan Zorunlu Göçler

Ülkeler arası savaşlar nedeni ile yaşanan göç hareketleridir. Hükümet güçleri veya hükümet destekli militanlar ile isyancı gruplar arasında çoğunlukla askerlerin ilerleme veya geri çekilme rotaları üzerinde meydana gelen çatışmalar dünyanın her yanında, zorunlu olarak göç etme nedeni olmaya devam etmektedir (Biçim, 2012: 53).

Bu zorunlu yer değiştirme hareketine Suriye'de yaşanan iç savaştan dolayı ülkemize göç etmek zorunda kalan Suriye uyruklu göçmenler örnek olarak gösterilebilir.

1.6.4. Güvenlik Problemlerinden Kaynaklı Zorunlu Göçler

Yaşanılan yerde oluşan güvenlik problemlerinden kaynaklı meydana gelen göç hareketidir. Bir yerleşim yerinde can ve mal güvenliği nedeniyle içinde bulunulan ülkenin almış olduğu kararlar gereği o bölgedeki ya da köyedeki nüfusun başka bir yere göç ettirilmek zorunda bırakılması durumudur (Biçim, 2012: 55).

Bu göç türüne örnek olarak güvenlik nedenlerinde dolayı Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde kırsal kesimde yaşayan insanları köylerinin boşaltılması gösterilebilir.

1.7. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde Köyden Kente Taşınma Sorunu

Toplumun veya bireylerin göç etme nedenleri zamandan zamana devirden devire farklılıklar arz eden bir yapıya sahiptir. Bazı dönemlerde göç etme sebebi ekonomik gereksinimler, eğitim ve sağlık gibi olanakların yokluğu olurken bazı dönemler ise devlet politikası gereği, savaşlar ya da doğal afetler gibi nedenlerden dolayı göçler yaşanmaktadır.

Türkiye’de 1980’li yılların başında uygulanan sıkıyönetim ve ardından Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da baş gösteren iç çatışmalar, bir yandan yurt dışına mülteci göçlerine diğer taraftan da kalan nüfusun büyük bir kısmının zorunlu olarak yerinden olmasına yol açmıştır. Bu durum, Türkiye’deki nüfus hareketlerine yeni bir göç olgusunun ilave olduğu anlamına gelmektedir. Yeni göç dalgası, Cumhuriyet’in ilk yıllarında devlete başkaldıran Doğu ve Güneydoğu Anadolu’daki bazı aşiret reislerinin Anadolu’nun çeşitli bölgelerine sürgün edilmelerinden oldukça farklı bir zorunlu yer değiştirmedir. Çünkü bu aşiret reislerine uygulanan sürgün önceden hazırlıklı ve planlı bir şekilde uygulanmaktaydı. Oysa son dönemki zorunlu göçlerde bu düzenlemelere rastlanmamaktadır. Dolayısıyla bu yeni göç olgusunun emek göçü ve önceki zorunlu göçlerden bazı farkları vardır. Bu farkların en belirgin olanları, zorunlu göçün iç çatışmalardan kaynaklanan, çatışmanın şiddetiyle artan, geniş bir alana yayılan, önemli miktarda nüfusu ilgilendiren ve plansız bir yapıda olmasıdır (Yüceşahin, 2006: 20). Söz konusu bu göçler belli bir düzen içerisinde olmaması ve

müdahale edilememesinden dolayı ileriki yıllarda önemli sonuçlar doğurmuştur.

Bu kapsamda Türkiye’de 1990’lı yıllardan 2000’li yıllara kadar Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde güvenlik sorunları gerekçesi ile yoğun bir şekilde köylerden kente doğru zorunlu bir göç dalgası yaşanmıştır. Büyük kitlelerin zorunlu olarak yer değiştirme hareketine maruz kalması ülke içerisinde kültürel, toplumsal, ekonomik, siyasal ve psikolojik sorunları beraberinde getirmekle birlikte hala bu sorunların çözülememesi gibi bir durumu da ortaya çıkarmıştır. Yaşanılan bu nüfus hareketliliği çeşitli sorunları beraberinde getirmiş, güvensiz bir ortam oluşmasına sebebiyet vermekle birlikte ülke içerisinde yer değişikliği yapan insanların yerinden olma gibi bir duruma maruz kalmalarına sebep olmuştur. Zorunlu olarak yapılan bu yer değiştirme hareketi birçok araştırmaya konu olmuş ve bu yapılan araştırmalar neticesinde yer değiştirme hareketinin sağlık, barınma, eğitim, istihdam gibi sorunları beraberinde getirdiği saptanmıştır (Aker, 2005: 3-4).

Türkiye’de 1990’lı yılların başında ortaya çıkan silahlı şiddet eylemleri Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yoğun bir şekilde yaşanması günümüzde de siyasi ve sosyal etkilerinin görüleceği bir yer değiştirme hareketine sebebiyet vermiştir. Bu yer değiştirme hareketinin somut ifadesi 1990 yılı nüfus sayımında görülmektedir. Söz konusu bu sayımda 55 köy nüfusu bulunmayan köy olarak kayıt altına alınmıştır. Nüfusu bulunmayan köy olarak ifade edilen yerler aslında zorunlu olarak boşaltılan köylerdir. 1997 yılı nüfus sayımında tespit edilen boşaltılan köy sayısı bir önceki nüfus sayımına oranla 10.5 kat artarak 55’ten 579’a ulaşmıştır. Şiddet olaylarının azalmış olduğu 2000’li yıllarda yapılan nüfus sayımında ise boşaltılan köy sayısı 569 olarak tespit edilmiştir. Bu düşüş köye dönüşler nedeni ile gerçekleşmiştir (Tablo 1). Yaşanmış olan köy boşaltma oranları bölgeden bölgeye ve ilden ile farklılık arz etmektedir. Dolayısı ile Olağan Üstü Hal Bölgesi olarak ilan edilen 14 ilde aynı miktarda bir köy boşaltılması söz konusu değildir. Köylerin yoğun bir şekilde boşaltıldığı 1997 yılı nüfus sayımında sırasıyla Mardin’den 117, Şırnak’tan 86, Tunceli’den 80, Bitlis’ten 60, Siirt’ten 58 ve Diyarbakır’dan 57 köy boşaltılmıştır. 1990 yılında köy boşaltmalarının yeni başladığı dönemde boşalmış köylerin %58’i yani 32 adeti Şırnak ve Siirt illerindedir (Tablo 1).

Söz konusu göçler ile ilgili istatistikî bilgiler farklılaşmakta olup bazı

kurumların paylaşmış olduğu veriler şu şekildedir. Zorunlu olarak yaşam alanlarından uzaklaştırılan kişi sayısını Türkiye İnsan Hakları Vakfı 3 milyon, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü ise 1.201.200 kişi, Göç-Der 3.5 milyon ile 4 milyon arasında, Human Rights Watch 2 milyon kişi olarak tespit etmiştir. Bu veriler OHAL Valiliği tarafından 905 köy ve 2.523 mezra boşaltılmış 450.000 kişinin göç etmek zorunda kaldığı tespit edilmiştir. Yapılan zorunlu göç hareketi 1990-1996 yılları arasında yoğun bir şekilde yaşanmış ve ülkenin farklı şehirlerine yerleşilmiştir. Zorunlu olarak göç eden insanların toplam sayılarının tespiti tam olarak yapılamamış, hangi şehirde ne kadar göç eden vatandaş yerleştiği bilinmediğinden zorunlu göç kapsamında geliştirilecek politikaların sağlıklı bir zeminde ele alınması güçleşmiştir (Keser, 2011: 14).

Tablo 1: Olağanüstü Hal Bölgesi illerinde boşalmış/boşaltılmış köyler (1990-2000).

İller	Boşalmış Köy Sayısı			1997'de illere göre toplam köy sayıları	1997'de illere göre boşalmış köyler oranı (%)	Geri dönüş yapılan köy sayısı
	1990	1997	2000			
Adıyaman	-	1	-	406	0,2	1
Ağrı	1	3	1	571	0,5	2
Bingöl	4	36	29	327	11	8
Bitlis	-	60	60	342	17,5	2
Diyarbakır	-	57	45	832	6,9	18
Elazığ	7	14	9	563	2,5	5
Hakkari	-	25	27	125	20	3
Mardin	6	117	127	568	20,6	-
Muş	-	5	5	376	1,3	1
Siirt	8	58	69	280	20,7	7
Tunceli	4	80	72	372	21,5	13
Van	-	14	19	584	2,4	2
Batman	1	23	20	267	8,6	7
Şırnak	24	86	86	242	35,5	-
Toplam	55	579	569	5855	9,9	69

Kaynak: DİE, 1994; DİE, 1999; DİE, 2002.

Zorunlu göç olgusunda göç eden birey veya gruplar kendi istekleri ve hür iradeleri ile göç etmiş değillerdir. Dolayısıyla bu sebepten ötürü göç olgusunun öznesi konumunda bulunan göçmenler kendi iradesi dışında bir yer değiştirme hareketi içerisinde bulunmuşlardır. Zorunlu göç kavramındaki göstergelerden bir diğeri ise yer değişikliklerinde bir zorlamanın olmasıdır. Göç etmek zorunda kalan vatandaşlar göç süreci boyunca bir sürü sorunlar ile yüz yüze kalmakta, yerleşilen yer ile ilgili uyum sağlama problemi ve geçim sıkıntısı yaşamaktadır. Zorunlu göç olgusunun ortaya çıkması ve bu şekilde tanımlanması göç eden nüfusun kalabalık olması ile alakalı değildir. Bir bireyin bile zorunlu olarak yer değişikliğine maruz bırakılması bile o bireyin zorunlu göç kapsamına alınmasına yetmektedir (Keser, 2011: 14). Bir bireyin bulunmuş olduğu yer ile ilgili kendini tehdit altında görmesi veya düşünsel olarak bu durumun var olduğunu kabul etmesi ve bu şekilde göç etme durumunu yaşamak zorunda kalması zorunlu göç tanımlaması içerisine girmektedir. Dolayısıyla zorunlu göç; insanların bulunduğu ortamdan doğal afet, savaş, şiddet, çatışma v.b. durumlardan ötürü ayrılmak zorunda kalması zorunlu göç olarak tanımlanmaktadır. Zorunlu göç olgusu birçok disiplinin araştırma konusu olmuştur. Yaşanılan kitlesel göçlerle birlikte göç eden nüfusun farklı illere yerleşmeleri, yerleşilen illerde yeni yaşam alanlarını oluşturmaları o iller ile ilgili bazı olumsuz durumların ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Keser, 2011: 14).

Zorunlu göç ile ilgili yapılan araştırmalar olmakla birlikte bu araştırmalar kapsamında göç ile ilgili kurumsal bir tanımlama yapıldığı söylenemez. Fakat “5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılama Hakkında Kanun” ve “Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi” gibi bazı belgeler aracılığı ile söz konusu zorunlu göç sorununun nasıl algılanıp değerlendirildiği hakkında bilgi sahibi olmaktayız. TBBM araştırma komisyonunun yaptığı çalışma çerçevesinde zorunlu göçün nedenleri şu şekilde sıralanmıştır;

- ❖ *Mera yasağı ve operasyon/çatışma ortamı yüzünden hayvancılık ve tarımın çökmesi; korucu olan köylere PKK tarafından baskı uygulanması; güvenlik güçlerinin koruculuğu kabul etmeyen köylere kuşkuyla yaklaşarak askeri operasyonları bu köylerde yoğunlaştırmaları ve sonuçta bütün bu nedenlerle insanların köylerini terk etmeleri;*

- ❖ *PKK'nın, koruculuğu kabul eden bazı köy ve mezraları boşaltması;*
- ❖ *Koruculuğu reddeden, güvenliği sağlanamayan veya PKK'ya yardım ettiği düşünülen köylerin güvenlik birimlerince boşaltılması gibi nedenler yer almaktadır (Türkiyede Ülke İçinde Yerinden Edilme Sorunu; Tespitler ve Çözüm Önerileri, 1998: 6).*

Uluslararası kuruluşlar ve Birleşmiş Milletler ülke içerisinde zorunlu olarak yapılan yer değiştirme hareketleri ile ilgili çeşitli çalışmalar yapmış ve bu çalışmalar ışığında bazı tanımlamalar ortaya çıkmıştır. Bu konuda Birleşmiş Milletlere göre “zorla ya da mecbur kalarak evlerinden veya sürekli yaşamakta oldukları yerlerden, özellikle silahlı çatışmaların etkilerinden, genel olarak şiddet içeren durumlardan, insan hakları ihlallerinden veya doğal ya da insan kaynaklı felaketlerden korunmak için, uluslararası kabul görmüş devlet sınırlarını geçmeksizin kaçan ya da bu yerleri terk eden kişi veya bu tip kişilerden oluşan gruplara” ülke içinde yerinden edilmiş kişiler (ÜYEK) denir (Aker ve diğerleri, 2005: 5). Zorunlu göçe maruz kalan bu bireyler uzun yıllar boyunca kültürel ve sosyal uyum problemi yaşamak zorunda kalmışlardır (Yüceşahin, Özgür, 2006: 21).

Zorunlu göç kapsamında göçe zorlanan bireyler çevre illere ya da büyük şehirlere yerleşmek zorunda kalmışlardır. Yerleşilen kentlerde genel olarak işsizlik, barınma, yoksulluk, sağlık sorunları gibi sorunlar ile yüz yüze kalmışlardır. Ulusal ve uluslararası kuruluşlar yerinden olan bu vatandaşlara ekonomik ve toplumsal destek vermede yetersiz kalmış, 90'lı yıllarda resmi olarak “düşük yoğunluklu savaş” olarak nitelendirilen bu çatıma ortamı iyice kontrolden çıkmıştır. Bu durum karşısında devlet Olağan Üstü Hal (OHAL) ilan etmiş ve köy koruculuğu sistemi getirilmiştir. Köy koruculuğu sistemini kabul etmeyen köyler boşaltılmıştır. Köy koruculuğu sistemini kabul eden vatandaş köylerinde kalmış kabul etmeyen vatandaşlar ise köylerini terk etmek zorunda kalmışlar. Köylerini terk eden bu vatandaşlar devlet nezdinde şüpheli konuma düşmüşken köy koruculuğunu kabul eden vatandaşlar ise çatışma ortamı oluşturan gruplarca devlet taraftarlığı ile itham edilmiştir. Bu durum vatandaşın arada kalmasına, psikolojik olarak olumsuz etkilenmesine sebebiyet vermiştir (Yüceşahin, Özgür, 2006: 21).

Batıya göre Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde gelişmişlik ve iş olanaklarının farklılık arz etmesinden dolayı bireyler batıya doğru uzun yıllar iradi olarak göç etmişlerdir. Bu göç etme durumuna çatışma ortamından kaynaklı zorunlu göç olgusunun da eklenmesi ile birlikte ulusal bütünlük ve farklılıkların ortadan kalkması gibi durumları olumsuz yönde etkilemiştir (Güvenç, 1997: 24-25). Bu durumun ortaya çıkmasının nedeni batının doğuya göre gelişmiş olması, sanayi ve iş olanakların fazlalığı, ekonomik yatırımların büyük bir kısmının batı da olması, bu durum karşısında ise çatışma ortamından kaynaklı doğunun yalnızlaşması ve ekonomik açıdan geri kalmış olmasıdır. Çatışma ortamı Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesini hem sosyal hem de ekonomik olarak olumsuz etkileyerek bu bölgelerin geri kalmasına neden olmuştur.

Zorunlu göç ile ilgili bazı çalışmaları şu şekilde sıralayabiliriz;

- ❖ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından yapılan “Türkiye’de Göç ve Yerinden Olmuş Nüfus Araştırması” (2006), Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı tarafından yürütülen “Zorunlu Göç ile Yüzleşmek” (2006),
- ❖ Bilgi Üniversitesi tarafından yapılan “Günümüz Türkiye’inde Yaşanan İç Göçler Bütünleşme mi, Geri Dönüş mü? İstanbul, Diyarbakır ve İçel Örnekleri” (2008),
- ❖ Göç-Der’in, 2002 yılında M. Ersoy ve T. Şengül’ün Kente Göç ve Yoksulluk: Diyarbakır Örneği Çalışması, 2006 yılında Diyarbakır Kalkınma Merkezi, 2007 yılında Diyarbakır Sarmaşık Yoksullukla Mücadele ve Sürdürülebilir Kalkınma Merkezinin yaptığı çalışmalar (Keser, 2011: 56),
- ❖ Avrupa Birliği ile Diyarbakır, Gaziantep, Şanlıurfa ve Erzurum illerinin belediyeleri arasında finanse edilen ve temelde göç alan bu kentlerdeki sosyal ve ekonomik adaptasyon sorununa katkı sunmayı amaçlayan EKOSEP (Göç Alan Kentlerde Ekonomik ve Sosyal Entegrasyon

Projesi), ekonomik, sosyal, siyasi ve doğal afetler nedeniyle göç etmek zorunda kalan insanların durumunu gz önünde bulundurmak ile ilgili çalışmalar yapılmıştır (EKOSEP, 2009).

2. BÖLÜM: KIR, KENT ve KENTLEŞME

2.1. Kırsal Alan

Kırsal alan; tarım endeksli üretimin yapıldığı, temel geçim kaynağının tarım ve hayvancılık olduğu ve çalışma alanlarının tarım ve hayvancılık ile sınırlı olduğu az nüfuslu yerleri ifade etmektedir. Bu alanlar genel olarak on bin nüfusun altında olan, geleneksel yaşam biçiminin sürdürüldüğü, örgütsüz bir yapı sergileyen toplumsal bir bütünlüğe sahip yerleşim yerleridir (Keleş, 1980: 76). Bu çerçevede kırsal alanın özellikleri şu şekilde sıralanabilir;

- Kır homojen bir sosyal gruptur. (Türdeş etnik gruplar, meslek ve kültür grupları, sosyo-ekonomik sınıflar)
- Az nüfusu olduğundan ve yerleşim alanı sınırsız olduğundan nüfus yoğunluğu çok azdır.
- Bireyler mekânsal olarak bir birinden uzak olsalar bile sosyal mesafe açısından birbirlerine yakındırlar.
- Kır grup bilincinin, toplum olmanın ve bağımlılığın geliştiği bir yerdir.
- Kırdaki insanlar arasındaki ilişkilerde gelenekler hâkimdir.
- Uzmanlaşmaya dayalı olmayan, farklılaşmamış enformel iş organizasyonları yaygındır.
- Kırdaki sosyal unsurların mekânsal hareketliliği ve sınıflaşma en alt düzeyde olduğundan sosyal hareketlilik en az düzeydedir.
- Kır kültürü statik bir yapıya sergilemektedir. Kırsal alanlar, sosyal ilişkilere kapalı, sosyo-kültürel değişimin seyrek yaşanmış olduğu yerlerdir.

- Kırsal alanlar, ekonomik olanaklar, sağlık, sanat, eğitim, vb. bakımdan gelişmemiştir.
- Kırsal alanlarda suç işleme eğilimi, zararlı alışkanlıklar, yalnızlaşma, kültürel dışlanma, alkol kullanma, kazalar, sefalet vb. bakımlardan sorunlar yaşanmamaktadır (Yörükkan, 1968: 16).

2.2. Kent

Kent kavramı, Sosyolojik, ekonomik, politik, demografik ve kültürel boyutları gibi farklı yönleri ile sosyal bilimciler tarafından tanımlanan bir kavramdır. Kent kavramı birçok kavram gibi soyut bir anlam ifade etmektedir (Özek, 1974: 46). Bunun yanında tesisler, sosyal yapı, yerleşme gibi kenti oluşturan unsurlar somut bir anlam ifade etmektedirler. Bu çerçevede yukarıdaki tanımın yanında Kent farklı şekillerde de tanımlanmaktadır.

İnsan topluluklarının yoğun olarak yaşadıkları yerleşim mekânlarına kent denmektedir. Kentler fiziki ve fonksiyonel olarak iki farklı şekilde incelenebilmektedir. Kent, sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyet anlamında değerlendirildiğinde fonksiyonel açıdan ele alınmaktayken, yol, bina gibi kavramlar ile ele alındığında ise fiziki açıdan değerlendirilmiş olmaktadır. Kent ile ilgili tanımlamaları sosyal, siyasal ve ekonomik olarak da kategorize edebiliriz.

Ekonomik açıdan yapılan tanıma göre kent; etrafındaki yerleşme yerlerinin ekonomik faaliyetlerini denetleyen, bu şekilde uzmanlaşan, üretim faaliyetini yapan ve bunlar kapsamında etrafındaki yerleşim yerleri üzerinde toplumsal ve idari açıdan denetim sahibi olan yerleşim birimidir. Bu kapsamda kent ile ilgili mal ve hizmetlerin üretim, dağıtım ve tüketimi çerçevesinde toplumda oluşan gereksinimleri karşılamak adına ortaya çıkan ekonomik mekanizmadır. Bu tanım kapsamında bir yerin kent olabilmesi için nüfusun genel olarak tarım dışı sektörlerde çalışması gerekmektedir. Bu çerçevede kent ve köy ayrımını tarım sektörü ve tarım dışı sektörde çalışan nüfus sayısı belirlemektedir (Keleş, 2002: 75).

Siyasi açıdan yapılan tanıma göre kent; sosyal açıdan bir insan ürünü olmakla birlikte canlı bir varlık olmayıp, insanlardan oluşan bir organizasyonun kendi yapısını denetlediği ve kendi yaşamını idame etmek için kullanmış olduğu bir araçtır. Kent Latin dilinde uygarlık ile eşdeğer sayılmaktadır. Arap dilinde Medina'nın karşılığı kent, medeniyetin karşılığı ise uygarlık olduğu ifade edilmektedir. Yunan dilinde kent (polis) ve siyaset (politika) anlam benzerliği göstermektedir.

Sosyo-ekonomik açıdan yapılan tanıma göre kent; toplumsal hayatın iş bölümü, statüye, mesleki gruplara, kültürel gruplara göre bir bütün içerisinde yapılandırıldığı ve yönetildiği, kurumsallaşmanın olduğu, insan ilişkilerin karmaşıklaştığı ve bunun günlük yaşam ilişkileri üzerinde etkili olduğu yerleşim merkezleri olarak tanımlanmaktadır (Keleş, 1992: 73).

Kent belli bir nüfus sayısını aşmış yerleşim birimi olarak da tanımlana bilmektedir. Bu nüfus sayısı ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Bu kriter Hollanda'da 20.000, İsviçre'de 10.000, Belçika'da ise 5.000 olarak saptanmıştır. Bu kriter ülkemizde nüfusu 20.000 den fazla olan yerler olarak saptanmıştır. Ayrıca kenti belli bir yapı tarafından yönetilen ve bu yönetim örgütü içerisinde bulunan mekan olarak ta tanımlayabiliriz. Amerikanlı sosyologlar olan Carpenter ve Queen kent ile ilgili şu tanımları yapmışlardır; ayırt edici özellikleri bulunan bir takım insanların yer ve zamana göre bir araya gelmesi ile oluşan yapılar topluluğu olarak ifade etmişlerdir (Keleş, 1992: 73).

Bu söylenenler çerçevesinde kent, toplumsal ihtiyaçlar olan barınma, dinlenme, eğlenme gibi ihtiyaçların karşılandığı, kırsal alana göre nüfus yoğunluğunun daha yüksek olduğu, tarımsal geçim kaynağını az olduğu, üretimin yapıldığı, bir organizasyon içerisinde işlerin yapıldığı, bir denetim mekanizmasının bulunduğu, iş bölümü ve uzmanlaşmanın olduğu, kültürel bir birlikteliğin sağlandığı, toplumsal gelişmenin süreklilik arz ettiği yerleşme yerleri olarak tanımlanabilmektedir.

2.3. Kentleşme

Kentleşme, bir yerleşim yerinde nüfus artışının aşırı bir şekilde yaşanması ile birlikte oluşan değişim ve dönüşümün adıdır. Kentleşme çağımızda gelişim gösteren ülkelerde sosyal değişimi en açık bir şekilde ifade eden göstergedir (Ozankaya, 1975: 63). Bu kavramı araştırırken hızlı nüfus artışının önemine değinmek gerekmektedir. Gelişmemiş toplumlarda nüfus politikası ile ilgili çalışmaların yetersiz kalması, toplumun geçim kaynağının tarıma dayanması, iş ve sağlık olanaklarının kısıtlı olması gibi durumlar kırsaldan kente doğru bir göç hareketinin yaşanmasına sebebiyet vermektedir. Kentin sağlık, eğitim ve iş olanaklarının fazla olması gibi konular kırsal kesimde yaşayan insanların kentin bu yaşam cazibelerine kapılıp göç etmelerine neden olmaktadır.

Kentleşme konusunda çalışmalar yapan araştırmacıların, konu ile ilgili yaklaşımları farklı olduklarından ötürü bu konuda farklı tanımlamalar yapılmıştır. Yapılan tanımlara baktığımızda; teknolojik ölçütlere göre kent, tarımsal etkinliklerin azaldığı ve sanayileşmenin gelişim göstermesi ile birlikte nüfusun kentlerde yoğunlaşması ve bu şekilde yaşanan alanların genişleme sürecidir (Ozankaya, 1975: 63). Demografik ölçütlere göre kent; belli olan bir zamanda kent statüsünde olan bir yerde nüfusun yoğun olarak artması ile birlikte ortaya çıkan toplumsal yapıdaki ve ekonomik göstergelerdeki değişime yön veren süreçtir. Bu tanıma göre kentleşme nüfus artışından kaynaklı sosyo-ekonomik yapıdaki değişimi belirleyen süreç olmaktadır (Gökçe, 1977: 8).

Genel olarak kentleşme, belli bir yerleşim yerinde oluşan aşırı nüfus birikmesi şeklinde değerlendirilmektedir. Söz konusu nüfus artışı kentleşme olgusu ile ilgili belirleyici bir ögedir, ama tek başına kentleşme ögesi olarak sayılamaz. Diğer bir tabirle bir yerde nüfusun aşırı birikmesi o yerin kentleşmiş olduğunu göstermez. Bu sebepten ötürü kentleşme bağlamında nüfus artışı önemli bir faktör olmakla birlikte tek başına bir yerleşim yerinin kentleşmiş olduğunun göstergesi değildir. Bu çerçevede kır ve kent farklılığını belirleyen tek gösterge nüfus farklılığı değildir. Bu farklılığın esas göstergesi sosyal yapının farklılığıdır. Bu bağlamda kentleşme olgusu bir sosyal yapıdan farklı bir sosyal yapıya geçişi ifade etmektedir

(Özek, 1974: 27). Kentleşme sürecinde oluşan yeni çevresel faktörlerde insanların ilişkilerini etkilemekte olup, yeni yaşam tarzına geçişlerini sağlamaktadır.

Kentleşme kavramı dar ve geniş anlamda olmak üzere iki farklı şekilde tanımlanmıştır. Kentleşme olgusu dar anlamda; kır ve kentte veya herhangi bir yaşam alanında yaşayan bireylerin nüfus oranlarındaki yükselme olarak tanımlanmıştır. Bu olgu geniş anlamda; kır ve kentte veya herhangi bir yaşam alanında sanayinin gelişmesi, üretim ve hizmetlerin artması, yaşam standartlarının gelişmesi ile birlikte nüfusun artması, toplumsal bir organizasyonun olduğu yerleşim yerleri olarak tanımlanmaktadır (İspir, 1982: 7-8).

Kentleşme olgusuna toplumsal, ekonomik ve siyasal açıdan; sanayileşmenin ortaya çıkışı ve ekonomik gelişmede artış yaşanması ile birlikte oluşan sürecin etkileri çerçevesinde kent sayısının artması ve kentlerin büyümesi, iş bölümü, uzmanlaşma ve örgütlenmenin ortaya çıkması, birey davranışlarında ve bireysel ilişkilerde değişikliklerin yaşanmasına sebebiyet veren nüfus artış süreci olarak ifade edilmektedir. Kentlerdeki nüfus buralarda yaşayan bireylerin doğum ve ölümleri ve kırdan kente göç yolu ile yaşanan yerleşmeler kapsamında sürekli bir artış yaşamaktadır. Ülkemizde bu durum biraz daha farklılaşmaktadır. Türkiye’de genel olarak kent nüfusunun artışının sebebi iç göçler olmaktadır. Kentlerde yaşayan bireylerin doğurganlık eğilimlerindeki yaşanan azalmalar bu durumu ortaya çıkarmıştır. Genel olarak kentleşme zaman içerisinde yaşanan bir değişim ve dönüşüm sürecinin adıdır (Kartal, 1987).

2.4. Kentleşme

Kent, sadece yeni oluşan ekonomik bir teşkilatlanmayı ve değişen fiziki bir çevreyi ifade etmez, aynı zamanda insanda yaşanan ve davranışlarına yansıyan farklı bir düzeni de ifade etmektedir. Söz konusu bu farklılık kentin kendisine has bir yaşam tarzını belirlemesine olanak sağlamaktadır. Bu durum sosyal ilişkiler bağlamında ve yaşam tarzları çerçevesinde kente özgü bir yeni kültür ve yaşama biçimi oluşumuna neden olmaktadır. İşte bu oluşan yeni yaşam biçimine kentleşme adı verilmektedir. Kentleşme; gelenekselleşen yaşam biçiminin terk edildiği ve modern bir yaşam biçiminin benimsendiği, kültürel ve kimliksel dönüşümlerin

yaşandığı, farklı değer ve davranış eğilimlerinin sergilendiği, belirli özellikler etrafında farklılaşmış olan bir birey tipini ifade etmektedir (Genç, 1997: 312-313).

Kentlileşme, kentleşme olgusu çerçevesinde değerlendirilmesi gereken, gelenekselleşmiş toplum yapısından farklı bir yapıyı ortaya koyan, gelenekselleşmiş olan değer ve yargıların, kültür ve geleneklerin terk edildiği bireysel ve toplumsal bir değişim sürecini ifade eden bir kavramdır. Bu kapsamda kentleşme değişim ve dönüşüm sürecinin usul ve yöntemsel şeklini mekânsal olarak kendi iç dinamikleri çerçevesinde belirlemektedir.

Kentlileşme ile ilgili her ne kadar bireysel bazda sergilenen bir değişim üzerinde duruluyor olsa bile aslında bu değişimin toplumsal boyutlarının da olduğu gözden kaçırılmaması gereken önemli bir ayrıntıdır. Bireysel bazda yaşanan değişim ve dönüşümler toplumsal bazda da etkili olmakla birlikte bu yaşanan bireysel dönüşümlerin toplumsal yansımaları kentleşmenin karakteristik özelliğini de yansıtan önemli bir süreçtir (Kartal, 1987). Kırsal keskimden kente doğru yapılan yer değiştirme hareketi ile birey kentsel yaşam biçimine adapte olması, kent kültürü ile tanışıp bu kültürü benimsemesi, kentin sunmuş olduğu imkânlardan faydalanması ve bu şekilde tutum ve davranışlarının değişiklik göstermesi ve toplumsal bir uyum içerisine girmesi toplumsal bazda kentleşme sürecinin bir yansıması olarak ifade edilebilir.

2.5. Kent Çeşitleri

Kentler fonksiyonlarına, nüfusuna ve görevlerine göre sınıflandırılmaktadır. Kentin başlıca özellikleri ve o özelliklere bağlı ortaya çıkan işlevi o kentin kategorisini ifade etmektedir. Örneğin sahil kenarında ve temel ekonomik faaliyetleri bu konumuna bağlı olarak gerçekleşen bir kent turizm kenti diye nitelendirilmektedir. İşte bu ve buna benzer özellikler çerçevesinde kentler aşağıdaki şekilde kategorize edilebilir.

2.5.1. Tarım kentleri

Genellikle tarımsal etkinliklerin yoğun bir şekilde yaşandığı, nüfusu 100.000 aşmayan yerleşim yerlerini ifade etmektedir. Bu yerleşim yerlerinde tarımsal

faaliyetler etrafında şekillenen küçük sanayi kolları mevcuttur. Aslında tek başına tarımsal faaliyetlerden dolayı bir kentin ortaya çıkması mümkün olarak görülmemektedir. Fakat Amerika ve Kuzeybatı Avrupa dışında kalan yerlerde bulunan tarımın yapılabildiği geniş sahalarda ortaya çıkan küçük yerleşim yerleri zamanla kentleşmişlerdir. Bu durumun ortaya çıkmasındaki neden büyük tarımsal arazilerin varlığı ve bu tarımsal arazilerin verimliği olmuştur. Bu ve benzeri yerleşim yerlerinde genel olarak çevredeki kırsal alanda üretilen ve ihtiyaç fazlası olan ürünlerin getirilip pazarlandığı, basit sanayi tesislerinde hammaddenin işlendiği, atölye tipi tesislerin bulunduğu yerlerdir. Tarımsal ürünlerin işlenmesi ve buna bağlı olarak bazı tesislerin kurulması bu tür kentlere farklı bir üretim ve sanayi fonksiyonu kazandırmıştır.

Bu tip kentlere, ülkemizden Turgutlu, Tire, Ödemiş gibi yerleri örnek olarak göstere biliriz.

2.5.2. Ticaret ve liman kentleri

Bu kent türünde genel olarak çeşitli mal ve ürünlerin pazarlanması ve satışı yapılmaktadır. Dolayısı ile ürünlerin pazarlanıp satılmış olduğu yerleşim yerlerine Ticaret kenti denmektedir. Bu faaliyetlerin yapıldığı ve denize yakın bir konumda bulunan kentlere de Ticaret ve Liman kenti denmektedir. Bu tür yerler genel olarak hinterlandı geniş olan, yolların kesişim noktalarında, limanlarda kurulmuş kentlerdir.

Bu kentlere ülkemizde İzmir, İstanbul, Mersin gibi yerler örnek olarak gösterilebilir.

2.5.3. Turizm kentleri

Tarih ve doğanın sunmuş olduğu imkânlardan faydalanılan, sportif faaliyetlerin yapıldığı, dinlenme ve tarihi kalıntıların keşfi için ziyaret edilen yerleşim yerlerine turizm kenti denmektedir. Bu tür yerlere yılın belli mevsimlerinde turist akını yaşanmaktadır. Bu merkezlerde eğlence ve dinlenme mekânları yaygın olmakta ulaşım, ticaret ve bankacılık gibi hizmet sektörlerinin gelişmesi de bu tür kentlerin oluşmasında önemli katkılar sunmaktadır.

Bu tür kentlere ülkemizde İstanbul, Muğla, Antalya gibi kentleri örnek gösterebiliriz.

2.5.4. Sanayi kentleri

Kuruluşu ve gelişimi sanayiye bağlı olan yerleşim yerlerine sanayi kenti denmektedir. Bu kentlerde bir ve ya birden fazla sanayi tesisi bulunmaktadır. Sanayi ile birlikte iş gücüne duyulan ihtiyacın artmasından dolayı yoğun bir işçi göçü alan bu kentlerde yoğun bir işçi nüfusu yaşamaktadır. Kent gelirlerinde en büyük pay sanayi ürünlerinden gelmekte olup bu gelirler ülke ekonomisine de önemli katkılar sunmaktadır.

Bu tür kentlere ülkemizde İzmit, Adapazarı, Batman, Karadeniz Ereğlisi, İskenderun örnek olarak gösterilebilir.

2.6. Kent ve Kentleşmenin Tarihsel Gelişimi

Genel olarak sosyal bilimciler uygarlığın doğuşunun kentlerin kurulmasıyla başladığını düşünmektedirler. Uygarlığın doğuşunun başlamış olduğu bölgelerde coğrafi özelliklerden kaynaklı yaşanan bazı güçlükler ve imkânsızlıkların çözümünde ortaya konan davranışlar ve pratikler uygarlık olarak kabul edilmiştir. İnsanların karşılaşmış oldukları sorunların üstesinde tek başlarına gelememeleri, toplumsal bir birlikteliği oluşturup kolektif bir bilincin yerleşmesine ve tarihte ilk kentlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Tuna, 1987: 74).

Kent ilk olarak Mezopotamya, Nil, İndus ve Sarı Irmak vadilerinde komuta merkezi olarak ortaya çıkmıştır. Bu vadilerde verimli olan tarım ürünlerinin biriktirilmesi ve fazlasının takas edilmesi ilk kentin doğuşuna sebebiyet vermiştir. Bu devirde insanlarda ötekine ve dış dünyaya karşı oluşan korku onların çok katlı koruyucu katmalar yapmasına neden olmuştur. Kent ile ilgili ilk çalışma Numa-Denis Fustel De Coulanges tarafından “Antik Şehir” adlı eser olmuştur. Bu çalışmada Roma ve Yunan kentlerinde dini unsurun etkilerinin olduğu ve bu unsurların söz konusu kentleri şekillendirdiğini ifade etmiştir. Bu çalışma ile kent ile ilgili kendinden sonra gelecek olan teorisyenlere bir yol gösterici olmuştur. Kent ile ilgili çalışmalar yapan başka bir teorisyen olan Maine ise kenti hukuki olarak

değerlendirilmiş ve kenti her şeyden önce hukuki bir yapı olarak kabul edilmiştir. Bir diğer teorisyen olan Paul Meurist ise kenti ekonomi, Mailland askeri, V. B. Zanaat fonksiyonu, Pirenne alım ve satım, Rietschel ise Pazar yeri kavramları ile ifade etmeye çalışmışlardır. Görüldüğü üzere kent ile ilgili teori üreten teorisyenler kentin doğuşunu bir faktörle ele almış veya o dönemde içinde yaşamış oldukları toplumların sosyal yönlerini ve durumlarını göz önünde bulundurarak değerlendirme yapmışlardır (Aktaran Yörükan, 1968: 29).

Kent oluşumuna etki eden faktörlere değindikten sonra uygarlığın doğuşu ile doğrudan ilişkili olan kentin oluşumun tarihçesine bakıldığında; ilk kentleşme belirtilerinin M.Ö. 5000 ile 3000 yılları arasında olduğu söylenilebilir. Bu belirtiler karasabanın, tekerlekli taşıma araçların, sulama kanallarının ve metalin işlenmesinin geliştirilmesi toplumda sosyo-ekonomik ve fiziksel değişikliklere neden olması ile ortaya çıkan değişim ve dönüşümler olarak ifade edilebilir. Bu değişimler çerçevesinde tarımsal ürünlerin çeşitlilik kazanması, ulaşım yollarının gelişim göstermesi ile kentlere gıda maddelerin taşınması ve bunun neticesinde depolama, dağıtım, değişim gibi ihtiyaçların yaşanması neticesinde bu durum yeni örgütlenme modellerinin kurulmasını zorunlu kılmıştır. Genel olarak ilk yerleşim yerlerinde buğday üretiminin yoğun bir şekilde yapılması kentlerin oluşumunda buğdayın etkisinin olduğunu gösteren bir göstergedir. Bu kapsamda Jeremy RIFKIN adlı araştırmacının söylemiş olduğu; “kentler ilk olarak binlerce yıl önce sert taneli hububat ekiminin keşfiyle oluştu” sözü temel gıda maddelerinin üretiminin kentin oluşumunda doğrudan bir etkisinin olduğunu ifade etmektedir (Aktaran Okan, 1997: 66).

Kentleşme ile ilgili belirtilerin görülmüş olduğu yerler genel olarak ticaret, haberleşme ve yönetimin geliştiği yerler olmakta ve buda yeni kurulacak devletlerin başkentleri olmalarına vesile olmaktadır. Kentleşmeyi hızlandıran söz konusu durumlara örnek olarak 17. yüzyılda Lizbon, Roma gibi kentlerin nüfusunun 100.000'nin üzerinde olması ve Ortaçağ Avrupa'sındaki önemli kentlerden olmaları üretilen malların satılmış olduğu pazar ihtiyacını karşılamaları ve güvenlik ile ilgili tedbirler alınması gibi durumlar etkili olmuştur (İspir, 1982: 12).

Kentler tarih boyunca üç aşamada gelişim göstermişlerdir. Bu aşamalar şu şekilde ifade edilebilir;

Birincisi, Sanayi öncesi kentlerdir. Bu tür kentlerde genel olarak iki farklı statüye göre bir yerleşme alanı görülmektedir. Bunlardan birincisi varlıklı olan ailelerin oluşturmuş olduğu sınıftır. Bu sınıftakiler genel olarak şehir merkezinde ikamet etmektedirler. İkinci sınıf ise yoksul kesimi ifade etmektedir. Bunlar da şehir merkezi dışında ikamet etmektedirler. Şehir merkezi dışında yaşayan bu sınıfın yönetimi egemenlerce denetlenmekte olup bu tür yerlerde dini kriterlerin egemen olduğu bir mekanizmanın varlığından da söz edilebilir (Doğan, 1980: 12).

İkincisi, Sanayileşmekte olan kentlerdir. Bu tür kentlerde nüfus hareketleri yaşanmakta olup, bir geçiş döneminin var olduğu görülmektedir (Doğan, 1980: 12). Bunlar değişim ve dönüşümlerin yaşandığı, geleneksel kalıplardan uzaklaşmaya çalışıldığı, halkın bir bölümüne çalışma ve bir bölümüne ise mal ve hizmet olanaklarının sunulduğu yerleşim merkezleri olarak da ifade edilebilir.

Üçüncüsü, Sanayi kentleridir. Bu kentler ise sanayi ve ticaret gibi faaliyetlerin geliştiği, örgütlenmiş bir toplumsal hayatın olduğu, dini duygu ve düşüncelerin çok önemselenmediği, iş bölümü ve uzmanlaşmanın olduğu, insanların doğaya yabancılaştığı yerleşme yerleridir (Doğan, 1980: 12). Genel olarak yapılan bu sınıflamalarda ön planda tutulan kriterler Avrupa kentlerini kapsadığı için diğer kentler ile ilgili böyle bir tanımlama yapmak çok isabetli bir tanımlama olmayacaktır. Çünkü diğer kentlerde yaşanan değişim ve dönüşümlerin bu şekilde birebir yaşandığı söylenemez.

Kentleşmenin tarihsel süreç içerisindeki gelişimi sanayileşme ile birlikte farklı bir boyut kazanmıştır. Sanayileşme ile birlikte ortaya çıkan teknolojik değişimler, gelenekselleşmiş yaşam alışkanlıklarını ve buna bağlı olarak oluşan üretim yöntemleri ile birlikte kapalı bir ekonomik düzenin hüküm sürdüğü toplumları derinden etkilemiş, geleneksel yöntemler ile üretim yapan insanları modern makineler ile kentlerde çalışmalarına olanak sağlamıştır. Bu şekilde toplumun farklı kesimlerinde ve toplumsal hayatın farklı yönlerinde önemli bir değişime yön vermiş olan sanayileşme, günümüzde var olan yüksek nüfuslu kentleri oluşturmuştur (Soyer,

1996: 13). Sanayileşme ile birlikte kırdan kente olan göçler büyük bir hız kazanmıştır. Oluşan bu nüfus hareketi sadece sayısal olarak bir değişime sebebiyet vermemiştir. Aynı zamanda niteliksel bir değişime de sebebiyet vermiştir. Toplumun davranış kalıpları, kent kültürünün oluşumu, geleneksel kalıpların kırılması, dinin toplumsal hayta arka plana atılması, gelenekselleşmiş davranış kalıplarının terk edilmesi gibi durumlar niteliksel değişime örnek teşkil etmektedir. Bu oluşan bu değişim ve dönüşümün arka planında yatan neden aslında kentleşme ve sanayileşmenin arasındaki sıkı ilişkinin bir tezahürü olarak ifade edilebilir. Sanayileşmenin kentleşme üzerindeki bu etkileri günümüz kentlerinin yapısal boyutunu ortaya koymaktadır (Giddens, 1997: 93).

2.7. Kentleşmeyi Etkileyen Faktörler

Kentleşmeyi etkileyen faktörlerin etkileme oranı ülkeden ülkeye ve gelişmişlik düzeyine göre farklılıklar göstermesine rağmen genel itibari ile kentleşmeyi etkileyen ve evrensel olarak da kabul edilen itici, çekici ve siyasi faktörler vardır. Kentleşme bir ülkenin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik alanlarıyla sıkı bir ilişki içerisinde olan ve göç ile açıklanabilen bir olgudur (Erder, 1996: 36). Bu kapsamdan kırsal kesimdeki bireylerin ailesinden, akrabasından, çevresinden, evlerinden, topraklarından ayrılma zorunluluğu veya gönüllülüğü durumu kentleşmenin sebeplerini ortaya çıkmasında önemli bir etkiye sebebiyet verecektir. Bu sebepler kentin hızlı nüfus artışı ile birlikte konut sayısının artması, bilim ve teknolojinin ilerlemesi, oluşan kentsel sorunların ortaya çıkması ve bu sorunlara çözüm bulma isteği ve faaliyeti gibi faktörler kentsel mekânların gelişimini sağlamıştır.

2.7.1. İtici Faktörler

İtme faktörünün temelinde ekonomik nedenler yatmaktadır. Bu faktör genel itibari ile bireyin içerisinde yaşamış olduğu yörenin koşullarının rahatsızlık vermesi, hayatını idame ettirmesini zorlaştırmasıdır. Toprağın veriminin düşük olması, sınırlı iş olanakları, kıtlık, tarımda makineleşme, iş gücü ihtiyacının olmaması, toplumsal çatışma ve güvenlik sorunları itme faktörü içerisinde sıralanabilir alt başlıklardır. İtici faktörlerde bir zorunda kalma, zorunluluk durumu mevcuttur. Kentleşme bağlamında itici faktörleri ekonomik nedenler olarak ifade edebiliriz. Bu itici

faktörler sanayileşme ile birlikte tarımda makineleşmenin yaşanması ve bu durumdan dolayı geçimini tarıma dayalı işlerden sağlayan insanların işsiz kalması ve bu sebepten ötürü işsiz kalan bu insanların kentlere doğru göç etmeleri günümüz kentlerini oluşturmuştur. Tarımda makineleşmenin artması tarımdan yaşanan ilkel yöntemlerin terk edilmesine vesile olmuş, tarımdaki iş gücü ihtiyacını azaltmış ve buna doğru orantılı olarak sanayileşme ile birlikte iş olanaklarının kentlerde artması ile birlikte oluşan itici faktörler kırdan kente göçü tetiklemiştir (Keleş, 1976: 35-36).

Kentleşmenin ekonomik üstünlüklerini Goodall beş kriterde toplamaktadır. Bu kriterler şu şekilde sıralanabilir; birinci kriter uzmanlaşma olarak ifade edilmektedir. Uzmanlaşma hem gelirden bir artışa olanak sağlamak hem de üretimde malın maliyetinde bir azalışı ortaya koymaktadır. Üretim ile ilgili kolaylıklar sağlan uzmanlaşma, iş bölümü ile ilgili yarar sağlamak, çok sayıda uzmanın yetişmesini olanaklı kılmaktadır. İkinci kriter “dışsal biriktirmedir”. Bu durum bir birini tamamlayan ve birbirine ihtiyaç duyan birimlerin aynı mekânda faaliyet yapmaları ve bu faaliyetleri çerçevesinde buldukları yörede ekonomik kazanç sağlam durumudur. Üçüncü kriter “kentleşme biriktirmeleridir”. Bu durum ise ulaşım ve hammaddeye yakınlık, faaliyetlerin yürütüleceği arsa ve arazilerin uygun ve elverişli olması, araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin ulaşılabilir olmasıdır. Dördüncü kriter kentlerdeki üretim ile ilgili etkenlerin kolay bulunması ve ucuz olmasıdır. Kalifiye eleman ve işinde uzmanlaşmış kişilerin yoğunluğu, bunlara ulaşılabilirliğin kolay olması bu kriter arasında sayılabilir. Beşinci ve son kriter ise kentte yaşayan insanların kırdan sahip olamayacakları mal ve hizmetlerin kentte elde etme durumlarıdır. Kentin sunmuş olduğu bu ekonomik kazanımlar kentin büyümesi ile birlikte artmakta olup, bu durum kırdan kente göçün yaşanmasını tetiklemektedir. Kentleşme ve göç bağlamında ortaya çıkan bu durum itme faktörünün önemini ifade etmektedir (Aktaran Tekeli, 1982: 94).

Bu söylenenlere ek olarak tarımsal faaliyetlerde oluşan verim azlığı, toprak mülkiyetindeki adaletsiz dağılım, erozyon ve iklim koşullarının olumsuzluğu gibi faktörlerde itici faktörler arasında değerlendirilmektedir (Tekeli, 1982: 94). Sanayileşme ile birlikte kırsal alandaki iş gücüne duyulan ihtiyacın azalması ve toprağın yetersiz kalması gibi durumlar kırdan kente göçü önemli derecede

etkilemiştir. Bu çerçevede de oluşan durum kentleşme süreci ile göç arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur.

2.7.2. Çekici Faktörler

Çekme faktörünün temelini sosyal ve psikolojik nedenler oluşturmaktadır. Sağlık, eğitim, iş olanakları, ücret yüksekliği, yaşam standartlarının yüksek olması, güven ve huzur gibi olumlu faktörler çekme faktörü içerisinde değerlendirilen alt başlıklardır. Kentler genel olarak toplumların daha kaliteli yaşam olanaklarına sahip olduğu, sosyal ve kültürel ihtiyaçların karşılandığı, ekonomik olarak çeşitli olanaklara sahip bulunduğu, eğitim, sağlık gibi olanakların gelişmiş olduğu yerler olduğu için etraftaki yerleşim yerlerine göre çekim ve cazibe merkezleri olarak görülmektedirler. Kentlerdeki iş olanakların bol olması, yüksek ücret, verimli topraklar, eğitim, sağlık, eğlence hizmetlerinin gelişmiş olması kentleri çekici kılan nedenlerdir (Tezcan, 1995: 195). Kentler iyi bir yaşam için insanların arzuladığı yerler olmaktadır. Bu sebepten ötürü insanlar kentlerde yaşamak istemektedir.

Çekici faktörler, kent ve kırsal yaşam biçimi arasındaki farklardan ortaya çıkmıştır. Kentlerin sahip olduğu olanaklar ve sunduğu hizmetler insanların kente, kırsaldan daha fazla ilgi duymasına neden olmuştur. Kentler insanların hayallerinin peşinde koştuğu, hayallerinin gerçekleştirdiği mekânlar olarak da büyük önem arz etmektedirler. Ülkemizde de kentlerin cazibe merkezi olmasında önemli bir yere sahip olan sosyo-psikolojik dürtü hayalleri gerçekleştirme umudu olmuştur (Tekeli, 1982: 94).

2.7.3. Siyasi ve İletici Nedenler

Çekme faktörünün temelinde siyasal ve teknolojik nedenler yatmaktadır (Keleş, 1992: 11). Siyasi yapıların almış oldukları kararlar, yönetim yapısının özellikleri, bilimsel ve teknolojik gelişmeler kentleşmeye etki etmektedir. Ülkemizde cumhuriyetin ilanından sonra devletin uygulamış olduğu kalkınma programları kapsamında fabrikaların kurulması, ulaşımın geliştirilmesi, alt yapının oluşturulması, sağlık ve eğitime önem verilmesi bu faktöre örnek gösterebilir.

Farklı alanlarda alınan siyasi karar ve yaptırımlar kentleşmenin cazip hale gelmesine olanak sağlamaktadır. Örneğin 1946'da İngiltere'de çıkarılan Yeni Kentler Yasası ile yeni kentlerin oluşum seyri Londra civarına kaydırılmaya çalışılmıştır. Bu yasa ile birlikte o dönemde 20.000 nüfusa sahip olan bazı yerleşim yerleri şu anda 100.000 nüfusa sahip kent olmaya doğru ilerlemektedirler (Keleş, 1976: 38). Kentleşmeyi savaşlar ve siyasal anlamda oluşan anlaşmazlıklar da etkilemektedir. Dünya savaşlarında bazı kentler yok olmayla baş başa kalmış ve bu savaşların bitmesi ile devlet politikaları gereği bu kentler hızlı bir göç alma ve büyüme eğilimi sergilemiştir. Yine bu savaşlarda kentlerde ki insan sayısına duyulan ihtiyaç sebebi ile köyden kene zorunlu ve hızlı bir nüfus akışı sağlanmıştır.

Devlet eli ile yapılan kalkınma planları da kentleşmeyi hızlandıran etkilerdendir. Sanayileşmeyi ön planda tutup bu şekilde yapılan kalkınma planları kentleşmeye olumlu etkiler yapmaktadır. Bu duruma örnek olarak 1950 yıllarından uygulama konulan liberal ekonomi politikaları, "Marshall Yardımı" gibi durumlar sanayileşme ve ekonomik kalkınmaya bazı etkiler yapmış ve bu şekilde kentleşmeyi hızlandırmıştır (Keleş, 1976: 39).

Değişim dönüşümler ile birlikte kentlerdeki hizmetlerin artması, ulaşım olanaklarının hızlı bir şekilde iyileştirilmesi, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması, sivil toplum kuruluşlarının yaygınlaşması, kentsel mekânda oluşan olanakların ve yaşam standartlarının gelişim göstermesi kırdan kente olan göçü cazip hale getirmektedir.

2.8. Türkiye'de Kentleşme Çabaları

Kentleşme kavramı bir ülkede kent ve kentlerde yaşayan nüfus sayısının artışı şeklinde ifade edilmektedir. Kentleşme politikası kavramı ise hükümetlerin ülke içerisinde dengeli ve düzenli bir şekilde kentleşmenin oluşmasını sağlamak, ülke topraklarını düzenli bir şekilde kullanılmasını sağlamayı amaç edinen düzenlemeleri ifade etmektedir (Çezik, 1982: 20).

Bu politikalar bir ülkenin eğitim, sağlık, nüfus, sanayi, ulaşım gibi konularda uygulamış olduğu eğilimleri ifade etmektedir. Genel olarak bu tür politikalar

üzerinden şekillenen, kalkınmayı ve gelişmeyi hedef edinen düzenlemeler ülkeler için hayati önem taşımaktadır. Kentleşme politikaları bir ülkenin kaderini belirleyen en önemli uygulamalar bütünüdür (Çezik, 1982: 20). Çünkü bir ülkenin nüfusunun kontrol altına alınması, eğitim, sağlık, sanayi, iş, kültür gibi konularda uyum sağlanması, şehirlerin dengeli ve düzenli bir şekilde büyüyüp gelişmesine olanak sunmaktadır. Bu politikalar 5, 10, 20 yıl gibi uzun yıllar sürer ve konulan hedefe ulaşmak için bir yol haritası niteliğindedir. Bu politikalar ülkelerin belli kurumları tarafından gerçekleştirilmeye çalışılır. Ülkemizde bu politikaları Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yürütmekle birlikte asıl belirleyici rolü belediyeler oynamaktadır. Bu noktada kentte belediyelerin imar planlarının uygulayıcısı olması, yeni imar alanlarının açılmasında yetkili olması, belediyelerin kentlerin şekillenmesinde asli unsur olmasına olanak sağlamıştır.

Türkiye’de kentleşme politikalarına baktığımızda 1930 yılında yapılan yasal düzenleme çerçevesinde 1930 sayılı Belediyeler Kanunu ile imar planları zorunlu hale getirilmiş ve ilk olarak kentleşme politikaları kapsamında düzenlemelere gidilmiştir. Bu düzenlemeden sonra 1933 yılında Belediye Yapı Yolları Kanunu, 1956 yılında 6785 sayılı İmar Kanunu son olarak 3194 sayılı İmar Kanunu ile kentleşme konusunda yasal düzenlemeler getirilmiştir (Tunçdilek, 1986: 4). Kentleşme politikaları çerçevesinde hazırlanan imar planları insan yaşamını ilgilendiren fiziki çevreyi daha yaşanılır kılmayı amaç edinmektedir. Bu planlar yatırımların daha verimli olmasını, toprağın verimli kullanılmasını, düzenli bir kentleşmenin oluşmasını sağlamayı amaçlar.

Türkiye’de imar planları ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan ilki Bölge Planları, diğeri ise İmar Planlarıdır. Devlet Planlama Teşkilatı Bölge Planlarını hazırlamakta, İmar Planlarını ise nüfusu 10.000’i aşan yerler için yerel yönetimler hazırlamakta, nüfusu 10.000’nin altında olan yerleşim yerleri için imar planının olması zorunluluğu yoktur (Tunçdilek, 1986: 4).

Türkiye’nin kentleşme politikasının tarihine baktığımızda Anadolu coğrafyasının incelenmesi gerekmektedir. Anadolu’da kentlerin doğuşu M.Ö. 7000-6000 yılları arasında olduğu görülmektedir. Uygarlığa beşiklik eden Anadolu

toprakları Paleolitik dönemden beri insanlığın yerleşim yeri olmuştur (Tunçdilek, 1986: 4).

Ülkemizde yapılan araştırmalar çerçevesinde ilk insan faaliyetlerinin Eski Taş devrinde görüldüğü saptanmıştır. Anadolu topraklarında yaşayan ilk insanların Akdeniz bölgesinde Güney Toros'larda yaşamış oldukları ifade edilmektedir. Neolitik dönemde ise Anadolu'da yerleşmeler yaygın hale gelmiştir. Bu dönemde yerleşim yerleri sık, birbirine yakın barınaklar ise kerpiçten yapılmıştır. M.Ö. 4000-3000 yılları arasında yerleşimler Anadolu topraklarının büyük bir kısmına yayılmaya başlamış, M.Ö 3000-2000 yılları arasında ise köy topluluklarının yoğun bir şekilde olması ve bu toplulukların yönetici bir sınıf tarafında yönetilmeye başlanması önemli bir dönüm noktasını da beraberinde getirmiştir. Söz konusu yönetici sınıfın ortaya çıkması ile köyden farklı yerleşim yerlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ortaya çıkan bu yeni yerleşim birimlerine kent denmiştir (Tunçdilek, 1986: 15).

Çeşitli dönemlerde Anadolu toprakları göç alıp vermiş, savaşlar ile birlikte farklı gelişmeler göstermiş ve çeşitli uygarlıkların etkisiyle de farklı kültürlerin harmanlandığı kentler ortaya çıkmıştır. Asur'lar devrinde ticaretin gelişiminden dolayı kentler gelişmiş, Hitit döneminde yapılan yasalar ve sulama faaliyetleri kentlerin tarımsal olarak da gelişimini etkilemiş, Urartular döneminde ufak eyaletlerin birbirine bağlanması ile konfederasyonlar oluşturulmuş, Lidya döneminde ticari gelişimlerin etkisi ile kentlerin mimarisi değişmiştir. Bizans döneminde ticaret yollarının Anadolu toprakları üzerinden geçmesi ticaret kentlerin oluşmasına neden olmuştur. Selçuklu döneminde küçük köylerin yerine daha geniş nüfuslu ve büyük köylerin aldığı görülmektedir. Bu dönemde tımar sistemi uygulanarak toprak daha verimli hale getirilmiş ve kentler yeniden canlanmıştır (Tunçdilek, 1986: 56).

Osmanlı dönemine baktığımızda kentleşme çerçevesinde konar-göçer obaların ve aşiretlerin yerleşik hayata geçirilmesi politikası güdüldüğü görülmektedir. Savaşlarla elde edilen topraklara iskan yolu ile nüfus yönlendirilerek kentsel nüfusun artırılması hedeflenmiştir. Sınırlara, işlek yollara, kritik görülen yerlere, geçitlere köyler kurulmuştur. Osmanlı imparatorluğunda ticaretin yabancı devletlerin kontrolüne girmesi ve ekonomik sorunların baş göstermesi ile birlikte köyler ve kentler arasındaki uyum bozulmuştur. Osmanlıda kentleşme kapsamında

modern olarak görülebilecek en önemli şehir İstanbul'du. İstanbul'un 1850 yıllarında belediye hizmetiyle tanışması demir yolları, aydınlatma, binalar ve parkların belli bir plana yapılmasına vesile olmuştur. Bu tür hizmetlerin İstanbul'da yaşanmasının iki nedeni vardır. Bunlardan birincisi imparatorluğun başkenti olması, ikincisi ise ticaret şehri olmasıdır. İstanbul'dan başka modern olarak sayılabilecek İzmir, Trabzon, Sivas, Adana, Bursa gibi şehirlerde mevcuttur (Kepenek, Yentürk, 2000: 34).

Osmanlı imparatorluğunun yıkılışından sonra kurulan Türkiye Cumhuriyeti devletin ekonomik sistemi kapsamında 1923 yılında İzmir'de gerçekleştirilen İktisat Kongresini gerçekleştirmiştir. Bu kongrede kentleşme ile ilgili doğrudan hükümler bulunmamakla birlikte ulaşım imkânlarının artırılması ve bayındırlık imkânlarının iyileştirilmesi ilkeleri kentleşme ile dolaylı olarak bağlantılı olmakta ve kentleşmeyi hızlandırıcı etkiler oluşturmaktadır. Kentleşme ile ilgili doğrudan olarak bir çalışma 1950'li yıllara kadar yapıldığı söylenemez (Kepenek, Yentürk, 2000: 34).

Türkiye kentleşme politikasını 1950'li yıllardan sonra ele almış ve bu noktada çeşitli tedbirlere başvurmuştur. Bu durum kırdan kente göçün yaşanmasından sonra ortaya çıkmıştır. Tarımda makineleşme ve sanayinin gelişimi ile birlikte kentsel nüfus artmış, kırsal nüfus kente doğru göç etmiştir. Tek partili döneminde etkisi ile hükümet kırsal alana hizmet götürmeye başlamış, çeşitli yatırımlar yapmış ve bu şekilde kentleşme noktasında bazı adımlar atılmıştır (Keleş, 1992: 15).

Kırdan kente yapılan göçlerden ötürü Türkiye'de kentleşme sorunları ortaya çıktı ve bu sorunların çözümü için çeşitli çözüm yollarının arandığı görülmektedir. Daha önce 1934'lü yıllarda 1. Beş Yıllık Kalkınma Planı yapılmış fakat kentleşme noktasında doğrudan etkileri olmamıştır. Kentleşme sorunları kapsamında çözüm yolları bir politika halinde 1960'lı yılların ikinci yarısında 2. Beş Yıllık Kalkınma Planı olarak ortaya konulmuştur. Söz konusu bu Kalkınma planları şu şekilde ifade edilebilir;

- ❖ *Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1963–1967); Kentleşme konusu; Büyük Şehir Bölgeleri, nüfusun ve ekonomik eylemlerin aşırı derece de toplandığı, bunun sonucu olarak ta pek çok ekonomik ve fiziksel sorunları olan yerler olarak tanımlanmıştır. Bu bölgelerin bu durumdan*

kurtarılması için, buraların etraflarında yeni çekim ve büyüme merkezleri ve endüstri kuruluşları kurarak nüfusun ve ekonomik etkinliklerin daha dengeli ve düzenli şekilde dağıtmaya yarayacağı düşünülmüştür (Tüfekçi, 2002: 37).

- ❖ *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1968-1972); göç edenlerin genel yerleşme politikasına göre şehirleşme ilkelerine uygun yerleştirilmesi sağlanacak, alınacak sosyo-ekonomik kararlar, dengeli bir şehirleşmeyi sağlamaya yönelik olacaktır. Buna göre uygulanacak politikalar; büyük şehirlerin, büyüklükleri ölçüsünde şehirleşmeye bir güç ve işlev kazandırdıkları için, büyümesi önlemeye çalışılmayacak, gelişmeleri desteklenecektir. Şehir ve köy arasındaki kasaba birimi gelişme olgusu içerisinde ara kademeler oluşturdukları için şehrin gelişmesini sınırlamaktadır. Bu yüzden şehir ve köy ilişkilerini sanayi ortamı gereklerine göre gelişmesi için kasabaların gelişmesi yerine, şehirlerin gelişmesi desteklenecektir. Şehirleşme ve hafif endüstri, şehirleşme politikasındaki temel araçlar olmuşlardır. İkinci plan döneminde; şehirleşme konusunda tespit edilen politikalara rağmen gelişmeler tutarlı olmamış, planda ve yıllık programlarda konulan politikalar ve tedbirler uygulamada geniş ölçüde aksaklığa uğramıştır Şehir planları, kalkınma planları ile tutarlı şekilde bağdaştırılamamıştır (Tüfekçi, 2002: 37).*
- ❖ *Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında (1973 – 1977); Büyük şehir merkezlerine yönelik nüfus akımı yerine, sosyal ekonomik ve kültürel organizasyonun bütünleşmesini sağlayacak bir şehirleşme olgusu yaratılmaya çalışılmıştır. Planda Şehir ve kırsal arasında kademeli olarak karşılıklı ve fonksiyonel ilişki sağlanacaktır. Şehre göç etmiş nüfusu, kurulan olan organize sanayi bölgeleri ile kontrol altında tutmaya çalışılmıştır. Şehirleşme sürecinin yönlendirilmesinde alt yapı yatırımları önemli bir yönlendirici etki aracı olarak kullanılmaya çalışılmıştır. Büyük şehirlere yapılacak yatırımlar, fonksiyon ve zaman, mekân tutarlılığı sağlamak üzere birbirleri üzerinde tamamlayıcı projeler halinde*

sunulmaya çalışılmıştır. Şehirleşme hızı % 6 dolaylarında olması tahmin edilmiştir (Tüfekçi, 2002: 38).

- ❖ *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında (1978-1982); kentleşme hedefleri genel itibari ile; kentlerdeki arsa ve arazi kullanımlarının kamu yararı gözetilerek kullanılması, kamuya ait arsa ve arazilerin konut yapımı için mahalli idarelere devredilmesi, ucuz ve sağlıklı konut yapımı için kanuni düzenlemeler yapılması olarak belirlenmiştir. Kentleşmede esas hedef olarak dar gelirli kesimin ev sahibi olmasına özen gösterilmesi ve de tek tek konut yapılması yerine toplu olarak konut yapılması politikası benimsenmeye çalışılmıştır (Tüfekçi, 2002: 38).*
- ❖ *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1983-1987); kentleşme açısından konut yapımı ile ilgili düzenlemelerin varlığı dikkatimizi çekmektedir. Bu planda konut inşaatında yıllık % 12 bir büyüme hedeflenmiş ayrıca konut ihtiyacının her yıl % 17 oranında artacağı tespit edilmiştir. Toplu Konut İdaresi Başkanlığının toplam konut ihtiyacının yarısını karşılaması hedeflenirken, kamu lojman inşaatına başlanması ve 10 yıl içerisinde tamamlanması öngörülmüştür (Tüfekçi, 2002: 38).*
- ❖ *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında; çevre, karşımıza yükselen bir değer olarak çıkmaktadır. Planda çevre bilinci yaygınlaştırılmaya çalışılmış, planlama aşamalarında çevrenin göz önünde tutulması, imar yasası bünyesinde çevresel etkileşim boyutu göz önüne alınarak yasa yeniden gözden geçirilmelidir. Planda kıyı şeritlerinden yararlanırken kamu yararı kavramının etkin olarak uygulamaya katılacağı hesap edilmiştir. Arazilerin gerçek olarak tasnif edilebilmesi için, toprak, etüt ve haritalama işleri ulusal bir program dâhilinde ele alınması düşünülmüş, arazilerin, 1. 2. 3. Sınıf tarım arazisi olarak tespiti sağlanmak ve buraların toprak, sanayi, altyapı, iskân ve turizm amacı ile kullanımı önlenmeye çalışılmıştır. Altıncı plan döneminde şehirleşme hızı V. plana göre bir azalma ile % 4.58 oranında gerçekleşeceği tahmin edilmiştir. Planda yerleşme alanlarına sağlıklı ve kaliteli bir çevre sağlanması esas alınmış, orta büyüklükteki şehirlerin (50.000 – 500.000) gelişmesi istenilmiş,*

şehirlerarasında ihtisaslaşmanın sağlanması ve şehirlerin sanayi, turizm, eğitim gibi belli fonksiyonlara ayrılmasına ağırlık verilmesi düşünülmüştür. Şehir imar planlarının hızla tamamlanması, arsa üretiminin sağlıklı hale getirilmesi, imar planları dışındaki yapılaşma önlenmek istenilmişse de bunda başarılı sonuçlar alınamamıştır. Bunun sebeplerinde ise yerel yönetimlerin siyasi rant sebebi ile kaçak yapılaşmaya göz yummaları ve de merkezi hükümetin oldu bitti şeklinde gerçekleşen göç akımlarına karşı imar affı gibi nedenlere başvurması olmuştur (Tüfekçi, 2002: 39).

- ❖ *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında; kentleşme açısından 6. planın devamı niteliğinde olup uygulamada önemli başarılarla imza atamamıştır.*
- ❖ *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında; kentsel alanlarda bilimsel esaslara dayalı planlara göre arsa sunumunu ve düzenli yapılaşmayı kolaylaştıracak esnek ve etkili yöntemlerin tespiti ile etkin denetim ve yönetim biçim ve araçların geliştirilmesi, mevcut konut piyasasında fon fazlası olan kesimlerden fon ihtiyacı olan kesimlere kaynak aktaran konut finansman sistemlerinin oluşturulması hedeflenmiştir. Ülkemizde doğal afetler sonucu ortaya çıkan konut sorunu ele alınırken bürokratik mekanizmaların hızlandırılması için gereken yasal düzenleme, örgütlenme ve kurumlaşmanın sağlanması, konut ve kentleşmeye ilişkin karar verme ve izleme süreçlerinin etkinliğinin artırılması için kısa sürede doğru, güncel, güvenilir ve standart bilgilere ulaşabilecek coğrafi bilgi sistemine dayalı bir veri tabanının oluşturulması, konut ve çevre kalitesini belirleyen standart, yönetmelik ve diğer mevzuattaki eksikliklerin Avrupa Birliği (AB) Mevzuatı ile uyumlu bir yaklaşımla tanımlanması, mevcutların güncelleştirilmesi gibi hedefler saptanmıştır (Tüfekçi, 2002: 39).*

Bu kapsamda ülkemizin kentleşme konusundaki ilerleyişine baktığımızda hızlı bir nüfus artışının olması ve göçlerin yoğun bir şekilde yaşanması düzenli bir kentleşme örneği görmek zorlaşmıştır. Nüfus artışının hızlı olması ve bölgesel olarak dengeli bir ilerleyişin yaşanmaması bazı bölümlerde nüfusun yoğun olmasına sebep

olmuştur. Nüfus artışı ile birlikte şehirlerde kalabalıklaşmış, kalabalıklaşma ile birlikte çeşitli sorunlar da ortaya çıkmıştır.

Türkiye’de şehirleşmenin yoğun olarak görüldüğü yerler arasında; Marmara bölgesinde; İstanbul, İzmit, Sakarya, Bursa, Ege Bölgesinde, Manisa, İzmir, Aydın, Denizli, Batı Karadeniz bölgesinde; Zonguldak, Bolu, Ereğli, Orta Anadolu bölgesinde, Ankara, Kırıkkale, Kayseri, Konya, Akdeniz bölgesinde; İskenderun, Adana, Mersin, Osmaniye, Tarsus, Hatay, Orta Anadolu bölgesinde; Tokat, Amasya, Merzifon, Doğu Karadeniz bölgesinde; Samsun, Ordu, Trabzon, Güneydoğu Anadolu bölgesinde; Diyarbakır, Van, Batman, Siirt gibi iller sayılabilir (Göçer, 1977:146).

2.9. Göç ve Kentleşme ilişkisi

Göç, çok çeşitli etkilere sahip olan ve bu etkilerin uzun yıllar boyunca devam ettiği bir olgudur. Belli sebeplere dayalı yapılan göçler hem göç edilen yeri hem göç edeni etkilemekle birlikte bazı önemli sonuçları da beraberinde getirmektedir. Yapılan göçler genel itibari ile kent üzerinde önemli etkiler oluşturmakta ve çeşitli problemleri beraberinde getirmektedir. Bu etkiler çarpık ve dengesiz kentleşme, alt yapı ve konut sorunu, gecekondulaşma problemi, dengesi nüfus artışı gibi durumları ortaya çıkarmaktadır. Sağlıklı bir kentleşmenin önemli göstergelerinden biri nüfus artışının kontrol altında tutulmasıdır (Keleş, 1976: 6). Bunun yapılamaması halinde çarpık bir kentleşme ve kentleşme problemleri ile yüz yüze kalınma durumu yaşanmaktadır. Kontrolsüz bir nüfus artışı sınırlı kaynakların bu artış hızına yetememesine neden olmakta ve çeşitli sorunların ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir.

Kentlerin gelişmişlik düzeylerinin ve yaşam standartların yüksek olması onları kırsal kesimden farklı kılmasını gösteren önemli bir kriterdir. Bu durum kırdan kente göçü cazip hale getirmekte, kentsel çekim gücü ile kırsal itme gücü ilişkisi bağlamında, göç ve kentleşme arasındaki bağda ifade etmektedir. Bu ilişki vesilesi ile kırsal kesimdeki itme gücü kentsel kesimdeki çekme gücü kapsamında kırdan kente doğru göçler yaşanmaktadır. Kentin çekme gücünün rüzgârına kapılan istihdam edilme ümidi ile kentlere göç eden nüfusun büyük bir kısmı ilk etapta

işportacılık, pazarcılık, ayakkabı boyacılığı, kapıcılık ve hamallık gibi işler yapmaktadırlar. Bu işlerde çalışmalarının sebebi ise kalifiye ve donanımlı olmamalarıdır. Bu tür işlerde çalışmalarından ötürü yüksek bir ücret kazanamamakta olmaları sebebi ile kenti düşük gelirli nüfusunun barınmış olduğu mahallelerde ucuz dairelerde veya gecekondularda ikamet etmek zorunda kalmaktadırlar (Tümertekin, 1973: 3).

Gelir grubu düşük olan vatandaşların sayılarının ketlerde artması ile birlikte kentin gecekondulaşma sorunuyla yüz yüze kalmasına neden olmaktadır. Bu durum yasal olmayan yapıların varlığını arttırmakta ve bazen de yeni mahallelerin bu şekilde ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Oluşan bu gecekondulaşma durumu çarpık kentleşme ve düzensiz yerleşim alanlarının oluşmasını tetiklemektedir. Bu durum bazen siyasi politikalar sebebi ile de yoğun bir şekilde yaşanabilmektedir. Oy alma kaygısıyla verilen sözler bu durumu meşrulaştırmaktadır. Büyük kentlere doğru yapılan kitlesel göçler ile iş piyasası olumsuz etkilenmekte, işsizlik artmakta ve bu durum sosyal sorunları da beraberinde getirmektedir. Ayrıca yaşanan hızlı nüfus artışı altyapı sorunu, sağlık, eğitim, ulaşım, barınma ve asayiş sorunu gibi durumları beraberinde getirmektedir (VI Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1995: 17).

Kırdan kente doğru yapılan yoğun göçler kentlerde farklı grupların oluşmasına da neden olmaktadır. Bu durum kentlerden ayrışan mekânsal ve sosyal olarak farklılık arz eden “getto” adı verilen bölgelerin ortaya çıkışını tetiklemiştir. “Gettolar” genel olarak gecekondulaşma bölgeleri olan bu mekânlar suç işleme oranının yüksek olduğu, kural ve normlara karşı yabancılaşılan, bir karşı kültür gurubunu ifade etmektedir (Kızılçelik, Erjem: 1994, 184). Bu durumun ortaya çıkmasındaki sebep kırdan kente göç ederek gelen bireylerin kent yaşamına uyum sağlayamamaları, ekonomik sorunlar yaşamaları, işsizlik ve kültürel bir uyum problemi sebebi ile şiddet eğiliminde bulunmalarına neden olmuştur.

Kentsel nüfus artışının göç ile birlikte yoğun olarak yaşanması arsa ve arazilerin değerlerinin yükselmesine neden olmuştur. Yeni alanların imara açılması ve mesken ihtiyacının karşılanması sorunu tarım arazilerinin de tahribata uğramasına neden olmuştur. Göçler ile birlikte kentsel alanların çevresinde yeni yerleşim yerlerin kurulması, sağlık sorunlarını ortaya çıkarmış, çevresel kirlenmeye ve doğal

kaynakların hızlı bir şekilde tüketilmesine neden olmuştur (Kışlalıoğlu, Berkes, 1990: 135). Gecekondu bölgelerinde kalitesiz yakıtlarla ısınılmaya çalışılması hava kirliliğine yol açmış, hızlı nüfus artışı su kaynaklarının yetersiz kalmasına sebebiyet vermiştir.

Kontrolsüz kentleşme ile büyük kentlerde sanayi tesisleri yerleşim alanları içerisinde kalmış, bu tesislerin etrafları gecekonduyla dolmuştur (Kışlalıoğlu, Berkes, 1990: 135). Bu durum insan sağlığını tehdit etmekte ve sağlıksız bir ortamda insanlar yaşamlarını devam ettirmektedir. Sanayi tesislerinin şehir içinde kalma durumu hem üretimi etkilemekte hem de çevre kirliliği, ulaşım problemi, gürültü gibi sorunları da ortaya çıkarmaktadır.

3. BÖLÜM:

ARAŞTIRMA ALANI ve ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

3.1. Siirt İlinin Tarihsel Gelişimi

Siirt ilinin isminin nerden geldiği ile ilgili çeşitli rivayetler bulunmaktadır. Bazı kaynaklara göre Sami dilinden geldiğini ifade ederken bazı kaynaklar ise bu ismin Keldani dilinden geldiğini ileri sürmektedir. Siirt ismi tarihi çağlarda Esart, Sairt, Siird olarak kullanılmış olup günümüze geldiğimizde ise bu isim Siirt olmuştur (Kılıççioğlu, 1992). 19. Yüzyılda batılı kaynaklarda Siirt ismi Sı'ırd, Sa'ırd, Sert, Sa'erd, Sört, Sö'ört, Sa'irt olarak geçmektedir. Çağdaş batılı yazarlara baktığımızda onlar bu ismi Si'ird diye kullanmışlardır. Günümüz Siirt kenti üç tepeye kurulmuş ve Farsçadan Se-Hırt (Üç düğüm, Üç tepe) anlamına gelen bir isimle telaffuz edilmektedir (Karadoğan, Özgen, 2009: 63).

Siirt kentinin kuruluşunun tarihsel sürecine baktığımızda kentin Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının kesişmiş olduğu bir yerde kurulduğu görülecektir. Bu sebepten ötürü kuzey ve güney bölgelerinde hüküm sürmüş olan uygarlıklar kentin kültürel ve sosyal dokusuna da etkide bulunmuşlardır. Kentin kuzeyinde arazinin engebeli ve dağlarla çevrili olması kültürel gelişimi engellemiş ve bunun yayılmamasına da neden olmuştur. 1963 yılında yapılan arkeolojik çalışmalar ile uygulamaya konulan “Güneydoğu Anadolu Tarih Öncesi Araştırmaları Karma Projesi” kapsamında, Siirt kenti ve çevresinde yapılan arkeolojik araştırmalar Neolitik, Kalkolitik, Tunç ve Helenistik, Roma ve Yakınçağı içine alan dönemler ile ilgili bulgulara rastlanılmıştır. Yapılan araştırmalar neticesinde Siirt kentinin tarihi M.Ö 3000-2000 yıllarına dayandığı bilinmektedir. Kent etrafındaki iki tepe üzerine kurulmuş olup son otuz yılda nüfusun artışı ile birlikte tepeler arasındaki platolarda nüfusun yerleştiği yerler olmuştur (Karadoğan, Özgen, 2009: 62).

Siirt kentinin alanının büyümesinde etkili olan doğal faktör jeomorfolojik yapıdır. Bu kapsamda şehir batı yönünde gelişme ve büyüme gösterebilirken, öbür yönler engebeli olduğu için gelişmenin ve büyümenin olması zorlaşmaktadır. Siirt ilini diğer illere bağlayan en önemli karayolunun batı yönünden geçmesi söz konusu

gelişim ve büyüme de olumlu etkilemektedir. Kentin doğu sınırından geçen Botan çayı derin vadilerden akmakta ve doğu sınırını doğal olarak bu çay oluşturmaktadır. Şehrin doğusunda, doğal olarak çizilen sınırdaki Dumlupınar, İnönü, Ulus, Sakarya mahalleleri bulunmaktadır. Şehrin kuzey kısmı en az gelişim gösteren kısımdır. Bunun sebebi karayolu, altyapı ve su imkânlarının kısıtlı olmasıdır (Karadoğan, Özgen, 2009: 67). Siirt halkı tarafından istenilen Siirt-Pervari-Van karayolu projesinin yapılması durumunda bu bölgede gelişmenin hızlanacak, ticaret ve ekonominin olumlu yönde etkilenmesi sağlanacaktır. Siirt kentinin coğrafi konumunun etkisi, ulaşım ağının gelişmemesi sebebi ile kent sapa bir konumda kalmış olup, bu durum içinde Siirt halkı “Kör nokta, Son durak” tabirlerini kullanmaktadır.

Siirt kentinin gelişime açık en uygun bölgesi Siirt-Batman yolu güzergâhında bulunan Kurtalan caddesidir. Şehrin batıya açılan kapısı olan bu güzergâh her geçen gün yeni konut yerleşmelerine şahit olmakta ve Üniversitenin de yine bu güzergâhta kurulması ile birlikte yerleşimler hızla artmıştır. Sokaklar modern bir şekle bürünmüş, boş arazilerde siteler yapılmış, resmi kurumlar bu güzergâhta hizmet vermeye başlamıştır. Bu durum şehrin Kezer çayı mevkiindeki tarımsal arazilerin imara açılmasına neden olmuş ve tarım topraklarının tahribine neden olmuştur (Karadoğan, Özgen, 2009: 65).

Siirt kenti 1990’lı yıllarda baş gösteren güvenlik sorunları nedeniyle köyden kente göç eden nüfusun gelişi güzel yerleşim alanları oluşturması ile çarpık kentleşme problemi ile baş başa kalmıştır. Bu durum altyapı, konut ihtiyacı, geçim sorunu, kültürel adaptasyon, iş olanaklarının yetersiz kalması gibi sorunları beraberinde getirmiştir. Yapılan göçler ile birlikte Siirt kenti çevresinde tek katlı ve bahçeli evlerden oluşan mahalleler oluşmuştur. Oluşan bu mahallelerde kır hayatını devam ettirmek isteyen kır ve kent kültürü arasında bocalamalar yaşamış ve bir kısmı kır kültürünü terk etmemiştir.

Son yıllarda üniversitenin kurulması ile birlikte belli bir gelişim seyri izlemekle birlikte son beş yıl içerisinde Ilısu Barajı Projesi kapsamında yapılan yatırımların halkın ekonomik gücünü arttırması, barajdan dolayı istimlâk olan arazilerin devlet tarafından bedelinin ödenmesinden ötürü inşaat sektöründe bir

patlama yaşanmıştır. Kent son yıllarda bir nevi şantiye alanına dönmekle birlikte her yerde çok katlı binalar ve güvenli siteler yapılmaya başlanılmıştır. Kent hızlı bir değişim süreci içerisine girmiştir.

Kentin ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Siirt ilinin Eruh, Pervari, Kurtalan, Tillo ve Baykan ilçeleri bulunmaktadır (Karadoğan, Özgen, 2009: 67).

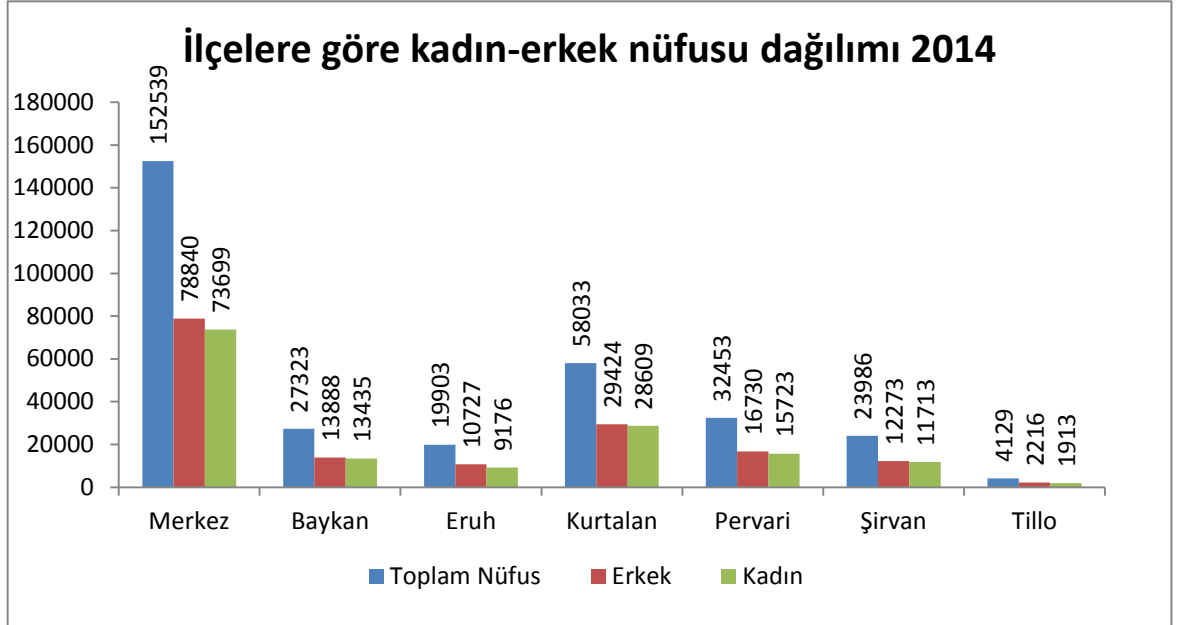
3.2. Siirt Kentinin Coğrafi Konumu

Siirt ili doğusunda Şırnak ve Van, kuzeyinde Batman ve Bitlis, güneyinde Mardin illerinin bulunduğu, Güneydoğu Anadolu Bölgesinin 41-57 doğu ve 37-55 kuzey enlemi üzerinde konumlanmıştır. Kent topraklarının büyük bir kısmı dağlar ile çevrilidir. Kentin doğal sınırlarını kuzeyde Muş dağları, güneyde Siirt dağları oluşturmaktadır (Karadoğan, Özgen, 2009: 62).

Siirt kenti Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgeleri arasında bulunan, karasal iklimin hüküm sürdüğü, kışları soğuk ve yağışlı yazları kurak ve sıcak olan, güney sektörlü sıcak çöl rüzgârlarına açık olan, orman ve ağaçların yetersiz olduğu bir iklim yapısına sahiptir (Karadoğan, Özgen, 2009: 62).

3.3. Siirt Kentinin Mahallelerinin Demografik Göstergeleri

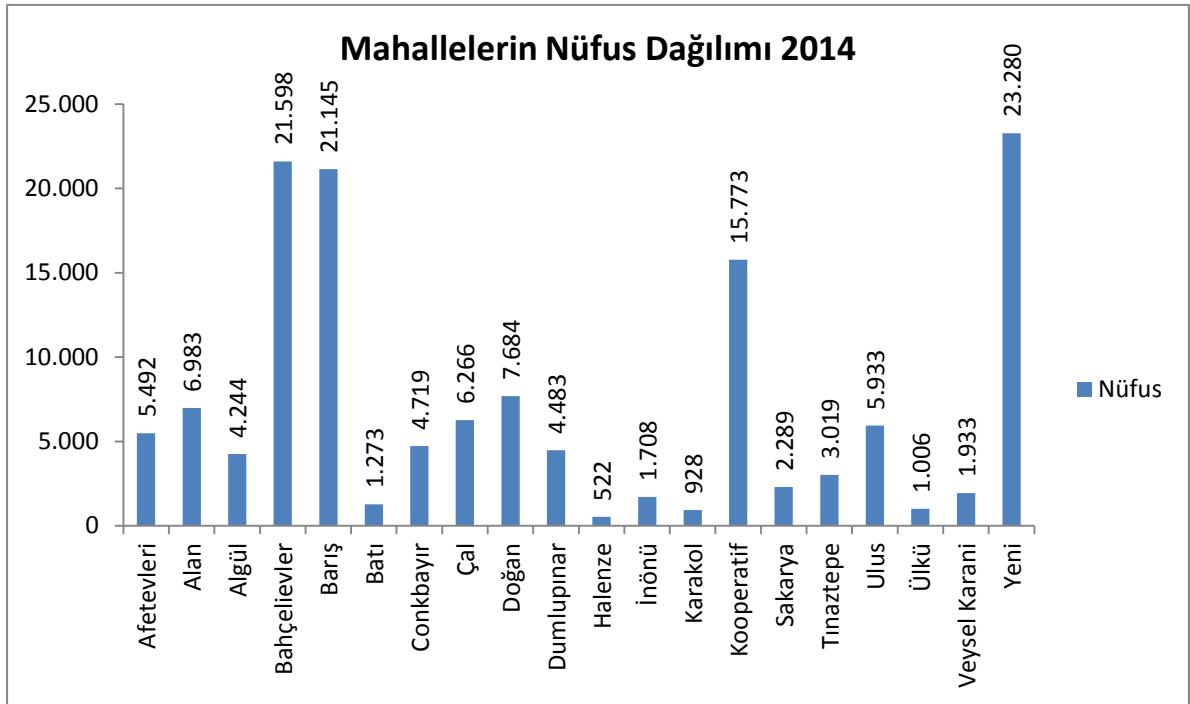
Siirt kenti ve ilçelerinin kadın ve erkek dağılımına göre nüfus sayısına baktığımızda Tablo 1'deki veriler karşımıza çıkmaktadır. Bu veriler ışığında erkek nüfusunun kadın nüfusuna oranla daha fazla olduğu görülmekte olup, ilçeler bazında en fazla nüfusa sahip olan ilçe Kurtalan olduğu görülmektedir. Bunu sırayla Pervari, Baykan, Şirvan, Eruh ve Tillo takip etmektedir.

Tablo 2: Siirt Kentinin İl ve İlçeleri Bazında Kadın ve Erkek Nüfus Dağılımı

(TUİK, Demografik Veriler, 2014)

2014 yılında TUİK tarafından yapılan araştırmada ve aşağıda Tablo 2’de de görüleceği üzere Siirt İl merkezinin Nüfusu 152.539 olarak tespit edilmiştir. Mahalle bazında yapılan araştırmada ilin en fazla nüfusa sahip olan mahallesi Yeni Mahalle olarak tespit edilmiştir. Bunu sırayla Bahçelievler, Barış, Kooperatif, Doğan, Alan, Çal, Ulus, Afetevleri, Conkbayır, Dumlupınar gibi mahalleler takip etmektedir.

Mahallelerin gelir gurubuna göre dağılımına baktığımızda ise genel olarak kategorize edecek olursak Alt Gelir Grubu; Afetevler, Alan, Algül, Barış, Conkbayır, Çal, Batı, Karakol, Orta Gelir Gurubu; Doğan, Dumlupınar, Halenze, İnönü, Sakarya, Tınaztepe, Ulus, Ülkü, Yenimahalle, Üst Gelir Gurubu; Bahçelievler, Kooperatif mahallelerini sayabiliriz (TUİK, Demografik Veriler, 2014).

Tablo 3: Siirt Kentinin Mahallelerinin Nüfus Dağılımı

(TUIK, Demografik Veriler, 2014)

Bir kentin sosyal hayatının belirleyici unsuru mahallelerdir. Bir mahalle kent ile ilgili sosyal hayatın ipuçlarını veren göstergelere sahiptir (Alver, 2010: 119). Kentsel gelişimlerin yavaş olduğu ve göç olgusunun yaşanmadığı dönemlerde Siirt Kenti 7 mahalleye sahipken yaşanan yoğun göçle beraber bu sayı 20'ye çıkmıştır. 1990'lı yıllarda göç dalgası Afetevler, Barış, Çal, Batı gibi mahallelerin kurulmasına sebebiyet vermiştir.

3.4. Siirt Kentinde Gelir Durumu ve Konut İlişkisi

Alt Gelir Gurubu; bu grup kapsamına giren konutlar genel olarak tek katlı bahçeli ve müstakil evlerdir. Bu gruptaki konutlar göç sonrasında yaşanan yoğun dalgalanma ile birlikte boş arazilerin işgal edilesi ile oluşturulmuştur. Genel olarak çok odalı ve geniş yapılardır. Bu durumun sebebi ise çocuk sayısının fazla olması ve geniş aile hayatının yaşanmasıdır. Bu gruptakiler şehir merkezine uzak bir yerleşim alanında ikamet emektedirler. Bu gruptakilerin gelir durumu düşük temel geçim kaynakları tarım, hayvancılık olup yapmış oldukları işler genel olarak çiftçilik, inşaat

işçiliği, boyacılık, seyyar satıcılık, pazarcılık gibi işlerdir (Araştırma verileri, Tablo 9-10-11).

Orta Gelir Gurubu; bu grup kapsamına giren konutlar tarihi yapılar ve cas evlerden (alçı taşının fırınlanarak yakılması sonucu elde edilen maddeden yapılan evler) oluşmakta olup genel itibari ile eski yapılardır. Şehir merkezine yakın ve eski şehir merkezini içindedirler. Bu konutlar iki katlı üç katlı şeklinde yapılmış olup orta büyüklükte, üç oda bir salondan ve diğer teferruatlardan oluşmaktadırlar. Bu gruptakilerin gelir durumu orta olup temel geçim kaynakları tarım ve ev kirası, devletten almış oldukları memuriyet ya da işçi maaşındır (Araştırma verileri, Tablo 9-10-11).

Üst Gelir Gurubu; bu grup kapsamında olanlar genel olarak apartmanlarda ve sitelerde yaşamaktadırlar. Apartman ve siteler genel olarak 6-7-8 kattan oluşmakta, sitelerin güvenlik, park alanı ve yeşil alanları mevcuttur. Bu gruptakiler şehir merkezinde oturmakla birlikte bazı siteler şehir merkezi dışındadır. Oturulan daireler tercihe göre farklı büyüklükte olmaktadır. Genel olarak bu guruba girenler Müteahhitler, Tüccarlar, Doktorlar, Mühendis ve Mimarlar ve Siirt eşrafının önde gelenleridir (Araştırma verileri, Tablo 9-10-11).

3.5. Siirt Kentinin Sosyo-Kültürel Yapısı

Siirt kenti üç farklı dili içerisinde barındıran farklı kültürlere beşiklik eden bir “Üç Dilli Kardeş Şehir” olarak tanınmaktadır. Şehirde Türk, Kürt ve Arap olmak üzere üç farklı ırktan insan yaşamaktadır (Siirt Valiliği İl Yıllığı, 1998). Bunlar arasında kız alıp vermeden kaynaklı bir akrabalık bağı oluşmuş olup kültürel bir birliktelik yaşanmaktadır.

Siirt kenti farklı ırklara mensup insanların barınmasından dolayı farklı kültürler yaşanmak olsa da birbirinden etkilenilen yeni bir kent kültürü de yaşanmaktadır. Kentte üç farklı dil konuşulmakta olup bunlar Türkçe, Kürtçe ve Arapça'dır (Siirt Valiliği İl Yıllığı, 1998). Kent nüfusu açısından en yüksek oranı Kürtler oluşturmakta ve daha sonrada bunu Araplar takip etmektedir. Kent nüfusunun büyük bir bölümünü 1990'lı yıllardan önce Araplar oluşturuyorken,

1990'lı yıllardan sonra yaşanan yoğun göç dalgası ile birlikte Kent nüfusu sayısal olarak Kürtlerin yoğun olduğu bir yapıya kavuşmuştur (TÜİK, 1990-2014).

Genel olarak okumuş ve kente resmi kurumların başında olan, ticaret ile uğraşanlar Arap kökenli vatandaşlardır. Kürt kökenli vatandaşlar ise 1990'lı yıllardan bu yana kent kültürü ile tanıştıklarından dolayı yeni yeni eğitim ve öğretim düzeyinde önemli meslekler edinmiş ve kurumlarda istihdam edilmişlerdir. Kentin günlük yaşamda genel olarak Kürtçe, Arapça yoğun olarak konuşulmaktadır. Resmi dil olan Türkçeyi vatandaş daha çok devlet kurumuna gittiğinde kullanmaktadır. Dini açıdan muhafazakâr bir yapı sergileyen Siirt kenti hem Şafii hem de Hanefi mezhebine mensup insanlardan oluşmaktadır (Siirt Valiliği İl Yıllığı, 1998). Üç farklı kültürün birleşmesinden dolayı zengin bir kültüre sahip olan kent bu kültürel doku sayesinde insanların birbiriyle kaynaşması açısından da hem önem arz etmekte hem de diğer kentlere örnek olacak bir konumda olmaktadır.

3.6. Siirt Kentinin Şehir Dokusu

Siirt kenti tarih boyunca farklı medeniyetlere beşiklik etmiş ve farklı kültürlerden etkilenmiştir. Kentin tarihi incelendiğinde eski dönemlerinden kalma İslam dininin etkisiyle oluşturulan tarihi yapılar ve kalıntılara rastlamak mümkündür. İslamiyet'ten önce ve sonra farklı dini inanışların etkisinde kalan Siirt kentinde Katolik, Süryani, Ermeni, Gregoryan, Keldani, Yakubi ve Yezidi ırklara mensup insanlar barınmaktaydılar. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde ise dini ilimler önem görmüş ve din felsefesi üzerine eğitimler verilmiştir. Bu eğitimler çerçevesinde XIX. yy sonlarına doğru günümüzde de etkisi devam eden ve aktif olan medreseler kurulmuştur. Kent Evliya Çelebinin Seyahatnamesinde Zengin kültür ve farklı etnik grupları barındıran, dört mezhebe ait müftülerin bulunduğu bir kent görünümünde olduğu yazılmıştır ((Karadoğan, Özgen, 2009: 67).

Cumhuriyetin kurulması ile birlikte 1923'te il statüsüne kavuşan kent yapılan ilk sayım olan 1927 nüfus sayımında 14.566 kişilik nüfusa sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu dönemde savaştan yeni çıkan devlet ekonomik yoksunluk içerisinde olmakla birlikte bu durum kentlerin gelişmesine olumsuz etki yapmıştır. Siirt, 1923'te il statüsüne kavuşmasına rağmen kent kültürü ile geç tanışmıştır. Bu

dönemde Şehrin merkezi konumunda olan Sakarya, Dumlupınar ve Ulus mahalleleri dar sokaklara sahip olup bu mahallelerde düzensiz bir imar yapısı bulunmaktaydı. 1950’li yıllardan sonra Ülkü, Batı, Tınaztepe gibi mahalleler gelişim göstermeye başlamıştır. Yine aynı dönemde sokaklar çok dar yapılmış, yerel yönetimler imar planını oluşturamamakta, altyapı bulunmamakta ve mahallelerde cadde özelliği gösteren bir yer bulunmamaktadır. Köy ve kent yaşamı birbiri içerisine girmekte ve geçim tarım ve hayvancılıktan sağlanmaktadır. Yerleşim mekânları Siirt iline has olan “Cas” denilen bir malzemedен yapılmaktadır. 1940’lı yıllarda yapılan yer altı araştırmaları çerçevesinde Siirt’in Raman dağında petrol bulunması ve bunu takiben 4 yıl sonra Kurtalan ilçesine demiryolunun ulaşması ekonomik durgunluk ve toplumsal yapı üzerinde olumlu kıpırdamalara vesile olmuştur (Karadoğan, Özgen, 2009: 68).

1950’li yıllar ve bunu takip eden yıllarda karayolu ve demir yolu ulaşım ağının gelişmesi tüm illerde olduğu gibi Siirt kentinde de önemli gelişmeleri tetiklemiştir. 1950’li yıllar ve 1970’li yıllarda kentsel çekim gücünün etkisi ile kentin nüfusu %100’e yakın bir artış yaşamıştır. Bu dönemde kent bulvar ve caddeler ile tanışmış olup, eğitim öğretim noktasında Siirt Lisesi açılmış, su ihtiyacı ile ilgili çalışmalar yapılmıştır (Karadoğan, Özgen, 2009: 67).

1960’lı yıllarda şehir merkezi genişlemeler göstermiş, eski yapılarla ve mahallelere göre daha planlı bir yapılaşmaya gidilmiştir. Alan, Conkbayır, Doğan ve Tınaztepe mahalleleri bu dönemde gelişimlerini tamamlamışlardır. Bu dönemde tarım arazisi olup da imara açılan Bahçelievler, Yenimahalle ve Evren mahallesi görülmektedir (Karadoğan, Özgen, 2009: 68). Günümüzde kentin işlek ve yoğun nüfuslu caddesi olan Güres Caddesi de bu dönemde imara açılmıştır.

1970’li yıllarda ve sonrasında hızlı ve önceki dönemler temel alındığında daha düzenli ve planlı bir kentleşme görülmüştür. Bu dönemde nüfus 29.544 iken 1990’lı yıllarda ise 68.320 kişi olarak tespit edilmiştir. Kent nüfusunun kısa bir süre içerisinde hızlı bir artış göstermesinin sebebi Türkiye’deki ekonomik politikalarlardır. Bu dönemde devlet hastanesi, Şehir Stadı ve Dicle Üniversitesi bünyesinde Eğitim Enstitüsü açılmıştır (Karadoğan, Özgen, 2009: 68).

1990'lı yıllardan sonra güvenlik gerekçeleri nedeni ile köylerin boşaltılmasından sonra kent sürekli göç almıştır. Siirt ili merkez nüfusu 1990'lı yıllarda yoğun olmak üzere zorunlu ve diğer göç hareketleri nedeni ile artarak ülkemizin nüfus bakımından orta büyüklükteki kentlerinden biri haline gelmiştir. Bu durum Tablo 4'te net bir şekilde görülmektedir.

Tablo 4: Yıllara Göre Siirt İli ve Köyleri Nüfus Dağılımı

Siirt ili yıllara göre şehir ve köy nüfusları						
Yıl	Şehir			Köy		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
1980	42.291	23.752	18.539	19.664	9.801	9.863
1985	53.884	29.462	24.422	21.796	10.628	11.168
1990	68.320	35.996	32.324	13.755	6.889	6.866
2000	98.281	51.569	46.712	9.032	4.542	4.490
2007	117.599	60.900	56.699	10.282	5.156	5.126
2008	122.463	64.407	58.056	10.326	5.095	5.231
2009	129.108	68.881	60.227	10.080	4.984	5.096
2010	127.174	65.441	61.733	9.952	4.898	5.054
2011	134.871	71.759	63.112	10.076	4.993	5.083
2012	135.350	70.839	64.511	10.434	5.346	5.088
2013	136.203	70.132	66.071	11.120	5.871	5.249
2014	140.278	72.275	68.003	12.261	6.565	5.696

(TUİK, Demografik Veriler, 2014)

1985 yıllarında Siirt kentinin merkez nüfusu 53.884 kişi iken köy nüfusu 21.796 kişidir. 1990 yılında ise yapılan nüfus sayımına göre Siirt kentinin merkez nüfusu 14.436 kişilik bir artış ile 68.320 kişi olmuş, buna karşın köy nüfusu 8.041 kişilik bir azalma ile 13.755 kişiye düşmüştür. Dolayısı ile 1990 yılında Siirt merkez nüfusu büyük bir göç dalgası ile bir artış yaşamıştır. Bu nüfus artışının 8.041 kişilik kısmı Siirt ili merkezine bağlı köylerden yapılan göçler olurken geriye kalan kısım ise çevre illerden ve ilçelerden olmuştur. Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere il merkezi nüfusu sürekli artmakta olup, köy nüfusu ise 1985 yılı rakamlarına hiç ulaşamamıştır. Yıllara göre köy nüfusunda büyük bir azalma yaşanmakla birlikte bazı yıllarda küçük artışlar görülmüş bu durumda köye dönüş programı çerçevesinde

yapılan politikalardan kaynaklanmıştır. Fakat köy nüfusu genel olarak sürekli bir azalış eğilimi içerisindedir.

Tablo 5: Yıllara Göre Siirt İlinin Nüfus Dağılımı

Siirt ili merkezi yıllara göre nüfus değişimi								
Nüfus Sayım Yılı	1980	1990	1997 (Nüfus Tespiti)	2000	2008	2010	2012	2014
Nüfus Miktarı	42.291	68.320	104.475	98.281	122.463	127.174	135.350	140.278

(TUİK, Demografik Veriler, 2014)

Yaşanan bu göçler şehirleşme noktasında ve kentsel adaptasyon bağlamında çeşitli sorunları beraberinde getirmiştir. 1997 yılında yapılan nüfus sayımına göre kent nüfusu 104.475 kişi olarak tespit edilmiştir. 2000’li yıllarda yapılan nüfus sayımında ise kent nüfusu 98.281 kişi olarak tespit edilmiştir. Yaşanan bu dalgalanma ve nüfus kaybını sebebi kırdan kente göç eden vatandaşların kentte barınma sorunu, ekonomik sıkıntılar ve istihdam edilme sorunları yüzünden kent dışına büyük şehirlere göç etmeleridir. Bu dönemde genel olarak İstanbul, Mersin, Adana, İzmir ve Hatay gibi şehirlere göç verilmiştir (Karadoğan, Özgen, 2009: 71).

2000’li yıllarda güvenlik sorunlarının çözülmesine yönelik yaşanan olumlu hava ve istikrar ile birlikte şehirlerden kırsal kesime çok az bir tersine göç olgusu yaşanmıştır. Bu durumunu temel sebebi kent kültürüne alışamaması, ekonomik olarak sıkıntı yaşanması ve işsizlik gibi nedenlerdir. Yaşanan göç dalgaları ile birlik şehir nüfusu artmış ekonomik sorunlar baş göstermiş, kentsel alt yapı sorunları, konut yetersizliği, işsizlik gibi durumların da ortaya çıkması ile birlikte kentte yoksul ve ekonomik olarak dez avantajlı bir grup oluşmuştur (Karadoğan, Özgen, 2009: 71).

Siirt kentinde istihdam olanaklarının artırılması, işsizliğin azaltılması ve kentin kalkınması adına 1982-96 yılları arasında verilen teşvik kredilerinin kentin gelişi ile ilgili olumlu bir etkisi olmamıştır. 1982 yılında kentte faaliyet gösteren sanayi tesisi sayısı 3’iken 1996 yılında bu sayı 1’e düşmüştür. Bu durum kentin kalifiye eleman ve sanayi tesisinin yetersiz olmasına neden olmuş ve işsizlik ciddi bir problem halini almıştır. Açılan tesisler yeterli rağbeti görememişler, Pazar payının

olmamasından ötürü kapanmışlardır. Kızılay Yem, Süt, Tarlak Yem Fabrikası, Geliş Tekstil, Fıstık İşletme Tesisi, Kayhan Un Tesisi gibi tesisler Pazar payının olmamasından ötürü kapanmışlardır (Karadoğan, Özgen, 2009: 71). Son dönemler şehirde inşaat sektörünün hızla gelişmesi, Andera ve Grosmall alışveriş merkezlerinin açılması, özel hastanelerin kurulması, yeni cafe ve mağazaların açılması işsizlik oranını azaltmış olmakla birlikte istendiği düzeye indirememiştir. Siirt son yıllarda hızlı bir gelişim göstermekle birlikte düzensiz bir kentleşme sorunu ile de yüz yüzedir.

3.7. Araştırmanın Konusu

Göç insanlık tarihi boyunca ola gelen bir olgudur. Göçün oluşum nedenleri farklılık göstermekle birlikte tek değişmeyen kural yer değiştirme hareketidir. Bu yer değiştirme hareketini Türkiye’de genel olarak ekonomik gelişmeler, sanayi ve teknolojiye ilerlemeler, iş gücü piyasası ve sermayenin konumu, illerin gelişmişlik düzeyi gibi etkenler etkilemektedir.

Göç hareketini etkileyen genel sebeplerin yanında Türkiye özelinde 1990’lı yıllarda ortaya çıkan, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerini etkileyen güvenlik sorunlarından dolayı bireysel ve kitlesel olmak üzere yoğun bir şekilde bir yer değiştirme hareketi yaşanmıştır. Zorunlu olarak yapılan bu yer değiştirme hareketi Doğu ve Güneydoğu illerinde plansız bir kentleşme problemini ortaya çıkarmakla birlikte, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel sorunları da beraberinde getirmiştir.

1990’lı yıllarda söz konusu zorunlu yer değiştirme hareketiyle yoğun bir şekilde göç alan kentlerden birisi de Siirt’tir. İlin almış olduğu göç dalgası dengesiz bir kentleşme, gecekondu mahallelerinin oluşması, işsizlik sorunu, çevresel sorunlar, kentsel uyum ile ilgili sorunları ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmada güvenlik sorunları nedeniyle 1990’lı yıllardan günümüze kadar Siirt kentine göç etmiş insanların kentsel uyum süreci, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamları incelenecek, kentin alınan göçlerden ne denli etkilendiği araştırılacaktır.

3.8. Araştırmanın Amacı

Siirt kentine 1990'lı yıllardan 2000'li yıllara kadar yoğun bir şekilde çevre köylerden kent merkezine doğru yaşanan göçler çeşitli sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu sorunların eğitimde, sağlıkta, barınmada, iş gücünde ve kent yaşamında önemli etkileri olmuştur.

Zorunlu olarak göç eden insanlar genel olarak ekonomik sorunlar yaşamış olduklarından kayıt dışı iş alanları bu dönemde artmış olmakla birlikte işsizlik oranında da artış görülmüştür. Siirt kentindeki iş olanaklarının kısıtlı olmasından dolayı göç eden insanlar genel olarak inşaat işçiliği, hamallık, seyyar satıcılık, işportacılık, pazarcılık gibi “marjinal produktivitesi olmayan işlerde” çalışmak zorunda kalmışlardır. Ayrıca göç eden insanlar genel olarak tek katlı, bahçeli gecekondular tarzı evlerde yaşamakta olup kırsal alandaki yaşam tarzlarını kentte de sürdürmeye çalışmaktadırlar. Bu sebepten dolayı kentle ilgili uyum sorunları da yaşanmaktadır. Göç eden insanların yaşamış olduğu uyum sorunu kentte yaşanmış olan ekonomik yoksunluk, akraba ilişkileri ve yardımlaşma gibi değerlerdeki zayıflık ile birleşince ortaya çıkan bu durum insanların suça sürüklenmesini kolaylaştırıcı bir etki yapmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, 1990'lı yıllarda Siirt kentine zorunlu olarak göç eden insanların kentlileşme çabalarını; sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durumları, eğitim ve sağlık olanaklarına ulaşma birliklerini, kentsel uyum sorunları ile birlikte ele alıp, bu sorunların tespitini sağlamaktır.

3.9. Araştırmanın Önemi

Türkiye’de gerçekleşen göç olgusu karmaşık bir süreç izlemekle birlikte dönemden döneme de farklılıklar göstermektedir. Genel olarak doğudan-batıya, kırdan-kente, gelişmemiş yerlerden-gelişmiş yerlere doğru, ekonomik nedenlere bağlı sebeplerden kaynaklanan bir seyir izleyen göç hareketi, 1990'lı yıllar da özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde ortaya çıkmış olan güvenlik sorunları nedeniyle önem kazanmıştır.

1990'lı yıllarda Doğudan Batıya doğru önemli miktarda bir göç hareketi olmasına rağmen Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan illere de aynı şekilde kitlesel bir yer değiştirme hareketi olmuştur. Bölgede yoğun olarak göç alan illerden biride Siirt kentidir. 1990'lı yıllardan 2000'li yıllara kadar dönemsel olarak devam eden göç hareketi günümüzde de etkilerini sürdürmektedir. Bu göç hareketleri ile beraber Siirt kentinin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yapısı, nüfusu, kentin yerleşim alanı önemli değişikliklere uğramış, göç eden insanların yerleşmiş oldukları gecekondü bölgelerinde eğitim, sağlık, işsizlik, altyapı, temizlik, kentsel uyum sorunları gibi nedenler kenti birçok açıdan etkilemiştir. Uyum sorunu yaşayan göçmenler kent kültürü ve kırsal kültürü arasında kalarak yeni bir kent kültürü oluşturmaya çalışmışlardır.

Bu tez çalışması; 1990'lı yıllarda yoğun bir şekilde Siirt kentine yapılan göçlerin ne gibi etkiler ortaya çıkardığını, kentin ekonomik, kültürel ve fiziksel olarak ne tür değişimlere maruz kaldığını saptamak, göç eden insanların kentsel uyum sorunlarını ve buna bağlı olarak yaşam standartlarını araştırmak, ortaya çıkan sorunlara çeşitli çözüm önerileri sunmak açısından yapılacak olan çalışmalara olumlu katkılar sağlayacağını da düşünüyöruz.

3.10. Araştırmanın Temel Varsayımı

Araştırma temel varsayımı ve varsayıma dayalı alt varsayımlar aşığıdaki şekildedir.

Temel varsayım;

Kırsal alanda yaşamlarını sürdüren aileler, zorunlu göç kapsamında tutunabilecekleri en yakın kentsel alana göç ettirilmişlerdir. Belirli bir planlamaya ve programa bağlı olmadan gerçekleşen göç, başta barınma, ulaşım gibi alt yapı sorunlarını kentte taşımıştır. Göçe maruz kalan aileler kent yaşamına tutunabilmek, uyum sağlamak ve gündelik yaşamlarını sürdürmek için çaba sarf etmişlerdir. Siirt ilinde terör ve şiddete bağlı olarak 90'lı yıllarda daha yaygın bir şekilde zorunlu göç olayı gerçekleşmiştir. Devletin güvenlik gerekçesi ile köyleri göçe tabi tutması,

pkk'nın ise uygulamış olduğu eylemler sonucunda yöre halkı gönüllü veya gönülsüz bir şekilde göçe tabi olmuştur.

Alt varsayımlar;

Siirt ili merkez nüfusu 1990'lı yıllarda yoğun olmak üzere zorunlu ve diğerk göç hareketleri nedeni ile artarak ülkemizin nüfus bakımından orta büyüklükteki kentlerinden biri haline gelmiştir.

Kentte göçe bağılı barınma, ulaşım başta olmak üzere alt yapı sorunları yaşanmaktadır.

Zorunlu göç ile gelen bireylerin tüketim kalıpları kentsel yaşama uygun olarak değişim sürecine girdiğı gözlenmektedir.

Göç ile gelen bireylerin kentsel konut edinebildikleri, konutların bahçelerinde de ihtiyaçları çerçevesinde tarımsal ürünler yetiştirdikleri gözlenmektedir.

Göç ile gelen bireyler kentte uyum sağlama çabası içerisine girmişlerdir.

Göç eden bireyler kentsel iş ve istihdam talep etmektedirler.

Göç eden bireylerin süreç içinde kent yaşamına kısmen uyum sağladıkları gözlenmektedir.

Modernleşme ve küreselleşmenin etkisiyle kırsal alanların cazibesini yitirmesi nedeni ile merkez ilçe kendi kırsalından göç almıştır.

Siirt iline, kırsaldan merkeze ve ilçelere bağılı köylerden, komşu illerin Siirt il merkezine yakın olan köylerinden ve ilçelerinden göç gerçekleşmiştir.

Zorunlu göç ile gelen bireyler kentin sunduğı imkânların farkına vardıkları için tekrar kırsala dönmek istememektedirler.

Zorunlu göç ile gelen bireylerin sosyal yardımlardan ve sağlık güvencesinden yararlandığı gözlenmektedir.

3.11. Araştırmanın Evreni, Örneklemi ve Yöntemi

Siirt kentine çevre köylerden göç eden insanların kentsel uyum süreçlerini araştırmayı amaç edinen bu çalışma kapsamında evren ve örneklem şu şekilde belirlenmiştir.

Siirt kenti 21 mahalleden oluşmakta olup, her mahalle kentin belli yerlerine dağılmıştır. Göç eden insanlar kentin bazı mahallelerinde yoğun bir şekilde yaşamış olmalarıyla birlikte, kentin tüm mahallelerinde göç eden insanlara rastlamak mümkündür. Bu sebepten evrenimiz Siirt kenti olmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise tesadüfî şekilde seçilmiş Siirt kentinde bulunan mahallelerde yaşayan kişilerdir. Örneklem göç yolu ile kurulan mahalleler, kent ve kır kültürünün birlikte yaşandığı mahalleler ve yoğun göç alan mahallelerden yoğun bir şekilde seçilmiştir. Bu şekilde yaklaşık olarak 14 mahalle bulunmaktadır. Bunların başında Barış, Afetevler, Doğan, Kooperatif, Yeni mahalle gelmektedir. Bu mahallelerde 4 guruba ayrılmış olup yapılan gruplamada mahallelerin göç alma yoğunlukları, birbirine yakınlığı, mahallelerde ikamet eden vatandaşların sosyo-ekonomik durum benzerlikleri gibi kriterlere dikkat edilmiştir. Bu kriterler kapsamında oluşturulan gruplama şu şekildedir. Birinci grupta Barış, Doğan, Çal mahalleleri, ikinci grupta Ülkü, Dumlupınar, Alan, Sakarya, Ulus, Algül mahalleleri, üçüncü grupta Bahçelievler, Yeni, Conkbayır mahalleleri, dördüncü grupta ise Afet evler, Kooperatif mahalleleri bulunmaktadır. Genel olarak 4 guruba ayrılan bu mahallerde araştırma yoğunlaşmıştır. Bu mahalleleri seçmemizdeki temel kriter göç ile kurulmuş olmaları veya yoğun bir göç dalgasına maruz kalmalarıdır.

Araştırmanın kuramsal çerçevesinin oluşturulması için literatür taraması yapılmış olup uygulama anket verileri ile desteklenmiştir. Araştırma anketi 2014 yılı Kasım ayında pilot çalışma ile test edilmiş anketlerin uygulanması ile gerçekleştirilmiştir. Anket uygulamasının yanında odak grup görüşmelerinden de faydalanılmıştır.

Araştırma kapsamında uygulanacak olan anketler tüm evrene uygulanacağı gibi zaman ve maliyet sınırlılığından dolayı bir örneklem grubuna da uygulanabilmektedir. Bu sebepten dolayı araştırmalarda genel olarak en az % 0,3'lük

bir örneklem grubu seçilmeye çalışılmıştır. Bu araştırmada %0,5'lık bir örneklem grubu seçilmiştir.

Araştırma anketi örneklem alanı içerisinde tesadüfi örnekle seçilen 15 yaş ve üzeri, anketi cevaplamayı kabul eden, kişilere uygulanmıştır. Bu kapsamda Siirt kentinin 15 yaş ve üzeri 98.210 kişilik merkez nüfusu (TUİK, 2014) göz önünde bulundurulduğunda seçtiğimiz örneklem grubunun 14 mahalleden seçilmesi ve 502 kişiye uygulanması anketin güvenilirlik ve geçerliliğini arttırmaktadır. 502 kişi ile yapılan anket çalışması SPSS programı ile çözümlenmiş, elde edilen sonuçlar diğer veriler ile birleştirilip bu çalışma sonuçlandırılmıştır.

4. BÖLÜM: ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

4.1. Demografik Özellikler İle İlgili Bulgular

Tablo 6: Mahalle Dağılımı

	Mahalle	
	Frekans	%
1. Grup Mahalleleri	150	29,9
2. Grup Mahalleleri	141	28,1
3. Grup Mahalleleri	105	20,9
4. Grup Mahalleleri	106	21,1
Toplam	502	100

Çalışmada mahallelerde 4 guruba ayrılmış olup yapılan gruplamada mahallelerin göç alma yoğunlukları, birbirine yakınlığı, mahallelerde ikamet eden vatandaşların sosyo-ekonomik durum benzerlikleri gibi kriterlere dikkat edilmiştir. Bu çerçevede ile 1. Grup mahalleleri göç sonucu kurulan mahalleler olarak seçilmiş, 2. Grup mahalleri 1. Grup mahallelerinden daha az bir göç dalgasına maruz kalarak kurulan mahalleler, 3 ve 4. Grup mahalleleri var olan mahalleler olup bu mahalleler göç yolu ile nüfuslarını arttırmış olan mahallelerdir. Bu kriterler kapsamında oluşturulan gruplama şu şekildedir. Birinci grupta Barış, Doğan, Çal mahalleleri, ikinci grupta Ülkü, Dumlupınar, Alan, Sakarya, Ulus, Algül mahalleleri, üçüncü grupta Bahçelievler, Yeni, Conkbayır mahalleleri, dördüncü grupta ise Afet evler, Kooperatif mahalleleri bulunmaktadır.

Bu kapsamda çalışmaya %29,9'u 1. Grup mahalleleri, %28,1'i 2. Grup mahalleleri, %20,9'u 3. Grup mahalleleri, %21,1'i ise 4. Grup mahallelerinden katılım sağlanmıştır. Çalışmanın daha sağlıklı sonuçlanması için gruplandırma yapılmış olup bu gruplandırma genel olarak yoğun göç alandan daha az göç alana doğru bir kriter izlenmek sureti ile yapılmıştır. Dolayısı ile 1. Grup mahalleleri yoğun göç alan yerler olmakta sırasıyla 2.,3., ve 4. Grup mahalleleri daha az yoğunluklu göç alan yerler olmaktadır.

Tablo 7: Cinsiyet Dağılımı

	Cinsiyet	
	Frekans	%
Erkek	312	62,2
Kadın	190	37,8
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %37,8'i kadın ve %62,2'si erkektir. Toplamda 502 kişi araştırma kapsamında yapılan ankete katılmıştır. Kadın erkek dengesi sağlanmaya çalışılmıştır. Fakat kadınlar genel olarak çalışmaya katılma hususunda çekimser davrandıklarından ötürü sayısal olarak erkek sayısı daha fazla olmuştur. Kadınların çekimser davranmalarının nedenleri arasında erkek egemenliğinin yani ataerkil toplum yapısının olması yatmakta olup bu durumda geleneksel toplum yapısının etkilerinin devam ettiğinin bir ifadesi olarak gösterilebilir.

Tablo 8: Yaş Dağılımı

	Yaş	
	Frekans	%
15-24 Yaş	168	33,5
25-34 Yaş	140	27,9
35-44 Yaş	92	18,3
45-65 Yaş	80	15,9
66 ve üzeri Yaş	22	4,4
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %33,5'i "20-24 yaş" aralığında; %27,9'u "25-34 yaş" aralığında; %18,3'ü "35,44 yaş" aralığında; %15,9'u "45-65 yaş" aralığında; %4,4'ü ise "66 ve üzeri yaş"tır.

Tablo 9: Hanede Yaşayan Kişi Sayısı Dağılımı

	Kaç kişiyle beraber yaşıyor	
	Frekans	%
5 ve Üzeri kişi	353	70,3
4 kişi	75	14,9
3 kişi	39	7,8
2 kişi	20	4
1 kişi	15	3
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %70,3'ü “5 ve üzeri kişi” ile birlikte yaşamaktadır. Genel olarak 5 ve üzeri kişi ile birlikte yaşamak köyden kente göç eden vatandaşların çok sayıda çocuk sahibi olma eğiliminde oldukları ve geleneksel yaşamın bir özelliği olan geniş aile olarak hanede yaşamış oldukları görülmektedir. Bu durum ise kent kültürünün bir getirisi olan çekirdek aile tipinin çok az görüldüğü ve insanların kent kültürüne hala ayak uyduramadığının bir ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 10: Medeni Durum Dağılımı

	Medeni durum	
	Frekans	%
Evli	284	56,6
Bekar	196	39
Dul	12	2,4
Boşanmış	7	1,4
Eşinden Ayrı Yaşıyor	3	0,6
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %56,6'sı evli; %39'u bekârdır. Ayrıca %2,4'ünün eşi vefat etmiş, %1,4'ü eşinden boşanmış ve %0,6'lık kısım ise eşi şehir dışında çalıştığından dolayı eşinden ayrı yaşamaktadır. Köyden kente göç eden vatandaşlar arasında da boşanmalar görülmekte olup, kent yaşamının getirmiş olduğu bazı değişiklikler ve olanaklar boşanma oranının artmasına da neden olmaktadır. Köy yaşamında yanı geleneksel yaşamda boşanmaların yaşanmaması ya da çok az bir şekilde yaşanması bu varsayımı doğrular nitelikte olmaktadır.

Tablo 11: Evlenilen Kişiyeye Karar Verme Dağılımı

	Evlendiği Kişiyeye kim karar verdi?	
	Frekans	%
Kendim Anlaşarak Karar Veririm	112	22,3
Aile Meclisi Karar Verdi	98	19,52
Babam Karar Verdi	64	12,74
Ailemizin Başka Bir Büyüğü Karar Verdi	15	2,98
Annem Karar Verdi	12	2,39
Aşiret Reisi, Ağa, Şeyh Karar Verdi	5	0,99
Bekar olduğu için cevap vermeyen sayısı	196	39,04
Toplam	502	100

Çalışma kapsamında 196 kişi bu soruya cevap vermemiştir. Cevap vermeyenler bekâr oldukları için bu soruyu boş bırakmışlardır. Çalışmaya katılanların %19,52'si aile meclisi kararı ile evlendiği, %12,74'inin evlendiği kişiyeye babası karar vermiş ve %22,3'ü ise kendisi anlaşarak evlenmiştir. Bu durum görücü usulü ile evlenmenin azımsanacak sayıda olmadığını göstermekte olup, kendi görüş beğenerek yani flört şeklinde yaşanan evlenmelerinde yoğun bir şekilde yaşandığının göstergesidir. Geleneksel yaşam şeklinde görülen aile büyüklerinin, şeyh ve aile meclisinin önerisi ile evlenme tipinin görülmüş olduğu durumlarda yaşanmıştır.

Tablo 12: Çocuk Sayısının Dağılımı

	Kaç çocuğunuz vardır?	
	Frekans	%
Bekâr	196	39,0
5 Çocuk ve Üstü	129	25,7
2 Çocuk	49	9,8
4 Çocuk	35	7,0
1 Çocuk	32	6,4
3 Çocuk	31	6,2
Çocuğum yok	30	6,0
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %39'u bekar, %25,7'si 5 çocuk ve üzeri, %9,8'i 2 çocuk, %7'si 4 çocuk, %6,4'ü 1 çocuk, %6,2'si 3 çocuk ve %6'sının ise çocuğunun

olmadığı tespit edilmiştir. Bu verilere göre genel olarak araştırmaya katılanların çok çocuklu olma eğiliminde oldukları görülmüştür. Dolayısı ile kırsal yaşamın getirmiş olduğu çok çocuklu olma durumu bu tabloda da görüldüğü üzere tespit edilmiştir.

Tablo 13: Eğitim Durumu Dağılımı

	Eğitim durumu	
	Frekans	%
Lise	138	27,5
Ortaokul	94	18,7
Okuma-Yazma Bilmiyor	92	18,3
Lisans ve Lisansüstü	85	16,9
İlkokul	52	10,4
Okur-Yazar	41	8,2
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %27,5'i lise mezunu; %18,7'si ortaokul mezunu iken; %18,3'ü okuma yazma bilmemektedir. Ayrıca çalışmaya katılanların %16,9'u ise lisans ve lisansüstü mezuniyete sahiplerdir. Göç olgusu bireylerin okuma eğilimini arttırmış, kent yaşamındaki eğitim olanaklarının kır yaşamına göre çok daha fazla olması bireyleri okumaya itmiş bu durum ise olumlu bir şekilde eğitilmiş nesillerin artmasına katkı sağlamıştır.

Tablo 14: Mesleki Durum Dağılımı

	Mesleki durum	
	Frekans	%
Diğer (Tarım ve Hayvancılık)	116	23,1
Ev hanımı	102	20,3
İşçi	91	18,1
Esnaf	59	11,8
İşsiz	58	11,6
Memur	45	9,0
Serbest Meslek	16	3,2
Emekli	15	3,0
Toplam	502	100,0

Çalışmaya katılanların %23,1'i tarım ve hayvancılık, %20,3'ü ev hanımı, %18,1'i işçi, %11,8'i esnaf olup %11,6'sı işsizdir. Bu verilere bakıldığında göç sonrası vatandaşlar ekonomik olarak sorunlar yaşamış, tarım ve hayvancılıkla uğraşan ve kırsal alandaki yaşam tecrübelerini kentsel yaşama aktarma gibi bir içerisinde olduklarını görmekteyiz. Ayrıca göç eden vatandaşlar kentte iş bulma noktasında zorluklar çekmişler, geçimlerini temin etmekte zorlanmışlardır. Ekonomik ve kültürel olarak uyum sorunu yaşayan vatandaşlar geleneksel yaşam tarzlarından vazgeçmeyerek bu uyumsuzluğu bu şekilde çözmeye çalışmışlardır.

Tablo 15: Sağlık Güvencesi Dağılımı

	Sağlık güvencesi	
	Frekans	%
Yeşil Kart(GSS)	230	45,82
SSK	193	38,45
Sigortasız	26	5,18
Bağ- Kur	21	4,18
Özel Sigorta	16	3,19
Emekli Sandığı	10	1,99
Tarım Sigortası	4	0,80
Cevap vermeyenler	2	0,40
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %45,82'sinin sağlık güvencesi yeşil kart, %38,45'inin sağlık güvencesi SSK olup %5,18'i ise sigortasızdır. Bu veriler bir önceki sorunun verilerini doğrular nitelikte olup, katılımcıların neredeyse yarısına yakını işsiz ve düşük gelirli vatandaşlardan oluştuğu için devlet güvencesi altına alınarak Yeşil kart sahibi olmuşlardır. Zorunlu göç ile gelen bireyler devletin sağladığı olduğu imkânlardan, yeşil kart gibi sağlık güvencelerinden faydalanmıştır. Genel olarak bu veri kapsamında şu söylenebilir ki göç eden insanların büyük bir kısmı ekonomik olarak sorunlar yaşamıştır.

Tablo 16: Aylık Gelir Dağılımı

	Aylık gelir	
	Frekans	%
501-1000	181	36,1
1001-1500	170	33,9
0-500	102	20,3
1501-2000	28	5,6
2001-2500	9	1,8
2501-3000	9	1,8
3001-3500	3	0,6
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %36,1'inin aylık geliri 501-1000 TL arasında, %33,9'unun aylık geliri 1001-1500 TL arasında olup %20,3'ünün aylık geliri 0-500 TL arasındadır. Göç eden vatandaşların aylık gelir durumlarına baktığımızda genel olarak göç edenlerin dar gelirli aileler oldukları sonucunun çıktığını söyleyebiliriz. Ortalama 4 çocuklu bir ailenin altı kişilik nüfusu incelendiğinde haneye giren aylık ücret miktarı 1500 TL olduğu varsayıldığında kişi başına düşen gelir aylık 250 TL'ye tekabül etmektedir. Bu miktar Sosyal Yardım alanında hanenin ekonomik olarak risk altında olduğunun göstergesi olarak kabul edilmektedir. Öte yandan kişi başına düşen gelir miktarı kapsamında yoksulluk sınırı göz önünde bulunduracak olursak hem yoksulluk sınırının altında hem de açlık sınırının altında oldukları görülecektir. Elde edilen veriler ışığında bir önceki verinin de ifade ettiği gibi göç eden vatandaşlar genel olarak yoksulluk ile yüz yüze kalmışlardır.

Tablo 17: Çalışan Çocuk Sayısı Dağılımı

	Çalışan çocuk	
	Frekans	%
Çalışan Çocuk Yok	416	82,86
1	30	6
2	30	6
3	17	3,4
3' ten fazla	9	1,8
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %82,9'unun çalışan çocuğu yok iken %6'sının çalışan bir çocuğu, diğer %6'sının çalışan iki çocuğu vardır. Bu verilere baktığımızda çalışan çocuk sayısının az düzeyde olduğu görülmekle birlikte, çocuk işçiliğinin yasal olarak yasak olmasından ötürü araştırmaya katılan katılımcılar bu soruya içtenlikle cevap vermedikleri görülmektedir. Sokaklarda sokak çocukları ile yapmış olduğumuz mülakatlarda genel olarak göç eden ailelerin çocukları olduklarını söylemekte. Bu çocuklar okuldan sonra boyacılık, seyyar satıcılığı, dilencilik ve ellerinde tartı ile insanların tartılması, sokak başındaki çiğercinin yanında kalfa olarak çalışılması gibi işlerde çalışmaktalar. Bu durumda göç eden ailelerin yoksulluğunu kanıtlar nitelikte bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 18: Çocukların Çalıştığı İş Dağılımı

	Çalışan çocuk varsa hangi iş	
	Frekans	%
Fabrika İşinde Çalışıyor (tekstil, çimento v.b.)	23	4,58
Çıracılık İşinde Çalışıyor	22	4,38
Diğer İşte Çalışıyor	20	3,98
Sanayi İşinde Çalışıyor	19	3,78
İnşaat İşinde Çalışıyor	14	2,78
Sokak İşçiliği İşinde Çalışıyor	2	0,39
Çalışan Çocuk Yok	416	82,86
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %82,86'sı çalışan çocuğu olmadığını, %4,58'inin çocuğu fabrikada (tekstil, çimento vb.) çalışıyor, %4,38'inin çocuğu çıraklık işinde çalışıyor iken %3,98'inin çocuğu diğer işlerde çalışıyor. Yoksulluğun bir ifadesi olan çocuk işçiliği olgusu bu verilerde de bir daha karşımıza çıkmakta ve bir önceki veriyi doğrular nitelikte olmaktadır.

4.2. Göç Öncesi Yaşam İle İlgili Bulgular

Tablo 19: Göç Öncesi Yapılan İş Dağılımı

	Göç etmeden önceki iş	
	Frekans	%
İşsiz	220	43,8
Diğer (tarım ve hayvancılık)	170	33,9
İşçi	47	9,4
Memur (göç öncesi köyde ikamet edip herhangi bir devlet kurumunda çalışanlar)	32	6,4
Serbest Meslek	27	5,4
Emekli	6	1,2
Toplam	502	100

Katılımcıların %43,8'i göç etmeden önce işsiz olup, %33,9'u göç etmeden önce diğer işlerde (tarım ve hayvancılık) çalışmaktadır. Ayrıca çalışmaya katılanların %9,4'ü göç etmeden önce işçi olarak çalışmaktadır. Göç etmeden önce yapılan işlere bakıldığında genel olarak işsiz olanlar ve tarım-hayvancılık ile uğraşanların sayısı yüksek çıkmaktadır. Bu durum göç öncesi herhangi bir kamu kurumunda çalışan kişi sayısının az miktarda olduğunun bir ifadesi olup, dolayısı ile kent yaşamından kopuk bir kır yaşamının sürdürüldüğü gerçeğini de ifade etmektedir.

Tablo 20: Göçün Yaşanmaması Halinde Yapılacak İş Dağılımı

	Göç etmemiş olsaydın iş	
	Frekans	%
Tarım ve Hayvancılık	322	64,1
Diğer	59	11,8
İşsiz	41	8,2
Memur	35	7
İşçi	32	6,4
Serbest Meslek	9	1,8
Emekli	4	0,8
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %64,1'i göç etmemiş olsalardı tarım ve hayvancılık işi yapacağını, %11,8'i ise diğer işleri yapacağını beyan etmiştir. Bu verilerde bir önceki veriyi destekler niteliktedir. Örneğin tarım ve hayvancılık ile uğraşanların sayısı %64 çıkmakta iken bir önceki veride işsiz ve tarım-hayvancılıkla uğraşanların oranı toplandığında aşağı yukarı bu veriyi vermektedir. Dolayısı ile bir önceki verideki işsizler aslında tarım ve hayvancılık ile uğraşmakta olup herhangi bir devlet kurumunda kadrolu çalışmadıklarından ötürü işsiz olduklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 21: Göç Öncesi Konut Türü Dağılımı

	Göç öncesi konut türü	
	Frekans	%
Kerpiç ev	289	57,6
Betonarme, Müstakil ev	74	14,7
Taş Yapı	68	13,5
Gecekondu/Barınak	60	12
Baraka	9	1,8
Diğer	2	0,4
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %57,6'sının göç öncesi oturduğu konut türü kerpiç ev iken %14,7'sinin göç öncesi oturduğu konut türü betonarme, müstakil ev ve %13,5'inin göç öncesi oturduğu konut türü taş yapıdır. Bu veriye baktığımızda

ailelerin büyük oranda kerpiç evde oturdukları saptanmıştır. Bu durum da kırsal yaşamda yoksulluğun kentte olduğu gibi var olduğunun bir ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısı ile göç öncesi kırdaki yaşayan bireyler zaten sosyo-ekonomik olarak kısıtlı imkânlarla sahipken kent'e göç etmeleri ile beraber bu yoksulluk kentteki giderlerin artması ile beraber daha bariz bir şekilde ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo 22: Göç Öncesi Oturulan Eve Sahip Olma Durumu

	Göç öncesi oturulan ev sizin mi?	
	Frekans	%
Evet, bizimdi	413	82,3
Hayır, bizim değildi	86	17,1
Diğer	3	0,6
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %82,3'ü göç öncesi oturulan evin sahiplerinin kendileri olduğunu beyan ederken, %17,1'i göç öncesi oturulan ev sahiplerinin kendileri olmadığını beyan etti. İkamet edilen hanenin kendilerine ait olmadığını beyan eden vatandaşların oturmuş oldukları haneler anne, babalarına, ya da yakın akrabalarına ait olduğu yapılan mülakatlarda saptanmıştır.

4.3. Göç İle İlgili Bulgular

Tablo 23: Göç Edilen Yer Dağılımı

	Nereden göç ettiniz	
	Frekans	%
Siirt'in bir köyünden	367	73,1
Siirt'in bir ilçesinden	61	12,2
Komşu bir şehirden	32	6,4
Komşu şehrin köyünden	31	6,2
Komşu bir şehrin bir ilçesinden	11	2,2
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %73,1'i Siirt'in bir köyünden göç ederken, %12,2'si ise Siirt'in bir ilçesinden göç etmiştir. Genel olarak Siirt ilinin köylerinden göçler yaşanmıştır. Bu durumun temel sebebi en yakın il merkezinin burası olması ve vatandaşların köylerine günü birlik gidip gelebilme durumlarıdır. Ayrıca yaşanan diğer göçler ise il merkezine yakın yerlerden olmuştur. Genel olarak yapılan göçler yakın yerlere olma eğilimi içerisinde olmuşlardır. Dolayısıyla Siirt iline, kırsaldan merkeze ve ilçelere bağlı köylerden, komşu illerin Siirt il merkezine yakın olan köylerinden ve ilçelerinden göç gerçekleştiği veriler ışığında söylenilebilir.

Tablo 24: Göç Öncesi Hayatın Şimdiki Hayata Göre Durumu

	Şehre gelmeden önceki hayatın şimdikine göre durumu	
	Frekans	%
Daha kötüydü	240	47,8
Daha iyiydi	145	28,9
Aynıydı	49	9,8
Çok daha iyiydi	49	9,8
Çok daha kötüydü	19	3,8
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %47,8'inin şehre gelmeden önceki hayatı şimdikine göre daha kötü iken, %28,9'unun şehre gelmeden önceki hayatı şimdikine göre daha iyiymiş. Çalışmaya katılanların neredeyse yarısının kır hayatının kötü olduğunu, kent yaşamının daha iyi olduğunu beyan etmelerinde ki sebep kentin yaşam olanakları bakımın kır yaşamına göre çok cazip imkânlar ve olanaklara sahip olması, kent yaşamın kır yaşamına göre yaşam standartlarının daha yüksek olması gösterilebilir. Dolayısı ile göç eden vatandaşların kent'te ekonomik olarak sorunlar yaşamalarına rağmen kent yaşamının cazibesine katılıp onu benimseme yolunu seçmişlerdir. Bu veriler ışığında genel olarak Göç ile gelen bireyler kentte uyum sağlama çabası içerisine girmiş oldukları söylenilebilir.

Tablo 25: Göç Edilen Yerde Kalanların Dağılımı

	Göç ettiğiniz yerde neler kaldı?	
	Frekans	%
Bağımız, bahçemiz, tarlamız kaldı	344	68,52
Yaşanabilir evimiz kaldı	69	13,74
Hayvanlarımız kaldı	35	6,97
Ailem ve Akrabalarım kaldı	34	6,77
Hiçbir şeyimiz kalmadı	20	3,98
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %68,52'sinin göç ettiği yerde bağı, bahçesi, tarlası kalmış olup, %13,74'ünün ise göç ettiği yerde yaşanabilir evi kalmıştır. Genel olarak göç eden vatandaşlar arkasında onu göç etmiş olduğu yere bağlayan bir şeyler bırakmıştır. Bu durum da göç eden bireylerin göç etmiş oldukları yere yakın bir yerleşim alanında ikamet etmelerini zorunlu hale getirmiştir.

Tablo 26: Göç Edilen Yıl Dağılımı

	Kaç yılında göç ettiniz	
	Frekans	%
1990-1995	184	36,7
1989 ve öncesi	109	21,7
1995-2000	109	21,7
2000 ve sonrası	100	19,9
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %36,7'si 1990-1995 yılları arasında göç etmiş olup %21,7'si 1989 yılı ve öncesinde göç etmiş ve diğer %21,7'si ise 1995-2000 yılları arasında göç etmiştir. Köyden kente göç etme eğilimi yoğun bir şekilde 1990-1995'li yıllarda yaşanmıştır. Bu durumun da temel sebebi yaşanan güvenlik problemleri ve devletin köyleri boşaltma politikası olmuştur. Vatandaş iki seçeneğe sahip bir tercihe zorlanmış olup bu seçeneklerden birincisi Korucu olup köyünü savunmak, ikincisi ise köyü boşaltıp şehre yerleşmek olmuştur. 1989-2000'li yılları arasında göç etme eğilimi güvenlik probleminden ötürü yaşanmıştır. Dolayısıyla ile Siirt ilinde terör ve şiddete bağlı olarak 90'lı yıllarda daha yaygın bir şekilde zorunlu göç olayı

gerçekleşmiştir. Devletin güvenli gerekçesi ile köyleri göçe tabi tutması, PKK'nın ise uygulamış olduğu eylemler sonucunda yöre halkı gönülsüz bir şekilde göçe tabi olmuştur.

Tablo 27: Beraber Göç Edilen Kişi Dağılımı

	Kimle göç ettiniz	
	Frekans	%
Ailele birlikte	432	86,1
Tüm köy ile beraber	33	6,6
Tek başıma	27	5,4
Akrabalarım	10	2,0
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %86,1'i ailesiyle birlikte göç etmiş olup, %6,6'sı ise tüm köy ile beraber göç etmiştir. Genel olarak göç edenler aileleri ile birlikte göç etmişlerdir. Bunun sebebi ise güvenlik ile ilgili sorunlardır. İnsanların yaşamış oldukları yerlerde can güvenliğinin olmaması bu sonucu ortaya çıkarmıştır.

Tablo 28: Kendi İsteğiyle Göç Etmiş Olma Durum Dağılımı

	Kendi isteğinizle mi göç ettiniz	
	Frekans	%
Hayır	374	74,5
Evet	128	25,5
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %74,5'i kendi isteğiyle göç etmemiş olup %25,5'i ise kendi isteğiyle göç etmiştir. Bu tabloda da görüldüğü üzere insanların büyük çoğunluğu kendi isteği ile değil zorunlu olarak, başka tercihi olmadığı için kente göç etmek zorunda kalmıştır.

Tablo 29: Göç Etme Nedeni Dağılımı

	Göç etme nedeni	
	Frekans	%
Zorunlu olarak yerleşim alanlarının boşaltılması	207	41,2
Geçim sıkıntısı / işsizlik	122	24,3
Can güvenliği sorunu	93	18,5
Eğitim olanaklarının olmayışı	38	7,6
Sağlık problemleri	17	3,4
Diğer	17	3,4
Kan davası	8	1,6
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %41,2'sinin göç etme nedeni zorunlu olarak yerleşim alanlarının boşaltılması olup, %24,3'ünün göç etme nedeni ise geçim sıkıntısı/işsizliktir. Bu verilere baktığımızda insanların büyük çoğunluğu can güvenliği ve zorunlu olarak yerleşim alanlarının boşaltılması yüzünden göç etmek zorunda kalmışlardır. Öbür taraftan Modernleşme ve küreselleşmenin etkisiyle kırsal alanların cazibesini yitirmesi nedeni ile de merkez ilçe kendi kırsalından göç almıştır.

Tablo 30: Siirt Şehrini Seçme Nedeni Dağılımı

	Göç etmek için neden Siirt kentini seçtiniz?	
	Frekans	%
Akrabalarım burada	214	42,6
Çaresizlik/Başka gideceğim bir yer olmaması	142	28,3
Geldiğim yere yakın oluşu	69	13,7
Burada kendimi güvende hissediyorum	26	5,2
İş olanaklarının fazlalığı	25	5
Burada geçinmek daha kolay	23	4,6
Diğer	3	0,6
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %42,6'sının göç etmek için Siirt şehrini seçme nedeni akrabalarının bu şehirde olması olup, %28,3'ünün ise göç etmek için Siirt şehrini seçme nedeni çaresizlik/başka gideceği bir yer olmamasıdır. Göç etmekte Siirt

kentinin seçilmesinin temelinde göç edilen yere yakın olması, akraba bağları ve gidilecek başka bir yerin bilinmemesi yatmaktadır. Bu veride göç edilen yerin tercih edilmesinde etkili olan faktörlerden biriside akraba bağları olmuştur.

Tablo 31: Göç Etmede Koruculuk Sisteminin Etkisinin Dağılımı

	Göç etmenizde koruculuk sistemi etkili mi?	
	Frekans	%
Hayır	451	89,8
Evet	51	10,2
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %89,8'inin göç etmesinde koruculuk sistemi etkili değil iken %10,2'sinin göç etmesinde koruculuk sistemi etkilidir. Yapılan araştırmaya göre göç eden vatandaşların büyük bir kısmında göçü etkileyen nedenler arasında koruculuk sisteminin etkisi olmadığı saptanmış olmakla birlikte, %10,2'lik bir kısmında ise koruculuk sisteminin göç etmeleri üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Bu veriler ışığında şu çıkarımda bulunabiliriz, vatandaş genel olarak köyde kalıp korucu olacağıma, köyü terk eder şehirde yaşam fikrini benimsemiştir.

Tablo 32: Göç Etmemde Koruculuk Sisteminin Etkisi Var Diyenlerin Dağılımı

	Göç etmede koruculuk sistemi etkileri	
	Frekans	%
Korucu olmayanlara yapılan baskı	24	47,1
Korucu olanlara yapılan baskı	20	39,2
Korucu olmayanların dışlanması	7	13,7
Toplam	51	100

Çalışmaya katılan 502 kişinin 51 kişisi göç etmede koruculuk sisteminin etkisi olduğunu ifade etmiştir. Buna göre bu etkilerin %47,1'ini korucu olmayanlara yapılan baskı, %39,2'sini korucu olanlara yapılan baskı, %13,7'sini ise korucu olmayanların dışlanması olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler ışığında korucu olmayanlara yapılan baskının ve dışlanmanın güvenlik güçleri ve korucular

tarafından, korucu olanlara yapılan baskının pkk ve pkk sempatanları tarafından yapıldığı söylenilebilir. Dolayısı ile halkın baskı altında olduğu her iki durumda da bir tepkiyle karşılaşmış olduğu verisine ulaşılmıştır.

Tablo 33: Göç Edenlerin Görüştükleri Kişi Dağılımı

	Siirt'te en sık kimle görüşüyorsunuz	
	Frekans	%
Akrabalarım	413	82,3
Burada edinmiş olduğum dostlarımla	75	14,9
Kimseyle görüşmem	14	2,8
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %82,3'ünün Siirt şehrinde en sık görüştüğü akrabaları olup, %14,9'unun Siirt şehrinde en sık görüştüğü şehirde edinmiş olduğu dostlarıdır. Göç eden vatandaşların şehirde en çok akrabaları ile görüşmelerinin sebepleri arasında yalnız kalma duygusunu bastırmak, birlik ve bütünlüğün güçlülük hissini uyandırması, yabancılık hissini azaltılması ve eski anılarını bu akrabalar üzerinden hatırlamaları sayılabilir. Geleneksel toplumlarda akraba ilişkilerinin güçlü olması da bu durumu ortaya çıkarmakta ayrıca geleneksel yaşam deneyimlerinin etkisinin günümüzde de var olduğunu göstermektedir.

Tablo 34: Göç Edenlerin Kendilerini Yabancı Hissetme Dağılımı

	Kendinizi yabancı hissediyor musunuz?	
	Frekans	%
Hayır	486	96,8
Evet	16	3,2
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %96,8'i Siirt şehrine kendini yabancı hissetmemektedir. Araştırmaya katılanların %3,2'si kendini yabancı hissetmektedir. Göç eden vatandaşların kendilerini yabancı hissetmemelerinin temel nedenleri

arasında köyün topluca bir göç dalgasına maruz kalması, göç den akraba ve köylülerin aynı mahallede ikamet etmeye başlamaları, akrabalık ilişkilerinin yoğun bir şekilde yaşanmasında dolayı göç edenlerin sık sık birbirleri ile görüşmeleri sayılabilir.

Tablo 35: Göç Sonrası Dışlanma Dağılımı

	Göç sonrası dışlanma, ayıplanma ile karşılaştınız mı?	
	Frekans	%
Hayır	471	93,8
Kısmen	25	5
Evet	6	1,2
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %93,8'i göç sonrası dışlanma, ayıplanma ile karşılaşmamıştır. Bu veri bir önceki iki veriyi destekler nitelikte olup vatandaşların ayıplanma ve dışlanma ile ilgili sorun yaşamamalarının temel sebebi köy olarak kitlesel bir şekilde ve aynı yere göç etmeleri olmuştur.

Tablo 36: Göç Edenlerin Geldikleri Yere Geri Dönmeyi İsteme Durumu

	Geri dönmek ister misiniz?	
	Frekans	%
Hayır	55	11,0
Evet	39	7,8
Cevapsız	408	81,3
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %81,3'ü bu soruyu cevaplamamış, yani kararsız bir tutum sergilemiş, %11'i geldikleri yere geri dönmek istememekte olup %7,8'i ise geldikleri yere geri dönmek istemektedir. Geri dönme eğilimleri birbirine yakın olmakla birlikte genel olarak göç etmiş vatandaşlar köylerine geri dönmek istememektedirler. Bu durumun oluşmasının sebepleri arasında eğitim, sağlık ve

yaşam standartlarının kentte yüksek olması, kente yerleşenlerin yerleşmiş oldukları yere alışmaları ve iş kurmaları gibi nedenler sayılabilmektedir. Ayrıca köye geri dönme eğilimi içerisinde olanlar ise genel olarak yaşları ilerlemiş olan ve kent yaşamına alışamayan, “doğduğum yerde ölmek istiyorum” diyen, “mezarlarımız, bağımız bahçemiz kaldı bu sebepten dolayı geri dönmek istiyorum” diyenler olarak ifade edilebilir. Dolayısı ile Zorunlu göç ile gelen bireyler kentin sunduğu imkânların farkına vardıkları için tekrar kırsala dönmek istememektedirler.

Tablo 37: Gelenek Göreneklerin Göç Sonrası Yaşatılma Durumu

	Göç öncesi gelenek göreneklerden göç sonrası yaşatılanlar	
	Frekans	%
Taziye yaşatabiliyoruz	47	9,36
Düğün yaşatabiliyoruz	43	8,56
Bayram yaşatabiliyoruz	30	5,97
Yöresel adetler yaşatabiliyoruz	25	4,98
Yöresel kutlamalar yaşatabiliyoruz	15	2,98
Soruyu boş bırakan sayısı	342	68,12
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %68,12’si soruya cevap vermemiş, %9,36’sı göç öncesi gelenek göreneklerden göç sonrası taziye yaşatılmakta olup, %8,56’sı göç öncesi gelenek göreneklerden göç sonrası düğün yaşatılmaktadır. Genel itibari ile kırdan kente göç eden vatandaşlar kırsal yaşam deneyimlerini kentte yaşatma eğilimi göstermekte olup bunu başarabildiklerini söyleyebiliriz. Bu yaşam deneyimleri arasında en sık görülen iki deneyimden biri düğün diğeri ise taziyelerdir. Düğünlerin kendi örf ve adetlerine göre yaşamalarını olanaklı kılan çok sayıda düğün salonu ve mahalle aralarında boş alanlar mevcuttur. Öbür taraftan kırsal yaşamın diğeri bir deneyimi olan taziyeler ile ilgili de belediye taziye evleri neredeyse her mahallede olmakta ayrıca camiler de taziyeler için yer ayrılmakta, seyyar taziye çadırları da bulunmaktadır. Düğün ve taziye gibi insanları birbirine bağlayan ve onların birlik ve bütünlüğünü pekiştirici bir katkı sağlayan ritüeller kır yaşamının önemli bir unsuru olmakla birlikte göçler ile birlikte bu durumun kentte de etkili olduğu söylenilebilir.

4.4. Genel Yaşam İle İlgili Bulgular

Tablo 38: İletişim Kurulan Dil Dağılımı

	Aile içinde hangi dilde iletişim	
	Frekans	%
Kürtçe	403	80,3
Türkçe	68	13,5
Arapça	23	4,6
Birden çok dil bilenler	7	1,4
Zazaca	1	0,2
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %80,3'ünün aile içindeki iletişim dili Kürtçe olup, %13,5'inin aile içindeki iletişim dili Türkçe'dir. Ayrıca birden çok dil bilenlerin oranı %1,4'tür. Bu durum göç edenlerin kent merkezine yerleşmeleri ile birlikte Arapça, Kürtçe ve Türkçe dillerini bir arada kullanma eğilimi içerisinde olduklarının ifadesi olarak gösterilebilir. Göç eden vatandaşlar kent yaşamında da genel olarak aile arasında ana dilleri olan Kürtçe'yi kullanmaktadırlar.

Tablo 39: Oturulan Konut Türü Dağılımı

	Konut türü	
	Frekans	%
Betonarme müstakil ev	388	77,3
Apartman Dairesi	81	16,1
Taş yapı	13	2,6
Kerpiç ev	10	2
Gecekondu/Barınak	7	1,4
Baraka	3	0,6
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %77,3'ünün oturduğu konut betonarme müstakil ev olup, %16,1'inin oturduğu konut apartman dairesidir. Bu verilere baktığımızda çalışmaya katılanların büyük çoğunluğu kırsal deneyimlerini kentte taşıyarak, kent merkezi etrafında bulunan boş arazilere derme çatma, diğer tabirle gecekondu olarak

ifade edebileceğimiz imarsız ve ruhsatsız olan tek katlı bahçeli evler inşa etmişlerdir. Bu evlerin bahçeleri büyük olmakta, bahçe kısmında meyve ve sebze ekilmekte olup evin arka kısmında ise küçükbaş ve büyük baş hayvanlar için ağırların olduğu da görülmektedir. Dolayısı ile göç ile gelen bireylerin kentsel konut edinebildikleri, konutların bahçelerinde de ihtiyaçları çerçevesinde tarımsal ürünler yetiştirdikleri gözlenmektedir. İlk zamanlarda yoğun bir şekilde kent yaşamında göç eden vatandaşlar tarafında hayvancılık faaliyetleri yürütülmekteydi fakat son zamanlarda bu faaliyet azalmaktadır. Bu verilerin ışığında şu söylenilebilir ki göç eden vatandaşların büyük bir kısmı kent yaşamına günümüzde bile hala adapte olamamış ve kent kültürü ile kır kültürü arasında bir bocalama eğilimi göstermiştir.

Tablo 40: Konut Sahibi Olma Durum Dağılımı

	Konut kime ait	
	Frekans	%
Kendi evimiz	312	62,2
Kira	181	36,1
Diğer	5	1
Akrabamızın/tanıdığımızın evinde ücretsiz	4	0,8
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %62,2'sinin oturduğu konut kendisine ait olup, %36,1'inin oturduğu konut kiradır. Bir önceki veriyi destekler nitelikte olan bu veride de göç eden vatandaşların büyük bir çoğunluğu ikamet etmiş olduğu hanenin kendisine ait olduğunu beyan etmiştir. Bu veri göç ile gelen bireylerin kentsel konut edinebildikleri, konutların bahçelerinde de ihtiyaçları çerçevesinde tarımsal ürünler yetiştirdikleri gözlenmekte savını destekler niteliktedir. Vatandaşların müstakil eve sahip olma durumu göç eden vatandaşların kent merkezi etrafında bulunan sahipsiz, vakıf ve devlet arazilerine müstakil evler yapmalarından kaynaklanmaktadır. Bu araziler daha sonra belli ücret karşılığı ya da bedelsiz bir şekilde göç eden vatandaşlara verilmiştir.

Tablo 41: Konut Sorunları Dağılımı

	Konutla ilgili sıkıntı	
	Frekans	%
Konutun bulunduğu yerde park ve bahçe yok	112	22,31
Altyapı eksikliği	100	19,92
Çevre temizlik sorunu	82	16,33
Su kesintileri	71	14,14
Yakın çevrede eğitim kurumlarının olmaması	44	8,76
Şehir içi ulaşım sorunu	40	7,96
Komşuluk ilişkilerinin zayıf olması	38	7,56
Tapusunun olmaması	15	2,98
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %22,31'inin konut sorununu konutun bulunduğu yerde park ve bahçe olmaması olarak, %19,92'si ise konut sorununun altyapı eksikliği kaynaklandığını ifade etmiştir. Genel olarak vatandaşlar park, bahçe ve dinlenme yerlerinin olmamasından şikâyetçi olmaktadır. Bu durumun nedenleri arasında kır yaşamında geniş alanların, bağ bahçe ve dinlenme yerlerinin olması, yeşil alanların çok yer kaplaması ama bunları kent yaşamında görmemeleri yatmaktadır. Dolayısı ile kentte göçe bağlı barınma, ulaşım başta olmak üzere alt yapı sorunları yaşanmaktadır.

Tablo 42: Uydu Anten Sahibi Olma Dağılımı

	Uydu anten olma durumu	
	Frekans	%
Var	482	96
Yok	20	4
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %96'sı uydu anten sahibi olup, %4'ünün uydu anteni yoktur. Göç eden vatandaşların neredeyse tamamı uydu anteni sahibidir. Uydu anteni sahibi olmak kent yaşamın getirmiş olduğu olanaklardan faydalanmak anlamı taşımaktadır. Kitle iletişim araçlarının toplum üzerinde değişim ve dönüşüme sebebiyet verdiği kanısı göz önünde bulundurulduğunda uydu anten sahibi olmanın

yüksek bir oranda çıkması göç eden vatandaşlar arasında kent kültürüne uyum sağlamayı etkilediği söylenilebilir.

Tablo 43: Alışveriş Yapılan Yer Dağılımı

	Gıda alışverişi yapılan yer	
	Frekans	%
Mahalle esnafı	351	69,92
Süper marketler	109	21,71
Pazar	42	8,36
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %69,92’i gıda alışverişini mahalle esnafından yapmakta olup, %21,71’i ise gıda alışverişini süper marketlerden yapmaktadır. Bu verilerden anlaşılacağı üzere kent yaşamının bir getirisi olan süpermarketlerden alışveriş alışkanlığından az bir kitle faydalanmıştır. Göç eden vatandaşların önemli bir kısmı mahalle esnafından alışveriş yapmaktadır. Geleneksel bağların etkili olması ve veresiye alışverişin mahalle esnafında geçerli olması bu durumun oluşumunda etkili olmuştur. Bu veriler ışığında göç ile gelen bireyler kentte uyum sağlama çabası içerisine girmiş oldukları söylenilebilir.

Tablo 44: Günlük Ekmek İhtiyacını Karşılama Durumu Dağılımı

	Günlük ekmek ihtiyacınızı nasıl karşılıyorsunuz	
	Frekans	%
Kendimiz tandırda pişiriyoruz	321	63,9
Satın alıyoruz	170	33,9
Evde hamur yapıp fırına gönderiyoruz	6	1,2
Köyden geliyor	5	1
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %63,9’u günlük ekmek ihtiyacını kendisi tandırda pişirerek karşılıyor olup, %33,9’u günlük ekmek ihtiyacını satın alarak karşılamaktadır. Göç eden vatandaşların bir kısmı gerek sosyo-ekonomik durumdan

ve gerekse de kırsal yaşam deneyimlerinden ötürü evlerinin bahçelerindeki tandırlarda kendi ekmeklerini pişirmektedirler. Bu veriler ışığında göç ile gelen bireyler kentte uyum sağlama çabası içerisinde girmiş oldukları söylenilebilir.

4.5. İhtiyaç ve Yardımlar İle İlgili Bulgular

Tablo 45: En Öncelikli İhtiyaç Dağılımı

	En öncelikli ihtiyaç	
	Frekans	%
İş	200	39,84
Sağlık	115	22,90
Eğitim	87	17,33
Barınma	55	10,95
Gıda yakacak	45	8,96
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %39,84'ünün en öncelikli ihtiyacı iş olup, %22,90'ının en öncelikli ihtiyacı sağlık, %17,33'ünün en öncelikli ihtiyacı eğitim olarak beyan edilmiştir. Köyden göç edip kente yerleşen vatandaşların en çok sorun yaşadıkları sorunlar; işsizlik, yani geçim sıkıntısı, sağlık ile ilgili sorunlar, yani sağlık güvencelerinin olmamasından dolayı hastanelerde tedavi masraflarını ödeyememeleri, yine aynı şekilde eğitim olanaklarından yoğun bir şekilde faydalanamamaları olmaktadır. Bu durum son zamanlarda bir azalma göstermekte olup genel sağlık sigortasının yaygınlık kazanması ile tüm vatandaşların sağlık güvencesine kavuşmaları, eğitim ile ilgili ise her mahallede donanımlı okulların kurulması bu sorunları bir nebze çözmektedir. Fakat işsizlik ile ilgili sorunun çözümü noktasında kalıcı bir adım atılamamış aksine yabancı uyruklu olanların şehre yerleşmesi ile işsizlik artmıştır. Dolayısı ile göç eden bireyler kentsel iş ve istihdam talep etmektedirler.

Tablo 46: Yardım Sağlayan Kuruluş Dağılımı

	Bugüne kadar size yardım sağlayan kuruluş	
	Frekans	%
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı	372	74,10
Hiçbir Kuruluştan Yardım almadım	64	12,74
Yerel Yönetimler/Belediyeler	43	8,56
Sosyal Hizmetler	18	3,58
STK(Sivil Toplum Kuruluşları)	5	0,99
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %74,10'u Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığından yardım almış iken, %12,74'ü hiçbir kurumdan yardım almamıştır. Sosyal devlet anlayışının getirmiş olduğu kazanım ve olanaklar çerçevesinde sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı grupların neredeyse hepsine yardım yapılmakta ve ihtiyaçları gerek nakdi ve gerekse de aynı olarak karşılanmaya çalışılmaktadır. Göç eden vatandaşların geneli ekonomik olarak kısıtlı imkânlarla sahip olduğundan dolayı sosyal yardım alanında gereksinimleri karşılanmıştır. Bu durumda Sosyal Devletin bir gerekliliği olarak karşımıza çıkmakta olup zorunlu göç ile gelen bireylerin sosyal yardımlardan ve sağlık güvencesinden yararlandığı göstermektedir.

Tablo 47: Devletten Alınan Yardım Türü Dağılımı

	Bugüne kadar Devletten aldığımız yardım türü	
	Frekans	%
Kömür ve gıda yardımı	96	19,12
Şarhı sağlık, şarhı eğitim yardımı	15	2,98
Nakdi yardım	11	2,19
Evde bakım desteği	7	1,39
Yardım almadım	6	1,19
Engelli aylığı	3	0,59
Soruyu boş bırakanlar	364	72,50
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %72,50'si soruyu boş bırakmıştır. Almış olduğu yardımı belirtmeyenlerden oluşan bu grup genellikle almış olduğu yardımı belirtmeme eğilimi içerisinde. Soruya cevap verenlerin %19,12'si bugüne kadar devletten kömür ve gıda yardımı almış olup, %2,98'i bugüne kadar devletten şartlı sağlık, şartlı eğitim yardımı almıştır. Yapılan yardım kriterlerine baktığımızda kömür yardımı diğer yardımlara göre daha kolay alındığı için göç eden vatandaşların büyük bir kısmı bu yardımı almıştır. Diğer yardım türlerinin alınma kriteri sigortalılık durumuna bağlı olduğu için o yardımların alınma durumu biraz daha zor olmakta olup daha az kişi tarafından o tür yardımlar alınmaktadır. Öbür taraftan Sosyal Yardım alma kriteri kişi başına düşen gelire endeksli olduğu ve bu gelirin 275 TL'yi geçmemesi gerektiği göz önünde bulundurulduğunda göç eden vatandaşların büyük bir kısmı ekonomik olarak sorun yaşamakta olduğunu görmekteyiz.

4.6. Yönetmelik Memnuniyet İle İlgili Bulgular

Tablo 48: Belediye Memnuniyet Durumu Dağılımı

	Belediye memnuniyeti durumu	
	Frekans	%
Evet, Memnunum	405	80,7
Hayır, Memnun değilim	97	19,3
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %80,7'si belediyeden memnun olup, %19,3'ü belediyeden memnun değildir. Çalışmaya katılanların büyük bir kısmı belediyenin çalışmalarından memnun olduklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 49: Belediye Seçimlerinde Oy kullanma Durum Dağılımı

	30 Mart 2014 belediye seçiminde Oy kullanma durumu	
	Frekans	%
Evet	411	81,9
Hayır	91	18,1
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %81,9'u 30 Mart 2014 Belediye seçimlerinde oy kullanmış olup, %18,1'i oy kullanmamıştır. Köyden kente göç eden vatandaşların büyük bir kısmı seçimler ile ilgili iradesini koymak ve kendi görüş ve düşüncesine yakın olan partiye destek vermek için oy kullanmıştır.

Tablo 50: Yerel Seçimde Oy Verme Dağılımı

	Bugün Yerel Seçim Olsa Hangi partiye Oy Verirdiniz?	
	Frekans	%
HDP	327	65,1
AKP	72	14,3
Cevapsız	52	10,4
Diğer	17	3,4
HÜDAPAR	15	3
CHP	14	2,8
MHP	5	1
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %65,1'i, bugün yerel seçim olsa HDP'ye oy vermeyi düşündüklerini, %14,3'ü ise AK Parti'ye oy vermeyi düşündüklerini beyan etmiştir. Bu veriler belediye memnuniyeti ile ilgili sorulan sorunun verilerini doğrular niteliktedir. Göç eden vatandaşlar belediye seçimlerde destek vermiş oldukları partinin hizmetlerinden de memnun olduklarını beyan etmişlerdir. Bu veriler aslında bir noktada göç eden seçmenlerin desteklemiş oldukları parti ve görüşü de ortaya çıkarmakta genel eğilimleri noktasında bilgi vermektedir.

Tablo 51: Oy Vermedeki Neden Dağılımı

	Oy verme tercihi neye göre belirlenir	
	Frekans	%
Savunduğum siyaset ve çizgiye	383	76,3
Adayın kimliğine ve kişiliğine	32	6,4
Parti liderinin etkisine	28	5,6
Seçim kampanyası ve vaatler	21	4,2
Cevapsız	15	3
Tanıdık veya akraba oluşuna	11	2,2
Diğer	8	1,6
Aşiret liderinin tavrına	4	0,8
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %76,3'ünün oy verme tercihi savunduğu siyaset ve çizgiye göre belirlenirken, %5,6'sının ise oy verme tercihi parti liderinin etkisine göre belirlenir. Çalışmaya katılanların büyük bir kısmı kendi görüş ve düşüncesine göre oy verme eğilimi içerisindedir. Diğer oy verme davranışını ölçen verilerde göz önünde bulundurulduğunda geleneksel yapıdan kaynaklı tutum ve davranışlar oy verme davranışını etkilemekte olup bu veriler birbiriyle örtüşmektedir.

Tablo 52: Siirt Şehrinin Birinci Sorun Dağılımı

	Siirt'in en önemli birinci sorunu	
	Frekans	%
İşsizlik	464	92,4
Göç alıyor olması	9	1,8
Eğlenme ve dinlenme merkezlerinin yokluğu	8	1,6
Konut yetersizliği	6	1,2
Plansızlık	4	0,8
Belediye hizmetleri	3	0,6
Sağlık	2	0,4
Çevre sorunları	2	0,4
Tanıtım ve pazarlama eksikliği	2	0,4
Organize sanayi bölgesinin	1	0,2
Organize sanayi bölgesinin olmaması	1	0,2
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanlar Siirt'in en önemli birinci sorunu olarak %92,4'lük işsizlik sorununu beyan etmiştir. Göç ile birlikte kente yerleşen vatandaşların karşılaşmış oldukları en öncelikli sorunların başında geçim sıkıntısı gelmektedir. Dolayısı ile Siirt kentinin ön öncelikli sorunu işsizlik olarak beyan edilmiştir.

Tablo 53: Siirt Şehrinin İkinci Sorun Dağılımı

	Siirt'in en önemli ikinci sorunu	
	Frekans	%
Eğlenme ve dinlenme merkezlerinin yokluğu	140	27,88
Çevre Sorunları	101	20,11
Plansızlık	100	19,92
Organize sanayi bölgesinin	37	7,37
Sağlık	35	6,97
Belediye hizmetleri	28	5,57
Konut yetersizliği	25	4,98
Göç alıyor olması	23	4,58
İşsizlik	5	0,99
Organize sanayi bölgesinin olmaması	5	0,99
Tanıtım ve pazarlama eksikliği	2	0,39
Diğer	1	0,19
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanlar Siirt'in en önemli ikinci sorunu olarak %27,88'lik oranla eğlenme ve dinlenme merkezlerinin yokluğu sorununu beyan etmiştir. Siirt kentinin en öncelikli sorunları arasında ikinci sorun olarak eğlenme ve dinlenme, park ve bahçe gibi alanların olmaması tespit edilmiştir.

Tablo 54: Siirt Şehrinin Üçüncü Sorun Dağılımı

	Siirt'in en önemli üçüncü sorunu	
	Frekans	%
Alt yapı ve çevre düzenlenmesi	221	44,02
Tanıtım ve pazarlama eksikliği	133	26,49
Sağlık	77	15,33
Eğlenme ve dinlenme merkezlerinin yokluğu	35	6,97
Organize sanayi bölgesinin olmaması	29	5,77
İşsizlik	3	0,59
Konut yetersizliği	3	0,59
Göç alıyor olması	1	0,19
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanlar Siirt'in en önemli üçüncü sorunu olarak ise %44,02'lik oranla alt yapı ve çevre düzenlenmesi eksikliği olduğunu beyan etmiştir. Dolayısı ile çalışmaya katılanlar 221 kişisi belediye hizmetlerinden memnuniyetsiz bir tavır sergilemişlerdir. Kentin gelişimi noktasında çevre düzenlenmesi ve alt yapı sorununun olumsuz etkileri kentin en önemli üçüncü sorunu olarak görülmüştür. Dolayısı ile kentte göçe bağlı barınma, ulaşım başta olmak üzere alt yapı sorunları yaşanmaktadır.

Tablo 55: Siirt Kentinde En Çok Yapılması İstenilenlerin Dağılımı

	Siirt'te en çok neyin olmasını isterdiniz?	
	Frekans	%
İş Alanlarının Artırılması (İş İmkânı)	207	41,23
Altyapı Sorununun Giderilmesi	66	13,14
Eğlence Yerleri	47	9,36
Eğitimin Geliştirilmesi	39	7,76
Çevre Düzenlemesi	37	7,37
Çözüm sürecinin tamamlanması	32	6,37
Fikri Yok/Bilmiyor	27	5,37
Ulaşım	16	3,18
Sağlık Alanında İyileştirme	15	2,98
Turizm	7	1,39
Sosyal Yardımların arttırılması	6	1,19
Sorun Yok	3	0,59
Toplam	502	100

Çalışmaya katılanların %41,23'ü iş alanlarının artırılmasını isterken, %13,14'ü alt yapı sorununun giderilmesi, %9,36'sı ise eğlence yerlerinin arttırılmasını istemektedir. Siirt kenti için yapılması gerekenler genel olarak işsizliğin azaltılması, alt yapı sorunlarının giderilmesi, sosyal ve kültürel faaliyet alanlarının arttırılması ve eğitim alanında iyileştirmenin yapılması olarak tespit edilmiştir. Bu verilerden de anlaşılacağı üzere en öncelikli ve çözülmesi gereken sorun işsizlik olarak görülmektedir. Bu veride de görüldüğü üzere göç eden bireyler kentsel iş ve istihdam talep etmektedirler.

4.7. Veriler Arasında Anlamlılık İlişkisi İle İlgili Bulgular

Tablo 56: Göç Etme Yılı İle Çocuk Sayısı Arasındaki Anlamlılık İlişkisi Dağılımı

	Çocuğu yok	1	2	3	4	5 ve üzeri	Toplam
1989 ve öncesi	2	4	9	7	8	22	52
	3,8%	7,7%	17,3%	13,5%	15,4%	42,3%	100,0%
1990-1995	10	6	14	13	13	53	109
	9,2%	5,5%	12,8%	11,9%	11,9%	48,6%	100,0%
1995-2000	5	12	16	6	9	37	85
	5,9%	14,1%	18,8%	7,1%	10,6%	43,5%	100,0%
2000 ve sonrası	13	10	10	5	5	17	60
	21,7%	16,7%	16,7%	8,3%	8,3%	28,3%	100,0%
Toplam	30	32	49	31	35	129	306
	9,8%	10,5%	16,0%	10,1%	11,4%	42,2%	100,0%

df=15, p=0,035, p<0,05

Göç edilen yıllara bağlı olarak çocuk sayısında bir değişim gözlenmiştir. Bu değişim χ^2 testine göre $p<0,05$ olduğundan dolayı göç edilen yıllar ile çocuk sayısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre 2000’li yıllar ve sonrasında çocuk sayısında bir düşüş görülmektedir. Dolayısı ile göç edenlerin kentte yaşama süresi arttıkça çocuk yapma sayısında bir azalış görülmektedir.

Tablo 57: Göç Etme Yılı İle Mesleki Durum Arasındaki Anlamlılık İlişkisi Dağılımı

	Memur	İşçi	Serbest Meslek	Emekli	İşsiz	Diğer	Esnaf	Ev hanımı	Toplam
1989 ve öncesi	3	19	4	2	14	27	22	18	109
	2,8%	17,4%	3,7%	1,8%	12,8%	24,8%	20,2%	16,5%	100,0%
1990-1995	7	35	6	3	20	52	19	42	184
	3,8%	19,0%	3,3%	1,6%	10,9%	28,3%	10,3%	22,8%	100,0%
1995-2000	22	22	3	5	12	15	5	25	109
	20,2%	20,2%	2,8%	4,6%	11,0%	13,8%	4,6%	22,9%	100,0%
2000 ve sonrası	13	15	3	5	12	22	13	17	100
	13,0%	15,0%	3,0%	5,0%	12,0%	22,0%	13,0%	17,0%	100,0%
Toplam	45	91	16	15	58	116	59	102	502
	9,0%	18,1%	3,2%	3,0%	11,6%	23,1%	11,8%	20,3%	100,0%

df=21, p=0,000, p<0,01

Göç edilen yıllar ile mesleki durum arasında bir değişim gözlenmiştir. Bu değişim χ^2 testine göre $p<0,01$ olduğundan göç edilen yıllar ile mesleki durum arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Göç edilen yıllara göre kentte edinilen mesleklerde (memur, işçi, diğer) artış gözlenirken, ev hanımı sayısındaki düşüş de dikkat çekmektedir. Dolayısı ile göç ile birlikte kadın çalışanların sayısında bir artış gözlenmiştir.

Tablo 58: Göç Etme Yılı İle Aylık Gelir Arasındaki Anlamlılık İlişkisi Dağılımı

	0-500	501-1000	1001-1500	1501-2000	2001-2500	2501-3000	3001-3500	Toplam
1989 ve öncesi	33	43	22	7	1	2	1	109
	30,3%	39,4%	20,2%	6,4%	,9%	1,8%	,9%	100,0%
1990-1995	39	74	56	6	5	3	1	184
	21,2%	40,2%	30,4%	3,3%	2,7%	1,6%	,5%	100,0%
1995-2000	10	36	51	6	3	2	1	109
	9,2%	33,0%	46,8%	5,5%	2,8%	1,8%	,9%	100,0%
2000 ve sonrası	20	28	41	9	0	2	0	100
	20,0%	28,0%	41,0%	9,0%	0,0%	2,0%	0,0%	100,0%
Toplam	102	181	170	28	9	9	3	502
	20,3%	36,1%	33,9%	5,6%	1,8%	1,8%	,6%	100,0%

df=18, p=0,004, p<0,01

Göç edilen yıllar ile aylık gelir durum arasında bir değişim gözlenmiştir. Bu değişim χ^2 testine göre $p<0,01$ olduğundan göç edilen yıllar ile aylık gelir seviyesi arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Tabloda görüldüğü üzere yıllara göre 0-500 TL aralığındaki düşüş, 1000-1500 TL aralığındaki yükseliş dikkat çekmektedir. Dolayısı ile göç ile Siirt kentine yerleşenlerin gelir seviyesinde kısmi bir iyileşme olduğu gözlenmiştir.

Tablo 59: Göç Etme Yılı İle Kendi İsteği İle Göç Etme Arasındaki Anlamlılık İlişkisi Dağılımı

	Evet	Hayır	Toplam
1989 ve öncesi	15	94	109
	13,8%	86,2%	100,0%
1990-1995	23	161	184
	12,5%	87,5%	100,0%
1995-2000	47	62	109
	43,1%	56,9%	100,0%
2000 ve sonrası	43	57	100
	43,0%	57,0%	100,0%
Toplam	128	374	502
	25,5%	74,5%	100,0%

df=3, p=0,000, p<0,01

Göç etme yılı ve kendi isteği ile göç etme durum arasında bir değişim gözlenmiştir. Bu değişim χ^2 testine göre $p<0,01$ olduğundan göç edilen yıl ile göçe karar verme arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. 95 yılı öncesi göçlerde kendi isteği ile göç etme durumunda bir düşüş görülmekte iken, 95 yılı sonrasında kendi isteği ile göç etme durumu anlamlı şekilde bir artışın yaşandığı tabloda görülmektedir. Dolayısı ile araştırmamız çerçevesinde zorunlu göçün daha çok 95 yılı öncesi göçleri kapsamakta olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 60: Göç Etme Yılı İle Göç Etme Nedeni Arasındaki Anlamlılık İlişkisi Dağılımı

	Geçim sıkıntısı / işsizlik	Eğitim olanaklarının olmayışı	Kan davası	Sağlık problemleri	Can güvenliği sorunu	Zorunlu olarak yerleşim alanlarının boşaltılması	Diğer	Toplam
1989 ve öncesi	12	1	1	3	19	69	4	109
	11,0%	0,9%	0,9%	2,8%	17,4%	63,3%	3,7%	100,0%
1990-1995	27	8	1	5	47	93	3	184
	14,7%	4,3%	,5%	2,7%	25,5%	50,5%	1,6%	100,0%
1995-2000	42	15	2	7	17	24	2	109
	38,5%	13,8%	1,8%	6,4%	15,6%	22,0%	1,8%	100,0%
2000 ve sonrası	41	14	4	2	10	21	8	100
	41,0%	14,0%	4,0%	2,0%	10,0%	21,0%	8,0%	100,0%
Toplam	122	38	8	17	93	207	17	502
	24,3%	7,6%	1,6%	3,4%	18,5%	41,2%	3,4%	100,0%

df=18, p=0,000, p<0,01

Göç edilen yıllar ile göç etme nedeni arasında bir değişim gözlenmiştir. Bu değişim χ^2 testine göre $p<0,01$ olduğundan göç edilen yıllar ile göç etme nedeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Zorunlu olarak yerleşim alanlarının boşaltılması yıllara göre anlamlı bir seyir izlemiştir. Yıllara göre kırsal alanda ortaya çıkan işsizlik sebebi ile göçte bir artış yaşandığı görülmektedir. Ayrıca zorunlu göçün ise yıllara göre bir azalış eğilimi içerisinde olduğu saptanmıştır. Dolayısı ile yıllara göre kırdan kente göç olgusu; artan işsizlik sorunu, geçim problemleri gibi sorunlardan kaynaklı bir eğilim sergilemiştir.

Tablo 61: Göç Etme Yılı İle Geri Dönme İsteği Arasındaki Anlamlılık İlişkisi Dağılımı

	Evet	Hayır	Cevapsız	Toplam
1989 ve öncesi	9	21	79	109
	8,3%	19,3%	72,5%	100,0%
1990-1995	13	23	148	184
	7,1%	12,5%	80,4%	100,0%
1995-2000	3	6	100	109
	2,8%	5,5%	91,7%	100,0%
2000 ve sonrası	14	5	81	100
	14,0%	5,0%	81,0%	100,0%
Toplam	39	55	408	502
	7,8%	11,0%	81,3%	100,0%

df=6, p=0,000, p<0,01

Göç edilen yıllar ile geri dönme isteği arasında bir değişim gözlenmiştir. Bu değişim χ^2 testine göre $p<0,01$ olduğundan göç edilen yıllar ile geri dönme isteği arasında anlamlı bir ilişki vardır. Tabloya göre geri dönme isteği yıllara göre bir artış sergilemektedir. Göç sürecini ilk yıllarda yaşayanlar geri dönmek istememekte, daha sonraki yıllarda göç edenler geri dönme ile ilgili kararsız bir tutum sergilemekte, son yıllarda göç edenler ise geri dönme isteği yüksek bir oranda olmaktadır. Dolayısı ile kentte yerleşme süresi arttıkça geri dönme isteği azalmakta, kentte yerleşme süresi azaldıkça geri dönme isteği artmaktadır.

Tablo 62: İkamet Edilen Mahalle İle Beraber Yaşanılan Kişi Sayısı Arasındaki Anlamlılık İlişkisi Dağılımı

	1 kişi	2 kişi	3 kişi	4 kişi	5 ve Üzeri kişi	Toplam
1.Grup mahalleleri	2	3	10	13	122	150
	1,3%	2,0%	6,7%	8,7%	81,3%	100,0%
2.Grup mahalleleri	5	5	12	13	106	141
	3,5%	3,5%	8,5%	9,2%	75,2%	100,0%
3.Grup mahalleleri	6	8	7	23	61	105
	5,7%	7,6%	6,7%	21,9%	58,1%	100,0%
4.Grup mahalleleri	2	4	10	26	64	106
	1,9%	3,8%	9,4%	24,5%	60,4%	100,0%
Toplam	15	20	39	75	353	502
	3,0%	4,0%	7,8%	14,9%	70,3%	100,0%

df=12, p=0,001, p<0,01

İkamet edilen mahalle ile beraber yaşanılan kişi sayısı arasında bir değişim gözlenmiştir. Bu değişim χ^2 testine göre $p<0,01$ olduğundan ikamet edilen mahalle ile beraber yaşanılan kişi sayısı arasında anlamlı bir ilişki vardır. Göçün yoğun yaşanmış olduğu 1. Grup ve 2. Grup mahallelerinde hanede yaşayan sayısında bir yüksekli gözlenirken göç edenlerin yoğunluğunun az olduğu mahallelerdeki hanelerde ikamet eden sayısının daha düşük olduğu görülmektedir. Dolayısı ile göçün yoğun yaşandığı mahalleler ile hane büyüklüğü arasında doğru bir ilişki vardır.

Tablo 63: İkamet Edilen Mahalle İle Çocuk Sayısı Arasındaki Anlamlılık İlişkisi Dağılımı

	Çocuğum yok	1,00	2,00	3,00	4,00	5 ve üzeri	Toplam
1.Grup mahalleleri	5	7	7	7	8	48	82
	6,1%	8,5%	8,5%	8,5%	9,8%	58,5%	100,0%
2.Grup mahalleleri	5	12	8	11	4	38	78
	6,4%	15,4%	10,3%	14,1%	5,1%	48,7%	100,0%
3.Grup mahalleleri	10	6	18	7	10	21	72
	13,9%	8,3%	25,0%	9,7%	13,9%	29,2%	100,0%
4.Grup mahalleleri	10	7	16	6	13	22	74
	13,5%	9,5%	21,6%	8,1%	17,6%	29,7%	100,0%
Toplam	30	32	49	31	35	129	306
	9,8%	10,5%	16,0%	10,1%	11,4%	42,2%	100,0%

df=15, p=0,002, p<0,01

İkamet edilen mahalle ile çocuk sayısı arasında bir değişim gözlenmiştir. Bu değişim x2 testine göre $p<0,01$ olduğundan ikamet edilen mahalle ile çocuk sayısı arasında anlamlı bir ilişki vardır. Çocuk sayısı ve mahallenin göç alma yoğunluğu arasında doğru bir orantı vardır. Yoğun göç alan mahallelerdeki çocuk sayısında bir yükseklik gözlemlenmektedir. Çocuk sayısı az olan mahalleler göç alma yoğunluğu az olan mahallelerdir. Tabloda görüldüğü üzere çocuk sayısı mahallelerin göç alma yoğunluğuna göre düşmektedir.

Tablo 64: İkamet Edilen Mahalle İle Geri Dönme İsteği Arasındaki Anlamlılık İlişkisi Dağılımı

	Evet	Hayır	Cevapsız	Toplam
1.Grup mahalleleri	3	6	141	150
	2,0%	4,0%	94,0%	100,0%
2.Grup mahalleleri	4	22	115	141
	2,8%	15,6%	81,6%	100,0%
3.Grup mahalleleri	6	3	96	105
	5,7%	2,9%	91,4%	100,0%
4.Grup mahalleleri	26	24	56	106
	24,5%	22,6%	52,8%	100,0%
Toplam	39	55	408	502
	7,8%	11,0%	81,3%	100,0%

df=6, p=0,000, p<0,01

İkamet edilen mahalle ile geri dönme isteği arasında bir değişim gözlenmiştir. Bu değişim x2 testine göre $p<0,01$ olduğundan ikamet edilen mahalle ile geri dönme isteği arasında anlamlı bir ilişki vardır. 1. ve 2. Grup mahallelerinde geri dönme isteği az iken buna karşın 3. ve 4. Grup mahallelerinde geri dönme isteği artmıştır. Dolayısı ile göç yoğunluğu ve göç etme yılına göre geri dönme isteği de farklı bir seyir izlemektedir. Yakın zamanda göç etmiş olanların geri dönme isteği onlardan önce göç edenlere göre bir artış sergilemektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri 1989 yılı ve sonrasında güvenlik problemlerinden dolayı kırdan kente yoğun bir şekilde göç almıştır. Yaşanan göçler ile birlikte kente yerleşen aileler birçok problemle yüz yüze kalmışlardır. Bu göçlerin bir kısmı batıdaki büyük şehirlere yapılırken büyük bir kısmı da çevre kentlere yapılmıştır. Çevre kentlere göç etmek zorunda kalan aileler ekonomik, eğitim, sağlık, barınma, kültürel uyum gibi bir takım sorunlar yaşamışlardır.

Siirt ili de Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde olduğu gibi 1989'lu yıllar ve sonrasında zorunlu göçe tabi olan illerden bir tanesidir. Bu kapsamda araştırmamız 1989 yılı ve sonrası Siirt il merkezine gerçekleşen zorunlu göçleri kapsamaktadır. Araştırmanın saha çalışması esnasında bazı zorluklarla karşılaşmış olup bu zorluklar; göç edilen mahalleye ulaşım, katılımcıların sorulara cevap vermek istememesi, okuma-yazma bilmeyen katılımcıların olmasından kaynaklı soruların anlaşılabilmesi, Türkçe bilmeyen katılımcıların olması, bazı hanelerin kapılarını açmaması, bazı mahallelerde bazı kişilerin araştırmayı engelleme çabaları gibi sorunlar yaşanmıştır. Araştırma kapsamında 502 anket uygulanmış olup Siirt kenti ile ilgili yapmış olduğumuz araştırmada aşağıdaki verilere ulaşılmıştır.

Siirt ili 1989-1999 yılları arasında yoğun bir göç dalgasına maruz kalmıştır. Siirt ilinde terör ve şiddete bağlı olarak 90'lı yıllarda daha yaygın bir şekilde zorunlu göç olayı gerçekleşmiştir. Devletin güvenlik gerekçesi ile köyleri göçe tabi tutması, pkk'nın ise uygulamış olduğu eylemler sonucunda yöre halkı gönüllü veya gönülsüz bir şekilde tutunabilecekleri en yakın kentsel alana göç ettirilmişlerdir. Bu durum Siirt ili merkez nüfusunu; 1990'lı yıllarda yoğun olmak üzere zorunlu ve diğer göç hareketleri nedeni ile artırarak ülkemizin nüfus bakımından orta büyüklükteki kentlerinden biri haline getirmiştir.

Siirt kentine göç eden vatandaşlar genel olarak kent merkezinin çevresine, vakıf ve devlete ait olan tarım arazilerine yerleşmişlerdir. Göç ile gelen bireylerin kentsel konut edindikleri, konutların bahçelerinde de ihtiyaçları çerçevesinde tarımsal ürünler yetiştirdikleri tespit edilmiştir. Göç eden aileler kentin gelişimi ile ilgili olumsuz bir etkiye neden olmuşlardır. Belirli bir planlamaya ve programa bağlı

olmadan gerçekleşen göç, başta barınma, ulaşım gibi alt yapı sorunlarını kentte taşımıştır. Göçe maruz kalan aileler kent yaşamına tutunabilmek, uyum sağlamak ve gündelik yaşamlarını sürdürmek için çabası sarf etmişlerdir. Söz konusu insanların genel olarak yaşamış oldukları ekonomik, barınma, işsizlik, sağlık ve eğitim gibi sorunlar onların kente uyum sürecini uzatmıştır. Göç eden vatandaşların kent merkezi etrafında oluşturdukları yerleşim yerlerinde kırsal deneyimlerini sürdürmeleri, konutların bahçelerinde ihtiyaçları çerçevesinde tarımsal ürünler yetiştirdikleri görülmüş olup bu durum vatandaşların kentsel kültüre uyum sağlamalarını da zorlaştırıcı bir etken olmuştur.

Kırdan kente göç etmek zorunda kalan vatandaşlar yerleşmiş oldukları yere ait olma eğilimi sergilemeye çalışmışlardır. Bu aidiyet duygusuyla yaşamlarını sürdürüp uyum sağlama sürecine girmeye çalışan insanlar kentsel yaşam kalıplarını benimsemeden bu eğilim içine girdiklerinden ötürü farklı bir kent kültürü oluşturmuşlardır. Söz konusu bu durum Siirt kenti sınırlarında yaşayan ama kentin günlük yaşamından kopuk olan bir kitleyi ortaya çıkarmıştır. Ortaya çıkan bu kitle kent kültürü ve kır kültürü arasında kalan, ne tam kentli nede tam köylü olarak tanımlayabileceğimiz, kır ve kent kültürü arasında yeni bir kültür oluşturmuşlardır.

Bunların yanında bazı göç eden bireylerin süreç içinde kent yaşamına kısmen uyum sağladıkları gözlenmektedir. Zorunlu göç ile gelen bazı bireylerin tüketim kalıplarının kentsel yaşama uygun olarak değişim sürecine girdiği gözlenmektedir. Kent kültürüne uyum saylayan bu bireylerde belirleyici unsur ekonomik göstergeler olmuştur. Köyden kente göç eden ve ekonomik olarak iyi imkânlarla sahip olan vatandaşlar kentin merkezine yerleşmiş, davranış kalıpları ve yaşam şekli etrafındaki bireylere göre şekillenmiş olduğundan ötürü yerleşmiş oldukları yerde kent kültürüne uyum noktasında olumlu davranışlar sergilemişlerdir. Zorunlu göç ile gelen bireyler kentin sunduğu imkânların farkına vardıkları için tekrar kırsala dönmek istememektedirler. Kentsel yaşama uyum sağlamaya çalışan bireylerin sosyal yardımlardan ve sağlık güvencesinden yararlandığı gözlenmektedir.

Siirt kenti çok kültürlü, üç farklı etnik yapının yaşamış olduğu bir yerleşim yeridir. Kentte Arap, Kürt ve Türk olmak üzere üç farklı etnik grup yaşamakta olup genel olarak şehirde yaşayan yani kent kültürünü oluşturan vatandaşlar Arap ve

Türk'lerden oluşmaktaydı. Kentte 1990'lardan önce Arap nüfusu sayısal olarak bir üstünlüğe sahipken bu durum 1990'lı yıllardan sonra yaşanan göçler ile birlikte farklı bir seyir izlemiş olup nüfusun sayısal olarak da farklılaşmasına sebebiyet vermiştir.

1990'lı yıllarda yoğun olmak üzere kırdan kente zorunlu ve diğer göç hareketleri nedeni ile artarak ülkemizin nüfus bakımından orta büyüklükteki kentlerinden biri haline gelmiştir ve şu an ki nüfusun neredeyse yarısını kırdan kente göç eden vatandaşlar oluşturmuştur. Dolayısı ile Siirt kenti nüfusunun yaklaşık üçte ikilik kısmının göç ederek yerleşmesi, kentli nüfus oranının ve kent kültürüne uyum sağlamış olan vatandaşların sayısının az olmasına neden olmuştur.

Göç ile birlikte yoğun bir nüfus artışının yaşandığı kentte son 6 yılda kentleşme açısından büyük gelişmelerin yaşandığı söylenilebilir. Kentin merkezinde ve çevre mahallelerinin belli yerlerinde çok katlı binalar yapılmaya başlanılmış, alt yapı ve üst yapı gibi hizmetlere ağırlık verilmiş farklı yatırımlar gerçekleştirilmiştir. Şehir batıya doğru genişlemiş, Kurtalan yolu üzerinde kentsel yaşamın modern yapıları olan çok sayıda site ve apartman, mahalle aralarında parklar, şehir hastanesi ve üniversite kampüsü gibi yerler inşa edilmiştir. Bu gelişmişliğin yanında göç eden vatandaşların yoğun bir şekilde yaşamış olduğu kenar mahallelerde ise bu durum farklı bir şekilde görülmektedir. Bu mahallelerde genel olarak tek katlı, bahçeli evler yoğunlukta olup kırsal yaşamın deneyimleri buralarda sürdürülmektedir. Bu mahallelerde yaşayan vatandaşların bir kısmı hayvancılık ile geçimini temin etmektedir. Bunlar şehir merkezi etrafında olan yoğun göç dalgası ile birlikte kurulan 1. Grup mahalleleridir. Bu mahallelerde ekonomik olarak kısıtlı imkânlarla sahip vatandaşlar ikamet etmekte, eğitim seviyesi düşük, sağlık sorunlarının sık görüldüğü ve suç işleme oranı yüksek bireylerin bulunduğu yerler olarak ifade edilebilir. Buna karşılık kent merkezine yakın olan ve modern yaşamın içinde buluna 4. Grup mahallelerde ikamet eden vatandaşların ise eğitim seviyesi yüksek, ekonomik olarak olanakların bol olduğu, sağlık sorunlarının az yaşandığı yerler olarak ifade edilebilir. Oluşan bu farklı durum 1. Grup mahalleleri ve 4. Grup mahallelerinde oturan bireyler arasında bir farklılığın oluşmasına sebebiyet vermekte, bu durum bireylerin birbirlerine bakış açılarını da etkilemektedir. Ayrıca kentin gelişimini etkileyen bir diğer unsur da son yıllarda yapımına hız verilen Ilisu ve Al Kumru Barajı inşaatı

olmuştur. Söz konusu baraj inşaatı için devlet tarafından yapılan kamulaştırma ile ekonomik olarak gelir elde eden vatandaşlar şehir merkezinde apartman dairesi almaya başladıklarından dolayı şehirde inşaat sektörü hızlı bir yükselişe geçmiş, kentte çok katlı apartman ve site sayısında önemli miktarda artış yaşanmıştır.

Siirt kenti kırdan yapılan göçler ile fiziki olarak değişime uğramış ve farklılaşmıştır. Kent merkezinde, çevresinde konut sayısı artmış apartman ve siteler çoğalmış olup kent etrafındaki tarım arazileri, bağlar imara açılmış, tarla ve bağlar yerleşim alanlarına döndürülmüştür. Oluşturulan yeni yerleşim yerlerinde gecekondulaşma başlamış ve bu durum kentin gizlenemeyen bir gerçeği halini almıştır. Son yıllarda kentsel gelişimin hızlanması ile birlikte ortaya çıkan apartmanlaşma bazı kenar mahallelerinde ki gecekonduların apartmanların gölgesinde kalmasına neden olmuş, hayvancılıkla uğraşan, mahallede besicilik yapan mahalle sakinleri ile kent kültürü bir arada görülmüştür. Bu durum yavaş yavaş bariz bir hal almakta olup gecekonduların sahipleri bazı mahallelerde bu baskıya daha çok dayanamayıp müteahhitler aracılığı ile apartmanlaşmaya gitme eğilimi gösterilmektedir. Barış, Afetevler, Conkbayır, Tınaztepe gibi mahallelerde ise bu apartmanlaşma durumu görülmemektedir.

Siirt kentine göç eden ailelerin ikamet etmiş oldukları bölgelerde ortaya çıkan sorunlara baktığımızda şiddet, yoksulluk, madde bağımlılığı, hırsızlık gibi eğilimlerin olduğu görülmektedir. Köylerinden zorunlu olarak göç eden vatandaşların yerleştikleri yerlerde ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunlar yaşamaları, geçimlerini temin etmede problem yaşamaları onları şiddet, hırsızlık, madde bağımlılığı gibi yasal olmayan alanlara itmektir. Köylerini boşaltıp kente yerleşmek zorunda kalan vatandaşların kent kültürüne olan uyumsuzluk durumu ve geride bırakmış oldukları toprakları, bağları, bahçeleri, ekonomik olarak yaşamış oldukları sıkıntılar şiddet eğilimi ve bazı vatandaşların devlete karşı olumsuz bir tutum içerisinde olmaları, tiner, bali, esrar gibi zararlı alışkanlıklarının bulunması içinde bulunmuş oldukları bu olumsuz duruma tepkilerinden kaynaklanmaktadır.

Sonuç olarak köylerini boşaltıp kente yerleşmek zorunda kalan vatandaşların kentsel uyum noktasında bir çalışma yapılması gerekmekte ve bu çalışma kapsamında ekonomik, sosyal, psikolojik ve kültürel anlamda çeşitli faaliyetleri

barındıran destekler sağlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu destekler ile birlikte eğitim, sağlık ve barınma ihtiyaçlarının giderilmesi, kenar mahallelerde kentsel dönüşümün yapılması ve en büyük sorunlardan biri olan işsizlik konusunda istihdam sağlayıcı hizmetlerin sunulması gerekmektedir. Sivil toplum kuruluşları sosyal ve kültürel anlamda bu ailelere destek vermeli ve kentsel uyum sorununun aşılması noktasında bilinçlendirme çalışmaları yapması gerekmektedir. Devletin sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında yapmış olduğu faaliyetler olumlu etkiler yapmakta olup bu faaliyetlerin kültürel ve sosyal bilinçlendirme çalışmaları ile de desteklemesi gerekmektedir. Köylerinde göç etmek zorunda kalan vatandaşların sorunlarını çözüme noktasında devletin daha etkili ve hızlı politikalar üretmesi gerekmekte olup, köye geri dönüşler noktasında teşvik edici faaliyetlerde bulunması, tarım ve hayvancılığın desteklenmesi sağlanmalıdır. Devletin kentsel uyum ve istihdam gibi sorunların çözümü ile ilgili politikalar üretmesi, birlik bütünlüğün sağlanması açısından olumlu etkiler sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- AKER, Tamer (2006), **“Yerinden Edilmenin Nedenleri, Ruhsal ve Toplumsal Sonuçları ve Geri Dönüş Süreci”**, **Zorunlu Göç ile Yüzleşmek: Türkiye’de Yerinden Edilme Sonrası Vatandaşlığın İnşası**, TESEV Yayınları içinde, İstanbul.
- AKKAYAN, Taylan (1979), **“Göç ve Değişme”**, İst. Üniv. Yay. İstanbul.
- AKSOY, Zeynep (2012), **“Uluslararası Göç ve Kültürlerarası Etkileşim”**, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı 20.
- ALVER, Köksal (2010), **“Mahalle: Mekan ve Hayatın Esrarlı Birlikteliği”**, İdeal Kent Dergisi, Ankara.
- BARUT, Mehmet (1999-2001), **“Göç-Der İçin Hazırlanan Rapor”**.
- BİÇİM, Hasan (2012), **“Zorunlu Göç, Göçebelik ve Kentte Tutunma Tarzları: Batman Pazaryeri Mahallesi Örneği”**, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncüyıl Üniversitesi, Van.
- ÇAĞLAYAN, Savaş (2006), **“Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi”**, Muğla Üniversitesi SBE Dergisi, Sayı 17.
- ÇEZİK, Asuman (1982), **“Kent Eşiği Araştırması”**, DPT Yay. Ankara.
- DOĞAN, İsmail (1998), **“Sosyoloji”**, Sistem Yayınevi, İstanbul.
- ERDER, Sema (1996), **“İstanbul’a Bir Kent Kondu: Ümraniye”**, İletişim Yayınları, İstanbul.
- ERDOĞAN, Doğan (1980), **“Kentleşen Efendiler”**, Ortak Yayınevi, İstanbul.
- ERKAL, Mustafa (1996), **“Sosyoloji”**, 7. Baskı, İstanbul.
- ERKAN, Rüstem, ERDOĞDU, M. Yüksel (2006), **“Göç ve Çocuk Suçluluğu”**, Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, Sayı 9, Ankara.
- GENÇ, Ermur (1997), **“Kentleşme, Geleneksel-Modern Gerilimde Kimlikler, Toplum ve Göç”**, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, T.C. Başbakanlık D.İ.E Yayınları, Ankara.
- GEZGİN, M. Fikret (1991), **“İşgücü Teorileri, Sosyoloji Konferansları”**, 23. Kitap, İstanbul.
- GİDDENS, Anthony (1997), **“Sosyoloji Eleştirel Yaklaşım”**, 4. Baskı, İstanbul.
- GÖKÇE, Birsen (1977), **“Gecekonduların Gençliği”**, Hacettepe Üniv. Yayınları, Ankara.
- GÖZENÇ, Selami, GÜMÜŞ, Ergin Gümüş, **“Güneydoğu Anadolu Bölgesinde göç olayları”**, İ. Ü. Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Bülteni No: 9, 1992.
- GÜREL, Sümer (2001), **“Türkiye’de Göç ve Bütünleşme Sorunsalı, 21. Yüzyılın Karşısında Kent ve İnsan”**, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- GÜVENÇ, Bozkurt (1997), **“Göç Olgusu ve Türk Toplumunu”**, **Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi**, 20-22 Kasım 1996, Mersin.

- İSPİR, Eyüp (1982), “**Kentleşme, Metropolitan Alan ve Yönetimi**”, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, Ankara.
- İŞÇİ, Metin (1998), “**Genel Olarak ve Türkiye’de Sosyal Değişme**”, Der Yayınevi, İstanbul.
- KARADOĞAN, Nurettin, ÖZGEN, Sabri (2009), “**Siirt Şehrinin Kuruluşu ve Gelişimi**”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 2, Elazığ.
- KARTAL, Kemal (1987), “**Kentleşme ve İnsan**”, T.O.D.A.İ.E. Yayınları, Ankara.
- KAYGALAK, Sevilay (1999), “**Kentin Mültecileri Neoliberalizm Koşullarında Zorunlu Göç ve Kentleşme**”, Dipnot Yayınları, Ankara.
- KELEŞ, Ruşen (1976), “**Kentbilim İlkeleri**”, Ankara.
- KELEŞ, Ruşen (1992), “**Yerinden Yönetim ve Siyaset**”, Cem Yayınevi, İstanbul.
- KELEŞ, Ruşen (1998), “**Kent Bilim Terimleri Sözlüğü**”, İmge Kitabevi, Ankara.
- KELEŞ, Ruşen (2002), “**Kentleşme Politikası**”, İmge Kitabevi, Ankara.
- KELEŞ, Ruşen, ÜNSAL, Artun (1982), “**Kent ve Sosyal Şiddet**”, A.Ü.S.B.F. Yayınları, Ankara.
- KEPENEK, Yakup, YENTÜRK, Nurhan (2000), “**Türkiye Ekonomisi**”, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- KILIÇÇIOĞLU, Cumhuriyet (1992), “**Her Yönüyle Siirt**”, Kadioğlu Matbaası, Ankara.
- KIRAY, Mübeccel (1999), “**Toplumsal Yapı, Toplumsal Değişme**”, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- KIŞLALIOĞLU, Mine, BERKES, Fikret (1990), “**Çevre ve Ekoloji**”, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- KIZILÇELİK, Sezgin, ERJEM, Yaşar (1994), “**Açıklamalı Sosyoloji Terimleri Sözlüğü**”, Konya.
- KOÇAK, Yüksel, TERZİ, Elvan (2012), “**Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edinilen Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri**”, KAÜ-İİBF Dergisi.
- KURTULUŞ, Hatice (2003), “**Mekânda Billurlaşan Kentsel Kimlikler: İstanbul’da Yeni Sınıfsal Kimlikler ve Mekânsal Ayrışmanın Bazı Boyutları**”, Doğu Batı Dergisi.
- OZANKAYA, Özer (1975), “**Toplumbilim Terimler Sözlüğü**”, T.D.K. Yayınları, Ankara.
- OZANKAYA, Özer (1986), “**Toplumbilim**”, Tekin Yayınevi, İstanbul.
- ÖZEK, Çetin (1974), “**Türkiye’de Şehirleşmenin Ana Nitelikleri ve Ceza Adaleti Yönünden Yol Açabileceği Sorunlar**”, İ.Ü. Yayınevi, İstanbul.
- ÖZGEN, Nurettin, “**Siirt’in İnanç Turizmi Mekânları: Ziyaret ve Tillo Örnekleri**”, Doğu Coğrafya Dergisi-27.
- ÖZKALP, Enver (1992), “**Sosyolojiye Giriş**”, Anadolu Üniv. Yay., Eskişehir.

- RİFKİN, Jeremy, HOWARD, Ted, Entropi (Çev: Hakan Okan) (1997), **“Dünyaya Yeni Bir Bakış”**, 2. Baskı, İz Yayınevi, İstanbul.
- SAĞLAM, Serdar, **“Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme”**, Türkiyat Araştırmaları, Sayı: 5.
- SOYER, Serap (1996), **“Endüstri Sosyolojisine Giriş”**, Saray Kitabevi, İzmir.
- TEKELİ, İhsan (2010), **“Göç ve Ötesi”**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- TEKELİ, İlhan (1982), **“Türkiye’de Kentleşme Yazıları, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar: 3”**, Turhan Kitabevi, Ankara.
- TESEV (1998), **“Türkiyede Ülke İçinde Yerinden Edilme Sorunu; Tespitler ve Çözüm Önerileri”** İstanbul.
- TESEV (2006), **“Zorunlu Göç ile Yüzleşmek: Türkiye’de Yerinde Edilme Sonrası Vatandaşlık İnşası”**, İstanbul.
- TEZCAN, Mahmut (1995), **“Sosyolojiye Giriş, Temel Kavramlar”**, 4. Baskı, Ankara.
- TUNA, Korkut (1987), **“Şehirlerin Ortaya Çıkışı Yaygınlaşması Üzerine Sosyolojik Bir Deneme”**, İ.Ü Ed. Fak. Yay., İstanbul.
- TUNÇDİLEK, Necdet (1986), **“Türkiye’de Yerleşmenin Evrimi”**, İst. Üniv. Yayınevi. İstanbul.
- TUZCU, Pınar (2008), **“Zorunlu Göç ve Küresel Dönemde Değişen Nitelikleri: Türkiye Üzerinde Bir İnceleme”**, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- TÜFEKÇİ, Suat (2002), **“Kırsal Kesimlerden Büyük Şehirlere Göç ve Göçün Aile Yapısında Meydana Getirdiği Değişiklikler”**, Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- TÜMERTEKİN, Erol (1973), **“Türkiye’de Şehirleşme ve Şehirselleşme Fonksiyonları”**, İstanbul Üniversitesi Yay., İstanbul.
- ÜNDER, Sunday (1972), **“Nüfus Bilimi Sözlüğü”**, Mars Matbaası, İstanbul.
- YALÇIN, Cemal (2004), **“Göç Sosyolojisi”**, Anı Yayıncılık, Ankara.
- YÖRÜKAN, Turhan (1968), **“Kent Sosyolojisinin Teorik Temelleri”**, İmar ve İskan Bak. Yayınları, Ankara.
- YÖRÜKAN, Ayda (1968), **“Şehir Sosyolojisinin Teorik Temelleri, Temel Kavramlar, Teoriler ve Problemler”**, İmar ve İskân Bakanlığı Mesken Genel Müdürlüğü, Sosyal Araştırma Dairesi-9, Sosyal İncelemeler-3, Ankara.
- YÜCEŞAHİN, M. Murat, Özgür, E. Murat (2006), **“Türkiye’nin Güneydoğusunda Nüfusun Zorunlu Yerinden Oluşu: Süreçler ve Mekânsal Örüntü”**, Coğrafi Bilimler Dergisi, Cilt:4, Sayı:2.
- “Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi” (1995), Cilt 9, İstanbul.**

EK1. Anket Soru Formu

Zorunlu Göç ve Kentleşme; Siirt Örneği Araştırması Soru Formu

Bu anket formu, Zorunlu Göç ve Kentleşme; Siirt Örneği araştırması için hazırlanmıştır. Sorulan sorulara içten ve doğru cevaplar verilmesi, araştırmanın amacına ulaşmasına katkı sağlayacak ve elde edilen bilgiler amacı dışında kullanılmayacaktır. İlginize ve anketör arkadaşlarımıza gösterdiğiniz desteğe teşekkür ederiz.

Özcan SAL

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Siirt'e göç ederek mi geldiniz?

1. Evet

2. Hayır (Anketimiz bitmiştir)

BÖLÜM I-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

2. Cinsiyetiniz?

1. Kadın

2. Erkek

3. Yaşınız?

1. 20-24

2. 25-34

3. 35-44

4. 45-65

5. 66 ve üzeri

4. Hanenizde siz dahil kaç kişiyle beraber yaşıyorsunuz?

1. 1

2. 2

3. 3

4. 4

5. 5 ve üstü

5. Medeni Durumunuz?

1. Evli

2. Bekâr (soru 8'e geçiniz)

3. Dul

4. Boşanmış

5. Eşinden ayrı yaşıyor

6. Evli iseniz, evlendiğiniz kişiye kim karar verdi? (Birden çok şık işaretlenebilir.)

1. Babam

2. Annem

3. Ailemizin başka bir büyüğü

4. Aşiret reisi, ağa, şeyh veririm

5. Aile Meclisi

6. Kendim anlaşarak karar

7. Çocuk sayınız ve cinsiyetleri?

1. Çocuğum yok. 2. ...sayıda kız çocuğa sahibim 3.sayıda erkek çocuğa sahibim

4. Taş yapı 5. Gecekondu/Barınak 6. Diğer-Belirtin:.....

19. Göç öncesi oturduğunuz ev, sizin miydi?

1. Evet, bizimdi 2. Hayır, bizim değildi 3. Diğer-Belirtiniz:.....

BÖLÜM II-GÖÇ

20. Siirt Kentine nereden göç ettiniz?

1. Siirt'in bir köyünden
2. Başka bir şehrin köyünden
3. Siirt'in bir ilçesinden
4. Başka bir şehirden
5. Başka bir şehrin bir ilçesinden

21. Şehre gelmeden önceki hayatınız şimdiki hayatınıza oranla nasıldı?

1. Çok daha iyiydi 2. Daha iyiydi 3. Aynıydı
4. Daha Kötüydü 5. Çok daha kötüydü

22. Göç ettiğiniz yerde neleriniz kaldı?

1. Yaşanabilir evimiz 2. Ailem ve akrabalarım 3. Hayvanlarımız
4. Bağımız, bahçemiz ve tarlamız 5. Hiç bir şey kalmadı
6. Diğer-Belirtiniz:.....

23. Siirt'e kaç yılında göç ettiniz?

1. 1989 ve öncesi 2. 1990-1995 3. 1995-2000 4. 2000 ve sonrası

24. Siirt'e kiminle/kimlerle göç ettiniz?

1. Tek başıma 2. Ailem ile birlikte 3. Akrabalarım ile 4. Hemşerilerimle
5. Tüm köy ile beraber

25. Kendi isteğinizle mi göç ettiniz?

1. Evet 2. Hayır

26. Göç etme nedeniniz nedir?

1. Geçim sıkıntısı/işsizlik 2. Eğitim olanaklarının olmayışı 3. Kan davası
4. Sağlık problemleri 5. Can güvenliği sorunu
6. Zorunlu olarak yerleşim alanlarının boşaltılması 7. Diğer-Belirtiniz:....

27. Göç etmek için neden Siirt Kentini seçtiniz?

1. Akrabalarım burada 2. İş olanaklarının fazlalığı 3. Burada geçinmek daha kolay
4. Geldiğim yere yakın oluşu 5. Burada kendimi güvende hissediyorum
6. Çaresizlik/Başka gideceğim bir yer olmaması 7. Diğer-Belirtiniz:.....

28. Göç etmenizde Koruculuk sistemi etkili oldu mu?

1. Evet 2. Hayır (soru30.a geçiniz)

29. Siirt'te en sık kimle görüşürsünüz?

1. Akrabalarım 2. Burada edinmiş olduğum dostlarımla 3. Kimseyle görüşmem

30. Kendinizi Siirt'te yabancı hissediyor musunuz?

1. Evet-Neden..... 2. Hayır

31. Göç sonrası kültürünüzden/geleneklerinizden dolayı dışlanma, ayıplanma gibi bir durumla karşılaştınız mı?

1. Evet 2. Kısmen 3. Hayır (Bölüm III'e geçiniz)

32. Geldiğiniz yere geri dönmek ister misiniz?

1. Evet- Neden..... 2. Hayır

33. Göç öncesinde sahip olduğunuz adet, gelenek göreneklerinden hangilerini göç sonrası da yaşatabiliyorsunuz? (birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

1. Taziye 2. Düğün, 3. Bayram 4. Yöresel kutlamalar 5. Yöresel adetler

BÖLÜM_III-YAŞAM**34. Aile içerisinde hangi dilde iletişim kuruyorsunuz?**

1. Türkçe 2. Kürtçe 3. Zazaca 4. Arapça 5. Diğer- Belirtiniz:.....

35. Şu anda oturduğunuz konutun türü nedir?

1. Kerpiç ev 2. Betonarme müstakil ev 3. Baraka (Ahşap, teneke..vb)
4. Taş yapı 5. Gecekondu/Barınak 6. Apartman dairesi

36. Şu anda oturduğunuz konut kime aittir?

1. Kendi evimiz 2. Kira 3. Akrabamızın/tanıdığımızın evinde ücretsiz
3. Diğer-Belirtiniz:.....

37. Şu anda oturduğunuz konutla ilgili sıkıntılarınız nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

1	Konutunun bulunduğu alanda bahçe yok
2	Alt yapı eksikliği
3	Çevre temizlik sorunu
4	İçme suyunun olmaması
5	Su kesintileri
6	Şehir içi ulaşım problemleri
7	Yakın çevrede eğitim kurumlarının olmayışı
8	Sosyal ve kültürel tesislerin bulunmayışı (spor alanları, toplantı salonları vb.)
9	Komşuluk ilişkilerinin çok zayıf olması
10	Tapusunun olmaması
11	Diğer- Belirtiniz:.....

38. Uydu anteniniz var mı?

1. Var 2. Yok

39. Gıda Alışverişlerinizi nereden yaparsınız?

1. Mahalle esnafı 2. Pazar 3. Süper Marketlerden 4. Gıda satan akrabalar

40. Günlük ekmeğinizi nasıl karşılıyorsunuz?

1. Kendimiz tandırda pişiriyoruz 2. Evde hamur yapıp fırına gönderiyoruz
3. Satın alıyoruz 4. Köyden geliyor

BÖLÜM_IV-YARDIMLAR**41. En öncelikli ihtiyacınız aşağıdakilerden hangisidir? (birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)**

1. Sağlık 2. Eğitim 3. İş
4. Gıda-yakacak 5. Barınma 6. Diğer-Belirtiniz:.....

42. Bugüne kadar size yardım sağlayan yardım kuruluşları hangileridir? (birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

1. Hiçbir kuruluştan yardım almadım. 2. STK (Sivil Toplum Kuruluşları)
3. Yerel yönetimler / Belediyeler 4. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
5. Sosyal Hizmetler (Aile ve Sos. Pol. İl. Md.) 6. Diğer-Belirtiniz:

43. Bu güne kadar sosyal yardım alanında Devletten aldığınız yardım türü hangisidir?(birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

1. Yardım almadım 2. Şartlı sağlık, Şartlı Eğitim Yardımı
3. Engelli Aylığı 4. Evde Bakım desteği (yaşlı, engelli)
5. Nakdi Yardım 6. Kömür ve Gıda yardımı
7. Ev Onarımı, Ev Yapımı Yardımı 8.. Diğer-Belirtiniz:

BÖLÜM_V- YÖNETSEL MEMNUNİYET**44. Belediyenin çalışmalarından memnun musunuz?**

1. Evet, memnunum 2. Hayır, memnun değilim. Belirtiniz;.....

45. 30 Mart 2014 Mahalli İdareler (Belediye) seçimlerinde oy kullandınız mı?

1. Evet 2. Hayır neden oy kullanmadınız.....

46. Bugün genel seçim olsa hangi partiye oy verirdiniz?

1. AKP 2. HDP 3. CHP 4. HÜDAPAR
5. MHP 6. Diğer ...

47. Size göre oy verme tercihi neye göre belirlenir?

1. Savunduğum siyaset ve çizgiye 2. Seçim kampanyası ve vaatler
 3. Parti liderlerinin etkisine 4. Tanıdık veya akraba oluşuna
 5. Adayın kimliğine ve kişiliğine 6. Aşiret liderinin tavrına 7. Diğer

48. Sizce Siirt'in en önemli sorunları nelerdir? (Lütfen önem sırasına göre 1'den 13' e kadar kutucukları doldurunuz)

- () İşsizlik
 () Göç alıyor olması
 () Konut yetersizliği
 () Organize sanayi bölgesinin
 () Eğlence ve dinlence merkezlerinin yokluğu
 () Plansızlık
 () Çevre sorunları
 () Belediye hizmetleri
 () Sağlık
 () Organize sanayi bölgesinin olmaması
 () Tanıtım ve pazarlama eksikliği
 () Kanalizasyon
 () Diğer.....

49. Siirt'te en çok neyin olmasını veya yapılmasını isterdiniz? (Lütfen yazınız)

Derinlemesine Görüşme ve Odak Grup Görüşmesi Soru Formu

Adres :

Görüşülen Kişi:

Yaş ve İş Durumu:

Kaç yıldır burada yaşadığı:

1) Mahalle hakkında genel bilgiler

.....

- 2) Mahalleye genel olarak nerelerden göç edilmiş?
.....
- 3) İnsanlar buraya ne zaman ve hangi sebeple geldiler?
.....
- 4) Buraya göç edenler neden bu mahalleyi tercih ettiler?
.....
- 5) Göç edenler buraya geldiklerinde nasıl bir ortam ile karşılaştıkları?
.....
- 6) Buraya göç edenlerin köydeki durumları nasıldı?
.....
- 7) Gelenlerin şimdiki durumu ile göç etmeden önceki durumları arasındaki fark?
.....
- 8) Mahalledeki insanlar genelde ne ile geçiniyorlar/gelir kaynakları nelerdir?
.....
- 9) Mahallenin en önemli sorunları/çözüm önerileri nelerdir?
.....
- 11) Mahalledeki çocukların sorunları nelerdir?
.....
- 12) Eğitime bakış açısı nasıldır?
.....
- 13) Sokakta yaşayan/çalışan çocuk var mı, varsa nedenleri nelerdir?
.....
- 14) Kadınların ne tür sorunları vardır?
.....
- 15) Mahallede çalışan kadın var mı? Varsa ne tür işlerde çalışıyorlar?
.....
- 16) Mahalle sakinleri köylerine geri dönmek istiyorlar mı?
.....

Genel Bilgiler

.....

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Özcan SAL

Doğum Yeri : Siirt

Doğum Yılı : 1987

Medeni Hali: Bekar

EĞİTİM VE AKADEMİK BİLGİLER

Lise **2001-2004** : 14 Eylül Şeref Lisesi

Lisans **2006-2011** : Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Yabancı Dil : İngilizce

MESLEKİ BİLGİLER

2012-.... : Siirt SYDV, Sos. Yard. ve İnc. Grv.